

gemeente Bronckhorst

Programmabegroting 2023-2026

Inhoudsopgave

1. ALGEMEEN	3
1.1. Inleiding	4
1.2. Leeswijzer	7
2. BELEIDSBEGROTING	9
2.1. Programmaplan	10
2.1.1. ZORG EN ONDERSTEUNING	11
2.1.2. WONEN EN LEEFOMGEVING	19
2.1.3. BEDRIJVIGHEID EN ONTWIKKELING	27
2.1.4. BESTUUR	33
2.2. Paragrafen	37
2.2.1. Lokale heffingen	37
2.2.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	47
2.2.3. Onderhoud kapitaalgoederen	55
2.2.4. Financiering	60
2.2.5. Bedrijfsvoering	63
2.2.6. Verbonden partijen	68
2.2.7. Grondbeleid	77
2.2.8. Klimaatbegroting	78
3. FINANCIËLE BEGROTING	81
3.1. Overzichten baten en lasten 2023-2026	82
3.1.1. Baten en lasten 2023 per programma	82
3.1.2. We weten wat onze dekkingsmiddelen zijn	84
3.1.3. Baten en lasten 2023-2026 per programma	93
3.1.4. Overzicht incidentele baten en lasten 2023-2026 per programma	94
3.1.5. Overzicht berekening aandeel EMU-saldo	94
3.2. Begroting baten en lasten 2023 op kostensoorten	96
3.2.1. We volgen welke kosten we maken	96
3.2.2. Wat geven we anders uit dan verwacht voor 2023	97
3.3. Onze financiële positie voor 2023-2026	101
3.3.1. De financiële ontwikkelingen leggen we uit	101
3.3.2. De balans in het kort	107
4. BIJLAGEN	113
4.1. Kerngegevens	114
4.2. Samenstelling bestuursorganen	115
4.3. Begrotingsuitgangspunten	117
4.4. Overzicht baten en lasten per taakveld	118
Afkortingenlijst	121

1. ALGEMEEN

1.1. Inleiding

Voor u ligt de programmabegroting voor 2023-2026. Het betreft een uitwerking van de beleidsarme perspectiefnota die u in juni heeft vastgesteld. In de perspectiefnota beschreven we de werkzaamheden en budgetten voor 2023. Het betreft een voortzetting van het bestaande beleid onder de veranderde omstandigheden door inflatie, grondstoffengebrek en oorlog. Het bevat geen extra voorstellen op de uitwerking van uw raadsmotie over daling van de afvalstoffenheffing na. De verlaging van het vastrecht van de afvalstoffenheffing maakt onderdeel uit van deze begroting, want dit is uitvoering bestaand beleid en besluiten.

Coalitieakkoord 'Bouwen aan een dienstbaar, leefbaar en sociaal Bronckhorst'

Op 23 juni besprak u ons coalitieakkoord 'Bouwen aan een dienstbaar, leefbaar en sociaal Bronckhorst'. Dit werken we uit in een collegeprogramma. Wat dit voor 2023 betekent, leggen we vast in het Programmaplan 2023, wat de 1^e begrotingswijziging 2023 voor de Programmabegroting 2023-2026 vormt. In het collegeprogramma liggen voor ons de prioriteiten voor de komende jaren vast en die bespreken we met u in de raadsvergadering van 21 december 2022.

We hebben een risicobuffer voor de zorgkosten

Het laat zich moeilijk voorspellen hoe hoog de zorgkosten de komende jaren zijn. Daarvoor hebben we de egalisatiereserve 'Openeinde regelingen Zorg en ondersteuning'. Daarmee vangen we prijs- en hoeveelheidsverschillen op voor Wmo, Jeugdzorg en arbeidsparticipatie. Begin 2022 hebben we € 1,7 mln gereserveerd. Bij deze begroting vergroten we dat niet. We komen met een nieuw beleidskader sociaal domein.

We gaan voor een sluitende meerjarenbegroting

In de Perspectiefnota 2023-2026 zagen we dat we de komende jaren begrotingsruimte krijgen voor nieuwe plannen. De Meicirculaire 2022 vergroot de ruimte voor de komende jaren met circa € 5 mln jaarlijks. Deze verhoging is ook bedoeld voor de hoge inflatie waarvoor we staan.

In onderstaande tabel geven we u een beeld van de financiële ontwikkelingen tussen het vaststellen van de perspectiefnota en het aanbieden van deze (beleidsarme) begroting. Zo ziet u de verwerking van de 1^e tussenrapportage 2022, zoals die door uw raad in november 2021 is vastgesteld, voor de planperiode 2023-2026. De andere ontwikkelingen lichten we toe in de financiële begroting (3.3.1).

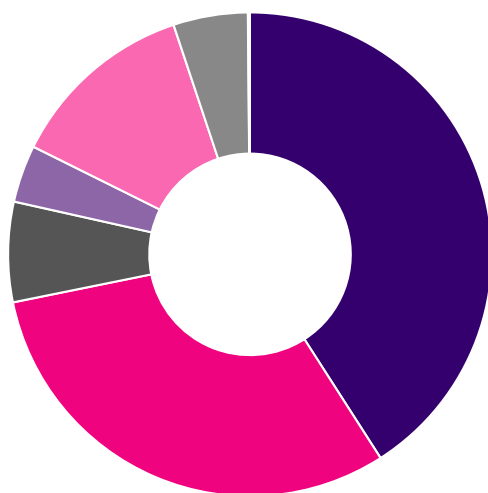

Ontwikkeling financiële positie	2023	2024	2025	2026
Beeld bij Perspectiefnota 2023-2026	1.349	910	1.480	-1.427
1e tussenrapportage 2022	-436	-70	-55	231
Indexering prijzen	200	194	194	194
Indexering salarissen	-815	-795	-795	-795
Extra Algemene uitkering (bedrag boven Maartbrief 2022)	2.387	4.702	5.631	2.246
Investeringslasten	449	46	90	21
Bijdragen samenwerkingsverbanden	-177	-192	-210	-228
Aanpassingen programmabegroting 2023-2026	2.043	3.955	4.910	1.438
Begrotingsruimte Programmabegroting 2023	2.956	4.795	6.335	243

+ = begrotingsoverschot; - = begrotingstekort

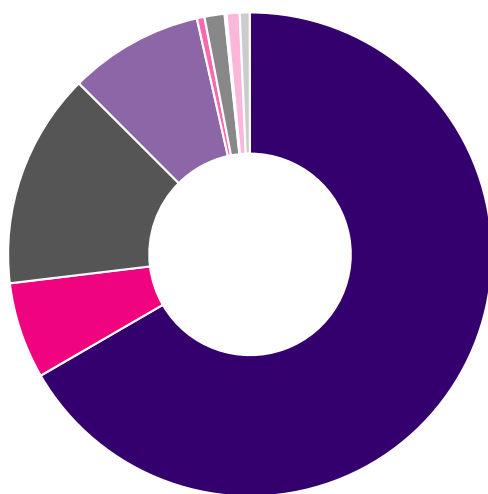
De uitgaven en inkomsten in beelden

U ziet hieronder waaraan we de middelen besteden in 2023 en waar de middelen vandaan komen.

uitgaven € 90.564

- Zorg en ondersteuning (€ 37.075)
- Wonen en leefomgeving (€ 27.971)
- Bedrijvigheid en ontwikkeling (€ 6.058)
- Bestuur (€ 3.473)
- Overhead (€ 11.355)
- Algemene dekkingsmiddelen (€ 4.509)
- Onvoorzien (€ 123)

inkomsten € 93.520

- Algemene uitkering (€ 62.330)
- Overige inkomensoverdrachten (€ 6.027)
- Belastingen (€ 13.472)
- Ov.opbrengsten, huren en pachten, leges (€ 8.403)
- Dividend, winstuitkering (€ 475)
- Verkoop grond, duurzame goederen (€ 1.239)
- Rente (€ 123)
- Onttrekking reserves (€ 822)
- Renteverdeling, overige verrekening (€ 629)

De uitgaven en inkomsten in vogelvlucht

In onderstaand overzicht ziet u in vogelvlucht wat de inkomsten en uitgaven zijn. Deze zijn niet één op één te vergelijken met de diagrammen. De cijfers komen overeen, maar de indeling is

gericht op de meest herkenbare inkomstenbronnen en uitgaven. Daarnaast is onder de uitgaven van Bestuur 'organisatie' opgenomen, dit is de overhead van onze gemeente.

Inkomsten 2023		Uitgaven 2023	
bedragen x € 1.000		bedragen x € 1.000 per inwoner	
 Het grootste deel krijgen we van het Rijk	68.357	 Zorg en ondersteuning	
De rest krijgen wij uit:		Vitale inwoners en samenleving	3.400 94,46
 Lokale heffingen		Toegang en Individuele voorzieningen	33.675 935,41
Onroerendezaakbelasting (OZB)	8.444	 Wonen en leefomgeving	
Rioolheffing	4.496	Passend wonen	2.120 58,90
Afvalstoffenheffing	3.680	Aantrekkelijke leefomgeving	25.851 718,08
Bestemmingsplannen, bouw, sloop en vrijstellingen	1.381	 Bedrijvigheid en ontwikkeling	
Leges rijbewijzen, reisdocumenten etc	251	Economie	1.297 36,01
Overige leges	126	Duurzaamheid	4.762 132,27
Toeristenbelasting	340	 Bestuur	
Forensenbelasting	125	Besturen en organisatie	14.828 411,89
Reclamebelasting	67	Overige uitgaven	4.631 128,65
 Overige inkomsten		 Totale uitgaven 2023:	90.564
Overige inkomsten	2.426	Begrotingsruimte	
Verkoop grond, duurzame goederen	1.239	Programmabegroting 2023	2.956
Rentebaten, doorberekende rente	752		
Detacheringsvergoedingen Wsw	540		
Dividend	475		
 Onttrekking uit reserves	822		
 Totale inkomsten 2023	93.520		

1.2. Leeswijzer

De begroting bestaat uit vier hoofdstukken:

- hoofdstuk 1: de inleiding en de leeswijzer van de programmabegroting
- hoofdstuk 2: de beleidsbegroting (het programmplan en de paragrafen)
- hoofdstuk 3: de financiële begroting
- hoofdstuk 4: de bijlagen

Het programmplan bestaat uit vier delen

We werken met vier raadsprogramma's met daarin een aantal deelprogramma's: het programmplan. In ieder programma is naast aandacht voor de beleidsdoelen en opgaven ook aandacht voor indicatoren, risico's en de financiën. De financiële informatie wordt zichtbaar door te klikken op de taakvelden in de tabellen bij de programma's (2.1).

Het programmplan geeft niet de uitwerking van het coalitieakkoord. Dat volgt na de gesprekken die we begin september met de inwoners van onze gemeente voeren.

Het actuele programmplan op basis van ons coalitieakkoord komt in de raadsvergadering van december 2022 en stellen we vast als 1^e begrotingswijziging 2023. Helaas kan de (totale) programmabegroting hier niet op wachten, aangezien de provincie deze uiterlijk 15 november 2022 wil ontvangen.

De indicatoren geven een beeld van de (beoogde) effecten van ons beleid

We maken onderscheid tussen lokale en landelijke indicatoren:

- De lokale indicatoren laten zien wat het effect van het beleid is, gericht op onze lokale beleidsdoelen. Hier vermelden we streefcijfers voor het kalender en de 'stip op de horizon'.
- De landelijke indicatoren geven inzicht in waar we staan en maken vergelijking met andere gemeenten mogelijk. We zijn op grond van wetgeving (BBV) verplicht om deze indicatoren op te nemen in de programmplan.

In de deelprogramma's benoemen we de belangrijkste financiële risico's

Het gaat om de risico's die een financiële impact hebben van 1% of meer van het totale risicobedrag (kolom: impact financieel). Wanneer het beschreven risico (ook) niet financiële gevolgen heeft, drukken we dit uit in een cijfer van 1:zeer lokaal tot 5:landelijk (kolom: impact (niet-financieel). In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (2.2.2) staan de belangrijkste risico's bij elkaar.

Elk programma sluiten we af met financiële informatie

We noemen de grotere verschillen van de lasten en baten van 2023 ten opzichte van de begroting 2022 (inclusief begrotingswijzigingen tot 1 augustus 2022). In de taakveldenbegroting geven we de toelichting op de verschillen bij de taakvelden die onder een deelprogramma vallen.

In de paragrafen leest u over de aspecten die voor alle beleidsvelden spelen

In de zeven paragrafen beschrijven we kort hoe we ons beleid op die onderwerpen inrichten en uitvoeren. Het gaat om:

- gemeentelijke belastingen (lokale heffingen);
- risico's (weerstandvermogen en risicobeheersing);
- het onderhoud van de openbare ruimte (onderhoud kapitaalgoederen);
- hoe we de taken financieren (financiering);
- de werkwijze bij de uitvoering van taken (bedrijfsvoering);
- de samenwerking met andere organisaties (verbonden partijen);
- de grondposities (grondexploitatie).

Binnen onze P&C-cyclus hebben we daar een klimaatbegroting toegevoegd.

In de financiële begroting staat ons financieel meerjarenbeeld centraal

We kijken naar de factoren die leiden tot een stijgende of dalende lijn in de begrotingsruimte. In de financiële overzichten staat ook de wettelijke en provinciale informatie die vereist is voor toezicht.

De bedragen die zijn opgenomen per deelprogramma geven de ruimte aan waarin we kosten kunnen maken. Volgens de Financiële verordening Bronckhorst vormt deze afbakening in deelprogramma's 'het autorisatieniveau' van de raad aan ons college. De informatie in dit hoofdstuk gebruikt de accountant bij de controle van de jaarstukken.

In de bijlagen is de volgende informatie opgenomen:

- de kerngegevens;
- de samenstelling van de bestuursorganen;
- de uitgangspunten van de begroting;
- het overzicht van de baten en lasten per taakveld.

De verordeningen zijn te vinden op www.wetten.nl

De verordeningen geven de kaders aan waarmee we werken. Ze zijn in te zien op www.wetten.nl.

Goed om te weten

- In deze programmabegroting geven de doorklikmogelijkheden naar de taakvelden in de tabellen bij de programma's (2.1) alleen cijfers over de taakvelden.
- In de verschillende tabellen met informatie over 2022 (kolom "Begroot 2022 na wijz.") bedoelen we de stand op 1 augustus 2022. Dit is na de verwerking van de 1^e begrotingswijziging en 1^e tussenrapportage, maar nog voor de 2^e tussenrapportage 2022.
- In de financiële overzichten bij 'Wat mag het kosten?' staat bij de saldoregel een '+' voor baten of overschotten en een '-' voor lasten of tekorten.
- In de overige overzichten staat in het onderschrift vermeld wat een '+' of '-' betekent.
- De cijfers in tabellen, grafieken en opstellingen in deze begroting staan in euro's maal 1.000 en zijn afgerond tot het dichtst bijzijnde duizendtal, tenzij anders vermeld.

2. BELEIDSBEGROTING

2.1. Programmaplan

2.1.1. ZORG EN ONDERSTEUNING

Zorg en
ondersteuning

Algemeen

Onze doelen voor dit programma

- We willen jeugdigen weerbaar en gezond op laten groeien en zorg zoveel mogelijk voor zijn.
- We investeren in preventie en vroegsignalering, zodat inwoners nu en in de toekomst vitaal oud kunnen worden.
- Bronckhorst moet voor iedere inwoner een plek zijn waar hij/zij zich thuisvoelt, waar geen belemmeringen zijn voor zelfontplooiing en zelfredzaamheid.
- Iedereen heeft een stevige basis nodig om mee te kunnen doen naar vermogen.
- We versterken de leefbaarheid en samenredzaamheid van de samenleving als geheel.
- Beheersbaarheid en toekomstgerichte haalbaarheid van het sociaal domein.

Deelprogramma 1A VITALE INWONERS EN SAMENLEVING

Portefeuillehouder Evert Blaauw
Ambtelijk trekker Huub Westendorp

Voor het sociaal domein gaan in 2023 de ingezette bewegingen van de afgelopen jaren op hun plek vallen. De samenleving is weer open en we kunnen samen met maatschappelijke organisaties meer van betekenis zijn voor onze inwoners, onder meer via de start van een aantal dorpskamers, ondersteuning van mantelzorgers en de samenwerking met verenigingen. We zijn gestart met de voorbereidingen voor nieuw beleid voor het sociaal domein. Het proces wordt in november samen met uw raad verder ingevuld.

Samen met de ambitie van de coalitie en onze uitwerking daarvan, zijn dit belangrijke aandachtspunten in het nieuwe sociale beleidskader. We werken op dit moment de ambities uit in een collegeprogramma. Het collegeprogramma bespreken we met uw raad in december 2022 en willen we dan door u laten vastleggen in het herziene programmaplan voor 2023.

Indicatoren

Lokale indicatoren

Thema	Effectindicator	Bron	Nulmeting	Jaar nulmeting	Realisatie 2020	Doel 2021	Realisatie 2021	Doel 2023
Kader 1: gezond en weerbaar	Percentage jeugdigen/ouders/verzorgers dat het (helemaal) eens is met de stelling: door de hulp voel(t) ik mij/mijn kind zich beter	Kto wmo/jeugd	83%	2018	91%	83%	Meest recente info betreft 2020	83%
	Percentage jeugdigen in jeugdhulp van het totaal jeugdigen (aantal jeugdigen met een indicatie voor jeugdhulp)	Civision	12%	2018	12%	11%	9%	8%
Kader 2: vitaal oud worden	Het percentage (kwetsbare) ouderen dat (ernstig) eenzaam is, is afgenomen	GGD-monitor	11,5%	2016	13%*	10%	8%	<10%
	Percentage jongeren (15- en 16 jarigen) dat laatste 4 weken 5 of meer alcoholische drankjes heeft gedronken bij 1 gelegenheid	GGD E-movo	26%	2015	nvt (eens per 4 jaar)		nvt (eens per 4 jaar)	24%
Kader 3: Bronckhorst inclusief	Percentage WSW-gerechtigden die passend werk hebben	eigen systeem/database	100%	2020	97%	100%	93%**	100%

Thema	Effectindicator	Bron	Nulmeting	Jaar nulmeting	Realisatie 2020	Doel 2021	Realisatie 2021	Doel 2023
	(aansluitend bij loonwaarden en mogelijkheden)							
	Percentage WSW-gerechtigden die gedetacheerd zijn bij een bedrijf in de private sector	eigen systeem/database	76%	2020	77,5%	76%	68%**	76%
Kader 4: zo doen we dat	Het percentage Wmo-verwijzingen naar professionele hulp t.o.v. totaal aantal inwoners is gelijk gebleven.	Civision	2,75%	2018	6%**	2,75%	6%	
	Percentage overbelaste mantelzorgers t.o.v. totaal aantal mantelzorgers	Onderzoek Moventem	32%	2016	Geen actuele gegevens	32%	Geen actuele gegevens****	
Kader 5: iedereen een stevige basis	Percentage uitstroom van inwoners die volwaardig aan het werk zijn vanuit een uitkerings situatie	Civision	9%	2018	21%	20,0%	18,2%	25%
	Percentage inwoners in een leerwerktraject	Civision	54%	2020	28%	55,0%	57,0%	60%
	Hoogte van de schuldenlast bij instroom schuldhulpverlening	Stadsbank/RIS Inforing	23 k	2019	-30%	10 k	€ 10.775	10 k

* Informatie realisatie 2020 was op basis van coronamonitor VNOG. Hierdoor vergelijking niet volledig zuiver. Realisatie 2021 conform GGD-monitor.

** Aantal zieken en die inmiddels gerevalideerd zijn. Op dit moment is men op zoek naar een geschikte plek voor deze deelnemers.

*** dit heeft te maken met een aantal personen die langdurig ziek zijn en op termijn een WIA uitkering ontvangen op die manier stromen ze uit.

Verder zit deze regeling in een sterfhuisconstructie, waardoor de cijfers snel een ander beeld kunnen geven bij veranderingen.

**** de indicator wordt herzien omdat er geen vergelijkbaar onderzoek voor handen is.

Landelijk vastgestelde indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Gelderland 2020
% Kinderen in uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	CBS 2020	3,00%	3,00%	3,00%	5,00%
% Werkloze jongeren (% 16 t/m 22 jarigen)	CBS 2020	2,00%	1,00%	1,00%	2,00%

Indicator	Bron	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Gelderland 2020
% Jongeren met delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)	CBS 2020	0,00%	0,00%	0,00%	1,00%

Indicator	Bron	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Gelderland 2021
Personen met een bijstandsuitkeringen (aantal per 10.000 inwoners)	CBS 2021	141,1	194,7	170,0	349,7
Verwijzingen Halt (aantal per 1.000 inwoners van 12-18 jaar)	Halt 2021	5	5	8	8
% Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	CBS 2021			12,7%	13,6%
% Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	CBS 2021			1,5%	1,4%

Indicator	Bron	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Gelderland 2021
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (aantal per 10.000 inwoners)	CBS 2021	620	660	660	697

Indicator	Bron	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Gelderland 2020
Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 10.000 inwoners)	CBS 2020	252,3	237,7	214,9	192,6

Indicator	Bron	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Gelderland 2021
% Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	CBS 2021				0,30%

Gegevens overgenomen van www.waarstaatjegemeente.nl stand d.d. 14-09-2022

Risico's

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (niet financieel)
Extern - Het uitbreken van een pandemie, moeten prioriteiten worden bijgesteld door verschillende partijen.	Er, door het opschuiven van taken en extra taken, extra inzet van met name VNOG/GGD wordt gegenereerd. Vanuit het Rijk vindt compensatie plaats. Onzeker blijft nog de noodzakelijke maatregelen in de toekomst en of deze ook vergoed worden vanaf 2021.	Financieel - Overschrijding van budgetten.	40%	€ 250.000	1,02%	-
Mens - Een toename van overbelasting van mantelzorgers. Mantelzorgers moeten zwaardere bieden doordat indicaties minder snel worden afgegeven (bijv wmo en wlz).	Mantelzorgers vallen uit door overbelasting. Hierdoor ontstaat een tekort aan mantelzorgers.	Financieel - Mantelzorgers hebben vaker zelf ondersteuning nodig (bv hbh). De inwoner die eerst ondersteund werd door een uitgevallen mantelzorgers is nu aangewezen op zorg van een professional.	60%	€ 100.000	<1,00%	-

Meer informatie over de risico's vindt u in de [paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing \(2.2.2\)](#).

Deelprogramma 1B TOEGANG EN INDIVIDUELE VOORZIENINGEN

Portefeuillehouder Evert Blaauw / Antoon Peppelman
Ambtelijk trekker Miriam Jansen

We zetten vanuit het lopende beleid in op de ontwikkelingen die we hebben toegelicht in de Perspectiefnota 2023-2026, zoals de zorgen over de kosten en verschraving van vervoer, en de implementatie van de werkwijze vanuit de nieuwe inkoop voor jeugdhulp en Wmo. Daarnaast hebben we extra aandacht voor de stijgende kosten voor het dagelijks leven, en zetten verder in op de ondersteuning van vluchtelingen.

Samen met de ambitie van de coalitie en onze uitwerking daarvan, zijn dit belangrijke aandachtspunten in het nieuwe sociale beleidskader. Het collegeprogramma bespreken we met uw raad in december 2022 en willen we dan door u laten vastleggen in het herziene programmaplan voor 2023.

Indicatoren

Alle indicatoren voor programma 1 zijn opgenomen in deelprogramma 1A.

Risico's

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (niet financieel)
Extern - Het uitbreken van een pandemie, neemt de vraag naar (acute) zorg toe. Het gaat hierbij om o.a. toename van: - jeugdzorg (o.a. escalatie); - ondersteuning eenzaamheid, depressie en echtscheidingen; - meer meldingen "Veilig Thuis".	Er budgetoverschrijdingen komen op de budgetten in de gezondheidszorg, WMO, jeugdzorg en acute zorg. Het gaat hier vaak om "open einde" regelingen.	Financieel - Er financiële tekorten ontstaan binnen het Sociaal Domein.	50%	€ 1.000.000	5,08%	-
Organisatie - Toename van het aantal jeugdigen met jeugdhulp en een toename van de complexiteit; Organisatie - Open einde regelingen in de jeugdhulp en Wmo.; Omgeving - Dubbele vergrijzing inwoners Bronckhorst.	De uitgaven voor de Wmo en voor Jeugdhulp zijn hoger dan is gebudgetteerd voor een jaar. Met het vaststellen van de begroting wordt besloten een egalisatiereserve te creëren. Bij de kwantificering van dit risico is nog geen rekening gehouden met een egalisatiereserve.	Financieel - Financieel tekort in de begroting.	50%	€ 900.000	4,60%	-
Extern - Het uitbreken van een pandemie, moeten prioriteiten worden bijgesteld door verschillende partijen.	De transformatie in het sociaal domein wordt niet of niet tijdig gerealiseerd (effecten beleidskader). We hebben geconstateerd dat dit risico zich al heeft gemanifesteerd voor wat betreft het inkooptraject. Hierop hebben we in de 2e tussenrapportage 2020 en de begroting 2021 informatie opgenomen. Ondanks dat we nu zaken scherp in beeld houden en snel proberen bij te sturen, blijft	Financieel - ; Niet financieel - Dit kan leiden tot regionale imagoschade.	30%	€ 500.000	3,06%	4

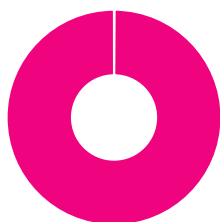

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (niet financieel)
	de transformatie veel omvattend en kennen we veel afhankelijkheden (derde partijen qua contacten en overleggen). Hierdoor blijft de kans op dit risico in de toekomst.					
Extern - Het uitbreken van een pandemie, leidt tot een economische recessie met mogelijke faillissementen.	Onder de TOZO vallende verstrekte kredieten niet of niet volledig worden terugbetaald.	Financieel - Er financiële tekorten ontstaan.	20%	€ 708.000	1,45%	-
Extern - Het uitbreken van een pandemie, ontstaat een economische recessie met mogelijke ontslagen en faillissementen.	Sterke instroom en vertraagde uitstroom bijstandsgerechtigden (Participatiewet).	Financieel - Er een reële kans bestaat dat er meer gebruik wordt van de uitkeringen levensonderhoud op grond van de Participatiewet.	35%	€ 350.000	1,25%	-

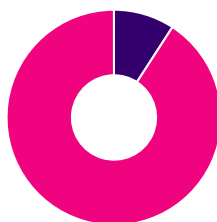
Meer informatie over de risico's vindt u in de [paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing \(2.2.2\)](#).

Wat mag het kosten

Programma 1 Zorg en ondersteuning	Rekening 2021	Begroting 2022 na wijz.	2023	2024	2025	2026
Lasten:						
1A Vitale inwoners en samenleving	3.023	3.211	3.400	3.403	3.411	3.413
1B Toegang tot passende voorzieningen	36.971	34.632	33.675	33.664	33.621	33.605
Totaal lasten:	39.994	37.844	37.075	37.067	37.032	37.019
Baten:						
1A Vitale inwoners en samenleving	62	6	6	6	6	6
1B Toegang tot passende voorzieningen	8.597	6.517	6.307	6.272	6.507	6.509
Totaal baten:	8.660	6.523	6.313	6.279	6.513	6.515
Saldo						
1A Vitale inwoners en samenleving	-2.961	-3.205	-3.394	-3.397	-3.405	-3.407
1B Toegang tot passende voorzieningen	-28.374	-28.116	-27.368	-27.392	-27.114	-27.097
Saldo totaal	-31.334	-31.321	-30.762	-30.789	-30.519	-30.504

inkomsten 2023

uitgaven 2023

■ 1A Vitale inwoners en samenleving
 ■ 1B Toegang tot passende voorziening

Financiële ontwikkelingen

1A VITALE INWONERS EN SAMENLEVING	Vershil 2023/2022	V / N
6-1 Samenkracht en burgerparticipatie	-74	N
7-1 Volksgezondheid	-115	N
Totaal 1A	-189	N

1B TOEGANG EN INDIVIDUELE VOORZIENINGEN	Vershil 2023/2022	V / N
6-2 Wijkteams	-17	N
6-3 Inkomensregelingen	-41	N
6-4 Begeleide participatie	-8	N
6-5 Arbeidsparticipatie	67	V
6-6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-81	N
6-71 Maatwerk dienstverlening 18+	-270	N
6-71a Huishoudelijke hulp (WMO)		
6-71b Begeleiding (WMO)		
6-71c Dagbesteding (WMO)		
6-71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)		
6-72 Maatwerk dienstverlening 18-	712	V
6-72a Jeugdhulp begeleiding		
6-72b Jeugdhulp behandeling		
6-72c Jeugdhulp dagbesteding		
6-72d Jeugdhulp zonder verblijf overig		
6-73a Pleegzorg		
6-73b Gezinsgericht		
6-73c Jeugdhulp met verblijf overig		
6-74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf		
6-74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf		
6-74c Gesloten plaatsing		
6-81 Geëscaleerde zorg 18+	390	V
6-81a Beschermd wonen (WMO)		
6-81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)		
6-82 Geëscaleerde zorg 18-	-3	N
6-82a Jeugdbescherming		
6-82b Jeugdreclassering		
Totaal 1B	748	V

Een toelichting op de financiële ontwikkelingen geven we in de taakveldenbegroting. Ook geven we een grafische weergave van de verschillende kosten tussen raming 2022 na wijziging en raming 2023. De toelichting vindt u door te klikken op het taakveld.

Nieuw beleid

Deel progr.	Omschrijving, bedragen in €	2023	2024	2025	2026
Nieuw beleid volgens perspectiefnota					
1B	Regionale inkoop zorg	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
1B	1B Hulp bij Huishouden tariefwijziging	-445	-445	-445	-445
1B	Vervallen provinciale bijdrage ZOOV	-108	-142	-142	-142
1B	Uitvoering WSW	-409	-409	-409	-409
1B	Participatiewet	445	445	445	445
1B	Kosten CAO Zorg	-193	-189	-189	-189
<i>Totaal nieuw beleid volgens perspectiefnota</i>		<i>-1.710</i>	<i>-1.740</i>	<i>-1.740</i>	<i>-1.740</i>
Aanvulling Programmabegroting 2023					
Geen bijzonderheden					
<i>Aanvulling in Programmabegroting 2023-2026</i>		<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Totaal structureel		-1.710	-1.740	-1.740	-1.740
Totaal incidenteel		-	-	-	-
Saldo		-1.710	-1.740	-1.740	-1.740

+ = extra inzet van middelen; - = minder inzet van middelen

Investeringsplan

Voor dit programma zijn geen nieuwe investeringen benoemd.

Dekking projectkosten uit reserves

Voor dit programma zetten we geen reserves in.

2.1.2. WONEN EN LEEFOMGEVING

Wonen en
leefomgeving

Algemeen

Onze doelen voor dit programma

- We willen jeugdigen weerbaar en gezond op laten groeien en zorg zoveel mogelijk voor zijn.
- We investeren in preventie en vroegsignalering, zodat inwoners nu en in de toekomst vitaal oud kunnen worden.
- Bronckhorst moet voor iedere inwoner een plek zijn waar hij/zij zich thuisvoelt, waar geen belemmeringen zijn voor zelfontplooiing en zelfredzaamheid.
- Iedereen heeft een stevige basis nodig om mee te kunnen doen naar vermogen.
- Versterken van de leefbaarheid en samenredzaamheid van de samenleving als geheel.
- Het creëren van vitale leefbare kernen met een woningvoorraad die zowel kwantitatief als kwalitatief aansluit bij de demografische ontwikkelingen.
- Een veilige, gezonde en aantrekkelijke woon- en leefomgeving.
- Gezond en innovatief ondernemersklimaat, bevorderen van werkgelegenheid, productiviteit en maatschappelijk verantwoord ondernemen.
- De centra van de vier grotere kernen Vorden, Hengelo, Zelhem en Steenderen zijn aantrekkelijk, levendig en toekomstbestendig.
- In 2030 is Bronckhorst energieneutraal en klimaatbestendig en is er sprake van een circulaire economie.
- Samenwerking en verbinding voor een actieve samenleving (dienstbare overheid).

Deelprogramma 2A PASSEND WONEN

Portefeuillehouder

Emmeke Gosselink

Ambtelijk trekker

Hettie van den Brink

We voeren het bestaande beleid uit, waarbij voor ons de bouw van voldoende en geschikte woningen voorop staat. Ook de Omgevingswet kent veel onderwerpen waarvoor we komen met uitvoeringsmaatregelen, programma's, digitale ontsluiting en heffingskeuzes.

Samen met de ambitie van de coalitie en onze uitwerking daarvan, zijn dit belangrijke aandachtspunten in het komende jaar. Het collegeprogramma bespreken we met uw raad in december 2022 en willen we dan door u laten vastleggen in het herziene programmaplan voor 2023.

Lokale indicator

Thema wonen

Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Realisatie 2020	Doel 2021	Realisatie 2021	Doel 2022	Doel 2023
Leegstandspercentage in de woningvoorraad	Regionale Woningmarkt monitor rapportage	2,2% (2021: 2,1%)	2018	1,8%*	max 2%	2,80%	max 2%	max 2%
Waardering buurt en kwaliteit van de woning	AWLO	8	2018		8	8,1	8	8
Het aantal aangesloten huishoudens "veilig thuis in de Achterhoek" neemt maximaal 50% af	project leefsamen	158	2019		ntb	nvt	ntb	
Uitbreiding woningvoorraad	Gemeentelijk datasysteem	-	2019	46	+80	102	+80	+80

Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Realisatie 2020	Doel 2021	Realisatie 2021	Doel 2022	Doel 2023
(netto toename aantal woningen (aantal gereed gemelde woningen minus gesloopte en samengevoegde woningen))								
Aanbod sociale huurwoningen in het bezit van woningcorporaties	Gemeentelijk datasysteem	2848	2019		2848	2876	2848	2848

* correctie op cijfer; betreft bij woningen alleen de woningen die > 1 jaar leeg staan.

** Pilot is afgerond en heeft vervolg gekregen bij de woningcorporaties. Als gemeente hebben we hier geen invloed op. De indicator komt daarmee te vervallen.

Landelijk vastgestelde indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Gelderland 2021
Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	ABF 2021	3,7	4,7	5,8	8

Gegevens overgenomen van www.waarstaatjegemeente.nl stand d.d. 14-09-2022

Risico's

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (niet financieel)
Omgeving - Anticiperen op demografische ontwikkelingen.	Het schrappen van woningbouwplannen door demografische ontwikkelingen.	Financieel - Extra kosten voor de gemeente.	50%	€ 1.000.000	5,11%	-
Organisatie - In 2021 wordt de leges verhoogd met 28% daardoor wordt verwacht dat de legesopbrengsten met 28% zullen stijgen bij een gelijkblijvend aantal bouwaanvragen.	Door corona wordt een economische crisis verwacht. Het is daarom onzeker of de leges opbrengsten inderdaad met 28% zullen stijgen. Aan de andere kant merken wij nu een toename van het aantal aanvragen.	Financieel - Minder legesopbrengsten of meer uitgaven door inhuur.	50%	€ 250.000	1,28%	-

Meer informatie over de risico's vindt u in de [paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing \(2.2.2\)](#).

Deelprogramma 2B AANTREKKELIJKE LEEFOMGEVING

Portefeuillehouder: Marianne Besselink / Evert Blaauw / Emmeke Gosselink / Wilko Pelgrom / Antoon Peppelman

Ambtelijk trekker: Herman Tinselboer

We voeren het beleid uit volgens de vastgestelde programma's (voor wegen, groen, etc) en gemaakte afspraken (met verenigingen, onderwijs, etc). Voor de lokale omroep geven we een hogere bijdrage waarmee zij een professionaliseringslag levert op het gebied van journalistiek, radio, televisie en Social media binnen de Streekomroep West-Achterhoek. Door corona, de sterk gestegen energieprijzen en de situatie in Oekraïne stijgen de kosten voor het onderhoud. Bij bijvoorbeeld wegen betreft dat zowel het maken van asfalt, allerlei bestratingmateriaal,

lichtmasten als het machinaal aanbrengen daarvan. Dat speelt bij alle onderhoudstaken van de gemeente.

Samen met de ambitie van de coalitie en onze uitwerking daarvan, zijn dit belangrijke aandachtspunten in het komende jaar. Het collegeprogramma bespreken we met uw raad in december 2022 en willen we dan door u laten vastleggen in het herziene programmaplan voor 2023.

Indicatoren

Lokale indicatoren

Thema biodiversiteit

Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Realisatie 2020	Doel 2021	Realisatie 2021	Doel 2022	Doel 2023
Toename van biodiversiteit op basis van het voorkomen en toenemen van het aantal oranjetipjes (soort vlinder) in een nog te selecteren deelgebied van het leefgebied natte berm	ntb	nog uit te voeren	2020	32x	+3%	5x	+3%	+3%
Percentage ecologisch bermbeheer ten opzichte van totale bermbeheer (maaien, afvoeren en klepelen)	Gem.adm.	20%	2019	16%	60%	16%	80%	80%

* Incl. natuurlijke oevers, bloemenweides, waterinfiltratie en bermen in het buitengebied. Exclusief greppels.

Thema huisvesting bibliotheek

Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Realisatie 2020	Doel 2021	Realisatie 2021	Doel 2022	Doel 2023
Aantal inwoners dat lid is van de bibliotheek binnen de gemeente Bronckhorst	Jaarverslag bibliotheek West Achterhoek	21,5% aant. inw. 7.751	2019		7751	ntb*	7751	7751

* Informatie komt voor 1 april beschikbaar

Landelijk vastgestelde indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Gelderland 2021
Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	CBS 2021	0,3	0,4	0,4	1,6
Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	CBS 2021	1,1	1,4	1,4	3,4
Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	CBS 2021	1,2	1,5	1,1	1,3
Vernielingen en beschadigingen (in openbare ruimte) (aantal per 1.000 inwoners)	CBS 2021	2,9	2,4	3	5,7
% Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	Ingrado 2021	0,9	0,6	0,7	1,7
Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	Ingrado 2021	nb	nb	nb	2,4
Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	Ingrado 2021	16	3	7	17

Indicator	Bron	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Gelderland 2020
% Jongeren met delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)	CBS 2020	0,00%	0,00%	0,00%	1,00%

Risico's

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (niet financieel)
Omgeving - Het besluit een nieuw schoolgebouw voor het VO te realiseren.	Er niet binnen de budgetten en de geplande termijnen gebouwd kan worden.	Financieel - Het investeringsbudget wordt overschreden.; Niet financieel - Vertraging kan leiden tot regionale imagoschade.	80%	€ 2.000.000	16,30%	4
Extern - Het uitbreken van een pandemie, moeten prioriteiten worden bijgesteld bij instellingen en worden er door de maatregelen geen inkomsten gegeneerd.	Gesubsidieerde instellingen niet aan hun betalings- en prestatieverplichtingen kunnen voldoen. Eventueel kan dit leiden tot faillissement of surseance zoals welzijn, cultuur, sport.	Financieel - Er extra bijdragen worden gevraagd of subsidieaanvragen kunnen komen.; Niet financieel - Activiteiten niet worden of later worden uitgevoerd: verantwoording, en daarmee de vaststelling, kan pas later plaatsvinden.	50%	€ 250.000	1,28%	3
Omgeving - Het besluit een nieuw schoolgebouw voor het VO te realiseren. Hiervoor moet nog grond worden verworven.	De verkopende partij niet ingaat op het bod van de gemeente. De kosten voor de verwerving worden betaald uit de gemeentelijke voorbereidingskosten. Mocht het tot een onteigeningsprocedure komen, dan zullen de bijkomende kosten van de verwerving oplopen.	Financieel - Het investeringsbudget wordt overschreden. Het nog later starten van de bouw waardoor mogelijk nog hogere bouwkosten (indexering).	50%	€ 250.000	1,27%	-
Extern - Verontreiniging met o.a. kwik door de productie van Crystal Meth.	Milieuschade wordt veroorzaakt en de volksgezondheid in het geding komt.	Financieel - Budgetoverschrijding. De kosten van opruiming mogelijk niet op de veroorzaker, huurder en/of eigenaar kunnen verhalen.; Niet financieel - Kans op landelijke aandacht in de pers.	30%	€ 400.000	1,22%	5

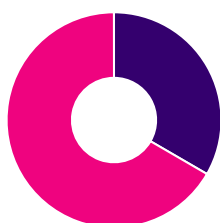
Meer informatie over de risico's vindt u in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (2.2.2).

Wat mag het kosten

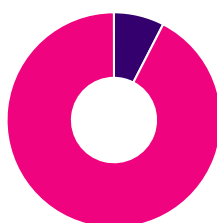
Programma 2 Wonen en leefomgeving	Rekening 2021	Begroting 2022 na wijz.	2023	2024	2025	2026
Lasten:						
2A Passend wonen	2.277	7.295	2.120	1.301	1.301	1.301
2B Aantrekkelijke leefomgeving	25.568	28.152	25.851	26.245	26.226	25.805
Totaal lasten:	27.844	35.447	27.971	27.545	27.526	27.106

Programma 2 Wonen en leefomgeving	Rekening 2021	Begroting 2022 na wijz.	2023	2024	2025	2026
Baten:						
2A Passend wonen	2.274	8.746	3.088	1.297	1.297	1.297
2B Aantrekkelijke leefomgeving	7.303	5.999	6.172	6.194	6.217	6.230
Totaal baten:	9.577	14.745	9.261	7.491	7.514	7.527
Saldo						
2A Passend wonen	-2	1.450	968	-4	-4	-4
2B Aantrekkelijke leefomgeving	-18.265	-22.153	-19.678	-20.050	-20.008	-19.576
Saldo totaal	-18.268	-20.703	-18.711	-20.054	-20.012	-19.580

inkomsten 2023

uitgaven 2023

■ 2A Passend wonen
■ 2B Aantrekkelijke leefomgeving

Financiële ontwikkelingen

2A PASSEND WONEN	Vershil 2023/2022	V / N
8-2 Grondexploitaties (niet-bedr.terreinen)	-625	N
8-3 Wonen en bouwen	143	V
Totaal 2A	-483	N

2B AANTREKKELIJKE LEEFOMGEVING	Vershil 2023/2022	V / N
0-3 Beheer overige gebouwen en gronden	8	V
1-1 Crisisbeheersing en brandweer	-41	N
1-2 Openbare orde en veiligheid	15	V
2-1 Verkeer en vervoer	168	V
2-2 Parkeren	-1	N
2-5 Openbaar vervoer	-2	N
4-1 Openbaar basisonderwijs	-	N
4-2 Onderwijshuisvesting	60	V
4-3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-52	N
5-1 Sportbeleid en activering	1.301	V
5-2 Sportaccommodaties	-40	N
5-3 Cultuur-presentatie, productie, particip	-5	N
5-4 Musea	-1	N
5-5 Cultureel erfgoed	181	V
5-6 Media	-32	N
5-7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	362	V
7-2 Riolering	384	V
7-5 Begraafplaatsen en crematoria	5	V
8-1 Ruimtelijke ordening	165	V
Totaal 2B	2.475	V

Een toelichting op de financiële ontwikkelingen geven we in de taakveldenbegroting. Ook geven we een grafische weergave van de verschillende kosten tussen raming 2022 na wijziging en raming 2023. De toelichting vindt u door te klikken op het taakveld.

Nieuw beleid

Deel progr.	Omschrijving, bedragen in €	2023	2024	2025	2026
Nieuw beleid volgens perspectiefnota					
2B	Prijzen grondstoffen onderhoudstaken	-1.200	-1.200	-1.200	-1.200
2B	Verwerking prijzen grondstoffen in tarieven riolering en afval	352	352	352	352
2B	Kapitaallasten investeringen (hogere bouwkosten)	-250	-250	-250	-250
2B	Bijdrage Streekomroep Gelderland	-30	-30		
<i>Totaal nieuw beleid volgens perspectiefnota</i>		<i>-1.128</i>	<i>-1.128</i>	<i>-1.098</i>	<i>-1.098</i>
Aanvulling Programmabegroting 2023					
Geen bijzonderheden					
<i>Aanvulling in Programmabegroting 2023-2026</i>		<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Totaal structureel		-1.098	-1.098	-1.098	-1.098
Totaal incidenteel		-30	-30	-	-
Saldo		-1.128	-1.128	-1.098	-1.098

+ = extra inzet van middelen; - = minder inzet van middelen

Investeringsplan

Omschrijving	Investering	Jaar	Termijn	2023	2024	2025	2026
Grond Almenseweg Vorden	620.000	2023	-	4.650	9.300	9.300	9.300
VO Vorden	10.700.000	2023	40	80.250	428.000	423.988	419.975
IHP primair onderwijs	2.500.000	2025	20				18.750
Verduurzamen sporthallen	5.000.000	2025	20				37.500
IP materieel buitenruimte < € 10.000 (2023)	16.000	2023	1	16.000	-	-	-
IP materieel buitenruimte < € 10.000 (2024)	16.000	2024	1	-	16.000	-	-
IP materieel buitenruimte < € 10.000 (2025)	16.000	2025	1	-	-	16.000	-
IP materieel buitenruimte < € 10.000 (2026)	16.000	2026	1				16.000
IP materieel buitenruimte 2023	140.000	2023	div	1.050	16.142	15.931	15.720
IP materieel buitenruimte 2024	295.000	2024	div	-	2.213	40.467	39.926
IP materieel buitenruimte 2025	125.000	2025	div	-	-	938	17.500
IP materieel buitenruimte 2026	702.000	2026	div	-	-	-	5.265
Vervanging vrijverval riolering	493.000	2023	40	3.698	19.720	19.535	19.350
Verbetering vrijverval riolering	101.000	2023	40	758	4.040	4.002	3.964
Renovatie gemalen en drukriolering mechanisch	580.000	2023	15		47.367	46.787	46.207
Renovatie gemalen en drukriolering elektro	325.000	2023	15	2.438	26.542	26.217	25.892
Renovatie gemalen en drukriolering civiel	45.000	2023	40	338	1.800	1.783	1.766
Renovatie IBA's	31.000	2023	15	233	2.532	2.501	2.470
Afkoppelen	246.000	2023	40	1.845	9.840	9.748	9.656
Vervanging vrijverval riolering	478.000	2024	40	-	3.585	19.120	18.941
Renovatie gemalen en drukriolering mechanisch	620.000	2024	15	-	4.650	50.633	50.013
Renovatie gemalen en drukriolering elektro	315.000	2024	15	-	2.363	25.725	25.410
Renovatie gemalen en drukriolering civiel	36.000	2024	40	-	270	1.440	1.427
Renovatie IBA's	29.000	2024	15	-	218	2.368	2.339
Afkoppelen	353.000	2024	40	-	2.648	14.120	13.988
Vervanging vrijverval riolering	420.000	2025	40	-	-	3.150	16.800
Renovatie gemalen en drukriolering mechanisch	532.000	2025	15	-	-	3.990	43.447
Renovatie gemalen en drukriolering elektro	349.000	2025	15	-	-	2.618	28.502
Renovatie IBA's	16.000	2025	15	-	-	120	1.307
Afkoppelen	346.000	2025	40	-	-	2.595	13.840
Vervanging vrijverval riolering	398.000	2026	40	-	-	-	2.985

Omschrijving	Investering	Jaar	Termijn	2023	2024	2025	2026
Renovatie gemalen en drukriolering mechanisch	542.000	2026	15	-	-	-	4.065
Renovatie gemalen en drukriolering elektro	400.000	2026	15	-	-	-	3.000
Afkoppelen	243.000	2026	40	-	-	-	1.823
Wonen en leefomgeving	27.044.000			115.608	597.227	743.075	917.125

Bedragen in €

Dekking projectkosten uit reserves

Voor dit programma zetten we geen reserves in.

2.1.3. BEDRIJVGHEID EN ONTWIKKELING

Bedrijvigheid en
ontwikkeling

Algemeen

Onze doelen voor dit programma

- Een veilige, gezonde en aantrekkelijke woon- en leefomgeving.
- Gezond en innovatief ondernemersklimaat, bevorderen van werkgelegenheid, productiviteit en maatschappelijk verantwoord ondernemen.
- De centra van de vier grotere kernen Vorden, Hengelo, Zelhem en Steenderen zijn aantrekkelijk, levendig en toekomstbestendig.
- In 2030 is Bronckhorst energieneutraal en klimaatbestendig en is er sprake van een circulaire economie.

Deelprogramma 3A ECONOMIE

Portefeuillehouder
Ambtelijk trekker

Antoon Peppelman
Hettie van den Brink

We voeren het beleid uit volgens de vastgestelde programma's voor herinrichting van bedrijfsgebieden en gemaakte afspraken (met ondernemers, ondernemersverenigingen en provincie). Belangrijk speerpunt is de uitvoering van de Investeringsagenda Leefbaarheid en Herinrichting industrieterreinen.

Samen met de ambitie van de coalitie en onze uitwerking daarvan, zijn dit belangrijke aandachtspunten in het komende jaar. Het collegeprogramma bespreken we met uw raad in december 2022 en willen we dan door u laten vastleggen in het herziene programmaplan voor 2023.

Indicatoren

Lokale indicatoren

Thema economie

Effectindicator	Bron	Nulmeting	Jaar nulmeting	Real. 2021	Doel 2022	Doel 2023	Doel 2024
Toename bedrijfsareaal op herontwikkelde bestaande bedrijventerreinen	IBIS	*	2020	-	+1 ha t.o.v. voorgaande jaar	+2 ha t.o.v. voorgaande jaar	+2 ha t.o.v. voorgaande jaar
Aantal hectare aan nieuw gerealiseerd bedrijfsareaal of toename verwacht bedrijfsareaal dat in procedure is gebracht	IBIS	*	2020	-		+1 ha t.o.v. voorgaande jaar	+2 ha t.o.v. voorgaande jaar
Aantal nieuw gevestigde bedrijven op nieuw of herontwikkelde locaties (vab's) in het buitengebied	IBIS	*	2020	-	3 meer t.o.v. voorgaande jaar	3 meer t.o.v. voorgaande jaar	3 meer t.o.v. voorgaande jaar

* Geen waarde bij nulmeting, omdat het toename betreft.

Thema bevorderen ondernemerschap

Effectindicator	Bron	Nulmeting	Jaar nulmeting	Realisatie 2020	Doel 2021	Realisatie 2021	Doel 2022	Doel 2023
Onze dienstverlening aan onze ondernemers wordt beoordeeld met minimaal een 7	Ondernemerspanel	6,30%	2021		7	6,3	7	7

Thema toerisme

Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Doel 2021	Realisatie 2021	Doel 2022	Doel 2023
Het effect op de lokale economie wordt gemeten aan de hand van de groei van de bestedingen; die moet minstens net zo goed zijn als de gemiddelde ontwikkeling in de Achterhoek (op basis van de tweejaarlijkse monitoring van Achterhoek Toerisme).*	Achterhoek Toerisme monitor	10% groei t.o.v. 2017	2019	11% groei t.o.v. 2017	ntb**		Wordt bepaald op basis monitor van 2021

* Op basis van de Achterhoek Toerisme monitor wordt regionaal bepaald wat de groei is, dit geeft input voor de lokale indicator.

** De informatie uit de monitor over 2021 is nog niet beschikbaar

Landelijk vastgestelde indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Gelderland 2021
% Functiemenging	LISA 2021	47,3%	47,7%	47,5%	53,4%
Banen (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	LISA 2021	656,5	675,5	673,9	792,6
% Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking)	CBS 2021	70,1%	70,3%	70,3%	70,9%
Vestigingen (van bedrijven) (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	LISA 2021	174,8	180,6	188,1	154

Gegevens overgenomen van www.waarstaatjegemeente.nl stand d.d. 14-09-2022

Risico's

Dit deelprogramma kent geen risico's die een financiële impact hebben van 1% of meer van het totale risicobedrag. Meer informatie over de risico's vindt u in de [paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing \(2.2.2\)](#).

Deelprogramma 3B DUURZAAMHEID

Portefeuillehouder Wilko Pelgrom / Emmeke Gosselink
Ambtelijk trekker Hettie van den Brink

We zetten onze acties voort om in 2030 energieneutraal te zijn, zeker nu weer meer gelden vanuit het Rijk gaan komen. De afvalinzameling en -verwerking doen we zo efficiënt mogelijk, ook hier spelen de hogere productiekosten die we in deelprogramma 2B [Aantrekkelijke leefomgeving \(2.1.2\)](#) noemden. Belangrijk speerpunt zijn de energiebesparende maatregelen die inwoners lagere energielasten geven.

Samen met de ambitie van de coalitie en onze uitwerking daarvan, zijn dit belangrijke aandachtspunten in het komende jaar. Het collegeprogramma bespreken we met uw raad in december 2022 en willen we dan door u laten vastleggen in het herziene programmaplan voor 2023.

Indicatoren

Lokale indicator

Thema duurzaamheid

Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Doel 2022	Doel 2026
Percentage besparing energie	CBS/ klimaatmonitor	0%	2015	4%	ntb*	10%	25%
Percentage hernieuwbare energie	CBS/ klimaatmonitor	4,90%	2017	ntb*	ntb*	15%	45%
Het totaal in percentage van de uitnutting uit fonds stimulering energietransitie Achterhoek		ntb	ntb		Nog niet in werking		
Percentage benutte bedrag uit fonds stimulering energietransitie Achterhoek door inwoner Bronckhorst op totaal van benutting		ntb	ntb		Nog niet in werking		

* De informatie is nog niet bekend

Thema grondstoffen

Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Doel 2025
Aantal kg restafval per inwoner	Circulus Berkel	91 kg	2015	51,3 kg	41 kg	30 kg
Verhouding groente, fruit en keukenafval in de restcontainer	Circulus Berkel	30%	2017		ntb*	
Percentage afvalscheiding aan de bron per inwoner	Circulus Berkel	78%	2017	85%	87%	
In te zamelen kg PMD per inwoner	Circulus Berkel	30 kg	2017	41,6 kg	43,1 kg	

*Dit jaar vindt onderzoek plaats; om die reden geen recente informatie beschikbaar

Landelijk verplichte indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Gelderland 2020
Omvang huishoudelijk restafval (kg/inwoner)	CBS 2020	68	63	44	106
% Hernieuwbare elektriciteit	RWS 2020	8,3%	10,3%	15,2%	16,4%

Gegevens overgenomen van www.waarstaatjegemeente.nl stand d.d. 14-09-2022

Risico's

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (niet financieel)
Extern - Vernietiging van de omgevingsvergunning; Niet tot stand komen van de subsidiëring via de Stimuleringsregeling Duurzame Energie; Faillissement van de coöperatie.	De initiatiefnemer of energiecoöperatie de lening via het Aanjaagfonds duurzame energieopwekking niet meer (volledig) aflossen.	Financieel - Dit risicogevolg hangt af van het aantal deelnemers en de hoogte van de lening.; Niet financieel - Dit kan leiden tot plaatselijke imago schade.	25%	€ 500.000	1,28%	-
Omgeving - Klimaatverandering	Er door de toename van heftige regenbuien wateroverlast ontstaat.	Financieel - Extra kosten door extra uren brandweer/ cluster buiten.; Niet financieel - Plaatselijke	40%	€ 250.000	1,02%	3

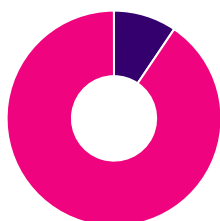

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (niet financieel)
		imagoschade indien niet adequaat wordt gereageerd.				

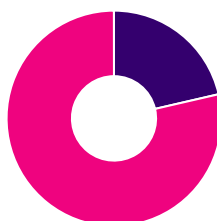
Meer informatie over de risico's vindt u in de [paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing \(2.2.2\)](#).

Wat mag het kosten

Programma 3 Bedrijvigheid en ontwikkeling	Rekening 2021	Begroting 2022 na wijz.	2023	2024	2025	2026
Lasten:						
3A Economie	1.495	2.392	1.297	1.297	1.296	1.363
3B Duurzaamheid	4.732	5.108	4.762	4.812	4.733	4.727
Totaal lasten:	6.227	7.500	6.058	6.108	6.030	6.090
Baten:						
3A Economie	510	339	421	421	421	421
3B Duurzaamheid	4.763	4.448	4.030	4.240	4.146	4.138
Totaal baten:	5.273	4.787	4.451	4.661	4.567	4.559
Saldo						
3A Economie	-985	-2.053	-876	-876	-876	-942
3B Duurzaamheid	31	-660	-732	-571	-587	-588
Saldo totaal	-954	-2.713	-1.607	-1.447	-1.463	-1.531

inkomsten 2023

uitgaven 2023

■ 3A Economie
■ 3B Duurzaamheid

Financiële ontwikkelingen

3A ECONOMIE	Vershil 2023/2022	V / N
3-1 Economische ontwikkeling	960	V
3-2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	49	V
3-3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	39	V
3-4 Economische promotie	130	V
Totaal 3A	1.178	V
3B DUURZAAMHEID	Vershil 2023/2022	V / N
7-3 Afval	-111	N
7-4 Milieubeheer	39	V
Totaal 3B	-72	N

Een toelichting op de financiële ontwikkelingen geven we in de taakveldenbegroting. Ook geven we een grafische weergave van de verschillende kosten tussen raming 2022 na wijziging en raming 2023. De toelichting vindt u door te klikken op het taakveld.

Nieuw beleid

Voor dit programma is geen nieuw beleid genoemd.

Investeringsplan

Omschrijving	Investering	Jaar	Termijn	2023	2024	2025	2026
Leefbaarheid	7.625.000	2026	20				57.188
Revitaliseren bedrijventerreinen	1.400.000	2026	20				10.500
Vervanging milieuparkjes	112.750	2023	10	846	12.966	12.797	12.628
Vervanging milieuparkjes	45.000	2024	10	-	338	5.175	5.108
Vervanging milieuparkjes	27.000	2026	10	-			203
Bedrijvigheid en ontwikkeling	184.750			846	13.304	17.972	85.627

Bedragen in €

Dekking projectkosten uit reserves

Voor dit programma zetten we geen reserves in.

2.1.4. BESTUUR

Bestuur

Algemeen

Onze doelen voor dit programma

- Samenwerking en verbinding voor een actieve samenleving (dienstbare overheid).

Deelprogramma 4A BESTUREN

Portefeuillehouder	Marianne Besselink / Evert Blaauw / Emmeke Gosselink / Wilko Pelgrom / Antoon Peppelman
Ambtelijk trekker	Jacqueline Arends

In 2022 waren de gemeenteraadsverkiezingen en is een nieuwe bestuursperiode gestart. De coalitiepartijen hebben een coalitieakkoord 'Bouwen aan een dienstbaar, leefbaar en sociaal Bronckhorst' opgesteld waarin vijf speerpunten centraal staan:

- Kansengelijkheid in een sterke economie;
- Mooi wonen in vitaal Bronckhorst;
- Samen leven, werken en ontmoeten in een gezonde leefomgeving;
- Landschappelijke kwaliteit met oog voor verschillende belangen;
- Dienstbare overheid.

Het speerpunt dienstbare overheid staat centraal binnen de vier beleidsinhoudelijke speerpunten. We zorgen ervoor dat onze samenleving deze dienstbaarheid ervaart en actiefmeedoet. Dit organiseren we bewust en efficiënt. En we zorgen dat iedereen in onze organisatie hiervan leert.

Samen met de ambitie van de coalitie en onze uitwerking daarvan, zijn dit belangrijke aandachtspunten in het komende jaar. Het collegeprogramma bespreken we met uw raad in december 2022 en willen we dan door u laten vastleggen in het herziene programmaplan voor 2023.

Indicatoren

Lokale indicatoren

Thema dienstbare overheid

Effectindicator	Bron	Nulmeting	Jaar nulmeting	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Doel 2023
Gemiddelde beoordeling van de dienstverlening over de gemeente Bronckhorst	Algemene dienstverleningonderzoek	7,24	2013	7,1	ntb*	7,8
Percentage respondenten die een onvoldoende geven.	Algemene dienstverleningonderzoek	11%	2013	12%	ntb*	7%

* Dit onderzoek is eens in de 2 jaar

Landelijk vastgestelde indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Gelderland 2021
% Demografische druk	CBS 2021	84,5%	85,5%	85,9%	73,7%

Gegevens overgenomen van www.waarstaatjegemeente.nl stand d.d. 14-09-2022

Risico's

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (niet financieel)
Mens - Handelen van bestuurders;	In het bestuurlijke verkeer worden	Financieel - Financieel nadeel	40%	€ 500.000	2,03%	3

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (niet financieel)
Omgeving - Regionale afspraken	besluiten genomen en afspraken gemaakt die niet passen binnen de beleidskaders of financiële kaders van de raad. Nieuw beleid wordt uitgevoerd zonder dat hier de zekerheid van middelen voor is (In het bijzonder in tijden van schaarste). Het gaat hier met name om regionale afspraken en afspraken gekoppeld aan verbonden partijen.	voor de gemeente; Niet financieel - Imagoschade tot op regionaal niveau is mogelijk				
Mens - Vertrek wethouder; Mens - Onvrijwillig vertrek wethouder	De voorziening voor wachtgeld niet toereikend is.	Financieel - Uitbetalen van (langdurige) wachtgeldverplichtingen; Voorziening moet worden aangevuld uit andere middelen; Niet financieel - Naast een aanvulling van de voorziening uit andere middelen kan dit tot imagoschade leiden	10%	€ 1.000.000	1,02%	4

Meer informatie over de risico's staat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (2.2.2).

Wat mag het kosten

Programma 4 Bestuur	Rekening 2021	Begroting 2022 na wijz.	2023	2024	2025	2026
Lasten:						
4A Besturen	2.958	3.469	3.473	3.493	3.486	3.485
Totaal lasten:	2.958	3.469	3.473	3.493	3.486	3.485
Baten:						
4A Besturen	470	345	355	355	355	355
Totaal baten:	470	345	355	355	355	355
Saldo:	-2.488	-3.124	-3.119	-3.138	-3.131	-3.131

Financiële ontwikkelingen

4A BESTUREN	Vershil 2023/2022	V / N
0-1 Bestuur	-28	N
0-2 Burgerzaken	34	V
Totaal 4A	6	V

Een toelichting op de financiële ontwikkelingen geven we in de taakveldenbegroting. Ook geven we een grafische weergave van de verschillende kosten tussen raming 2022 na wijziging en raming 2023. De toelichting vindt u door te klikken op het taakveld.

Nieuw beleid

Voor dit programma is geen nieuw beleid genoemd.

Investeringsplan

Voor dit programma zijn geen nieuwe investeringen benoemd.

Dekking projectkosten uit reserves

Voor dit programma zetten we geen reserves in.

2.2. Paragrafen

2.2.1. Lokale heffingen

Inleiding

Onze belangrijkste inkomstenbron is de Algemene uitkering uit het gemeentefonds die we van het Rijk krijgen. Daarna zijn de lokale heffingen (belastingen, leges en rechten) een belangrijke inkomstenbron voor ons. Met lokale heffingen kunnen we gemeentelijke taken zelf betalen. De lokale heffingen worden vooral door de inwoners betaald.

Over ons beleid lokale heffingen

We heffen gebonden en ongebonden belastingen

Als gemeente zijn we beperkt in de soorten belastingen die we mogen heffen. Lokale heffingen bestaan uit twee soorten belastingen:

- **Ongebonden belastingen:** dit zijn algemene dekkingsmiddelen. Hier staat geen aanwijsbare tegenprestatie tegenover. Besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak.
- **Gebonden belastingen:** dit zijn geen algemene dekkingsmiddelen. Hier staat wel een aanwijsbare tegenprestatie tegenover. Denk aan leges rijbewijzen, afvalverwijdering of riolering.

De kosten van onze dienstverlening berekenen we door in de tarieven zoals vastgelegd in onze Financiële verordening Bronckhorst. Voor de inzet van ondersteunende diensten (overhead) hebben we bij de gebonden heffingen een opslagpercentage van 73% (2022: 72%) op de ingezette arbeidsuren meegenomen.

We heffen de volgende gemeentelijke belastingen:

Soorten heffingen Bronckhorst

Ongebonden belastingen	Gebonden belastingen
Forensenbelasting (art. 223 Gemeentewet)	Afvalstoffenheffing (art. 15:33 Wet milieubeheer)
Onroerendezaakbelastingen (art. 220 t/m 220i Gemeentewet)	Begraafrechten (art. 229 Gemeentewet)
Reclamebelasting (art. 227 Gemeentewet)	Rioolheffing (art. 228a Gemeentewet)
Toeristenbelasting (art. 224 Gemeentewet)	Leges en rechten (art. 229 Gemeentewet)

De opbrengsten van de gemeentelijke heffingen vallen gedeeltelijk in (deel)programma's (gebonden en ongebonden belastingen) en gedeeltelijk in de algemene dekkingsmiddelen (ongebonden belastingen).

We ontwikkelen de tarieven volgens vaste afspraken

We hebben beleid over lokale belastingen en kwijtschelding. Dit beleid staat in onze belastingverordeningen en beleidsregels. We indexeren de opbrengsten ([bijlage 4.3 bij deze begroting](#)).

We stellen de belastingverordeningen vast

De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen regelen we via de jaarlijks vast te stellen verordeningen. In de begrotingsvergadering legt uw raad daarvoor het beleid (in de programmabegroting) en de tarieven vast. Dit doen we in november 2022.

Een uitzondering zijn de verordeningen voor reclamebelasting (kernen en industrieterrein Zelhem). Hiervoor veranderen de tarieven alleen in een jaar wanneer de ondernemersstichtingen ons daarom vragen. Dat is ook dit jaar niet het geval en komen dus niet in november in de raad.

GBTwente voert de WOZ uit en heft en int de belastingen

De taxatie, heffing, aanslagoplegging en invordering van de gemeentelijke belastingen en de beoordeling van kwijtscheldingsverzoeken doet het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBTwente). Het contract hiervoor loopt tot en met 2025.

In deze tabel leest u de (verwachte) opbrengsten per jaar:

Opbrengsten belastingen en rechten	Werkelijk 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Forensenbelasting	68	65	67
<i>Onroerendezaakbelastingen eigenaren woningen</i>	<i>5.257</i>	<i>5.668</i>	<i>5.838</i>
<i>Onroerendezaakbelastingen eigenaren niet-woningen</i>	<i>1.589</i>	<i>1.570</i>	<i>1.617</i>
<i>Onroerendezaakbelastingen gebruikers niet-woningen</i>	<i>927</i>	<i>960</i>	<i>988</i>
Onroerendezaakbelastingen totaal	7.773	8.198	8.444
Reclamebelasting	140	125	125
Toeristenbelasting	375	260	340
Afvalstoffenheffing	3.919	4.679	3.680
Begraafrechten	162	163	163
<i>Rioolheffing woningen</i>	<i>4.335</i>	<i>3.929</i>	<i>4.052</i>
<i>Rioolheffing niet-woningen</i>	<i>452</i>	<i>431</i>	<i>444</i>
Rioolheffing totaal	4.787	4.360	4.496
<i>Leges titel 1: Algemeen</i>	<i>477</i>	<i>348</i>	<i>358</i>
<i>Leges titel 2: Fysieke leefomgeving</i>	<i>1.425</i>	<i>1.302</i>	<i>1.393</i>
<i>Leges titel 3: Europese dienstenrichtlijn</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Leges totaal	1.902	1.650	1.751
	19.127	19.500	19.065

Over de ongebonden heffingen

De ongebonden heffingen zijn:

- forensenbelasting;
- onroerendezaakbelastingen;
- reclamebelasting;
- toeristenbelasting.

Forensenbelasting

Deze belasting heeft tot doel om mensen die veel in een gemeente verblijven, maar geen ingezetene zijn van deze gemeente, mee te laten betalen aan voorzieningen. Zo dragen ze bij aan de kosten van deze voorzieningen. We heffen alleen forensenbelasting van mensen die meer dan 90 dagen een gemeubileerde woning tot hun beschikking hebben.

Onroerendezaakbelastingen (ozb)

Eigenaren van woningen en van niet-woningen betalen eigenarenbelasting. Voor een niet-woning (bedrijf) betaalt de gebruiker van een pand de gebruikersbelasting van de ozb. De (op de aanslag zichtbare) grondslag is de WOZ-waarde van de onroerende zaak. De andere grondslag vormt de totale geraamde ozb-opbrengst voor verschillende WOZ-totaalwaarden in Bronckhorst. Het te betalen bedrag wordt op de jaarlijkse aanslag uitgedrukt in een percentage van de WOZ-waarde.

We hebben alleen invloed op de geraamde ozb-opbrengst

De ontwikkeling van het ozb-tarief is vooral afhankelijk van de ontwikkeling van de vastgoedmarkt (de WOZ-waarden). Stijgt de gemiddelde waarde op de vastgoedmarkt? Dan verlagen we het ozb-tarief. Anders zou de ozb-opbrengst evenredig meestijgen. Andersom geldt hetzelfde. Daalt de gemiddelde waarde op de vastgoedmarkt? Dan verhogen we het ozb-tarief, om te voorkomen dat de ozb-opbrengst daalt. Passen we de tarieven aan op basis van de ontwikkeling van de

vastgoedmarkt? Dan heeft dat voor de gemiddelde eigenaar en gebruiker geen effect op de hoogte van de ozb-heffing. Een gemiddeld vastgoedobject volgt immers de ontwikkeling op de vastgoedmarkt.

De ozb is een tijdstipbelasting

Dit betekent dat voor het bepalen van de belastingplicht de situatie per 1 januari van het belastingjaar geldt. Als iemand in de loop van het jaar bijvoorbeeld zijn huis verkoopt, dan nemen we deze verandering mee in het volgende belastingjaar.

Zo berekenen we het WOZ-percentage voor 2023

Om het WOZ-percentage te bepalen, volgen we de volgende jaarlijkse cyclus:

Stap 1: We stellen het tarief vast in november (in 2021 voor 2022). Dat doen we over:

- totale WOZ-waarde woningen
- totale WOZ-waarde niet-woningen

Stap 2: De aanslagen WOZ-waarde (1 januari 2021) x tarief (2022) gaan de deur uit in februari (2022), inclusief verwerkte areaalveranderingen. Dan ontvangt de betaler een individuele aanslag voor:

- particulier: WOZ-waarde woning x tarief eigenaren woning, of
- bedrijf: WOZ-waarde niet-woning x tarief eigenaren niet-woning en/of een WOZ-waarde niet-woning x tarief gebruikers niet-woning.

Stap 3: De gemeenteraad bepaalt bij de perspectiefnota de vaste uitgangspunten (2023) zoals inflatie voor de ozb-opbrengst en eventuele andere maatregelen. Voor 2023 gaat het om 3% inflatie.

Stap 4:

In de begroting (2023) ramen we de werkelijke opbrengst opgelegde aanslagen (februari 2022) vanuit stap 2 als opbrengst. De 3 bedragen (eigenaren woningen, eigenaren niet-woningen en gebruikers niet-woningen) vermeerderen we daarna met de uitgangspunten vanuit stap 3.

Stap 5:

Het taxatiebureau van GBTwente raamt de marktontwikkeling bij de totale WOZ-waarden (omvang daling/stijging WOZ-waarden woningen en niet-woningen eind september 2022) en bepaalt daarmee de verwachte totale WOZ-waarde voor woningen en niet-woningen op de peildatum. Alle WOZ-areaalveranderingen na stap 1 worden jaarlijks op dit moment verwerkt in het tarief.

Stap 6 = stap 1:

Het tarief (2023) stellen we vast in de raad. Dit is de uitkomst van: $X = \text{gemeente-opbrengst woningen, eigenaren niet-woningen of gebruikers niet-woningen (stap 4) delen door } Y = \text{totale WOZ-waarde woningen of niet-woningen (stap 5)}$.

Welke ontwikkelingen zien we?

De WOZ-waarden stijgen opnieuw door de verkoopprijzen

We zien dat de WOZ-waarden van panden nog steeds toenemen. Dit horen we ook terug van inwoners. Het aantal bezwaren tegen de verhoging van de eigen WOZ-waarde neemt ook toe. Voor de WOZ-waarde op de aanslag 2023 verwachten we opnieuw hogere WOZ-waarden door de nog steeds stijgende verkoopprijzen in onze gemeente. Dat geeft geen hogere ozb-opbrengst voor Bronckhorst, maar we hebben wel te maken met de bezwaren tegen de veelal, hogere WOZ-waarden. Hiervoor hebben we uitgelegd hoe het WOZ-percentage ieder jaar tot stand komt.

Vanuit stap 4 (ramen op basis van werkelijkheid) berekenen we de verwachte opbrengst. We kijken hoe we de bezwarenstream kunnen voorkomen of tegengaan.

Voor de kosten van no cure, no pay-bedrijven handhaven we het bedrag van € 105.000

We houden in de ozb-opbrengst voor woningen sinds 2021 rekening met het bedrag dat we uitgeven voor de kosten van no cure, no pay-bedrijven (ncnp). Deze bedrijven verzorgen voor belastingplichtigen het WOZ-bezwaar. Dat geeft de belastingplichtige soms een kleine verlaging van het aanslagbedrag. Voor het bedrijf geeft iedere stap in het bezwaar- en beroepstraject een vergoeding. Landelijk is de VNG actief om te zorgen dat de inzet van deze bedrijven voor WOZ-bezwaren van inwoners stopt. De WOZ-waarden zijn namelijk nooit exact op de euro.

We volgen de ontwikkeling van de WOZ-waarden

In de begroting volgen we de waardeontwikkeling van objecten voor de drie groepen die ozb betalen. Dat doen we voor het moment waarop we het tarief bepalen en voor het moment waarop we de aanslag opleggen.

De WOZ-waarde voor gebruikers is lager dan voor eigenaren

De WOZ-waarde voor ozb-gebruikers niet-woningen is altijd lager dan de WOZ-waarde voor ozb-eigenaren niet-woningen. Volgens de wet mag over de woononderdelen van een niet-woning geen ozb-gebruikersheffing geheven worden.

De WOZ-waarden volgen de verkoopprijzen en ontwikkelen zich als volgt:

Ontwikkeling WOZ-waarden (x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
WOZ-waarde bij tariefbepaling (oktober)				
Eigenaren woningen	4.059.034	4.878.507	4.597.112	6.545.791
Eigenaren niet-woningen	787.673	779.484	639.782	781.055
Gebruikers niet-woningen	579.365	638.311	537.605	649.136
Aantal objecten	19.185	19.253	19.253	18.953
Gemiddelde waarde per object	253	294	272	387

WOZ-waarde bij aanslagoplegging (februari)

Eigenaren woningen	4.344.529	4.666.330	5.454.826
Eigenaren niet-woningen	738.958	787.111	758.306
Gebruikers niet-woningen	585.733	661.405	630.229

Reclamebelasting

Reclamebelasting kunnen we heffen over openbare aankondigingen die vanaf de openbare weg zichtbaar zijn. Voorbeelden zijn gevelreclame, bestickering ramen, posters, vlaggen, uithangborden, luifels of spandoeken. We heffen de reclamebelasting in het centrum van Vorden, Hengelo en Zelhem en voor het industrieterrein Zelhem.

De belastingopbrengst gaat naar de stichting Ondernemersfonds van de kern

De belastingopbrengst (min de uitvoeringskosten van GBTweente) gaat via subsidie naar de stichting Ondernemersfonds voor de kern waarover we de belasting heffen. Voor het industrieterrein Zelhem gaat de opbrengst naar de stichting die het parkmanagement uitvoert. We verantwoorden de subsidies in deelprogramma 3A Economie (2.1.3).

Welke ontwikkelingen zien we?

We veranderen niets aan de reclameverordeningen

De deelnemende ondernemers vragen niet om een wijziging in de verordening of tarieven voor 2023.

Toeristenbelasting

Deze belasting heffen we voor overnachtingen binnen Bronckhorst van personen die geen inwoners zijn van de gemeente Bronckhorst. Zij gebruiken bijvoorbeeld een camping, pension, ligplaats of vakantiehuisje. De verhuurder mag deze belasting doorrekenen aan deze personen. We innen de belasting van de verhuurder.

Degene die de voorziening gebruikt, betaalt hieraan mee

De doelstelling is bij de toeristenbelasting hetzelfde als bij forensenbelasting. Namelijk dat de mensen die voorzieningen gebruiken, maar niet in onze gemeente wonen, hieraan meebetalen. In Bronckhorst besteden we deze belastingopbrengst volledig voor toerisme, onderdeel van 3A Economie (2.1.3).

Welke ontwikkelingen zien we?

We halen meer toeristen naar Bronckhorst

Met de toeristische campagne 'Tot slot' halen we meer recreatiegasten naar Bronckhorst. Dit zorgt voor het behoud van de bestaande opbrengst.

We hebben € 80.000 meer voor toerisme door de hogere opbrengst toeristenbelasting

We rekenen de toeristenbelasting af op werkelijke aantallen overnachtingen. De meeste forfaits voor overnachtingen voor toeristische plaatsen op (mini)campings, pensions, bed&breakfast, hotels en groepsaccommodaties hebben we afgeschaft. Dat geeft een hogere opbrengst dan het gebruik van vele forfaits. Wij gebruiken de hogere opbrengst voor toerismeplannen, volgens het beleidsuitgangspunt dat we de opbrengst toeristenbelasting besteden voor toerisme.

Over de gebonden heffingen

De gebonden heffingen zijn:

- afvalstoffenheffing;
- begraafrechten;
- rioolheffing;
- leges en rechten.

Afvalstoffenheffing

Het is onze taak om afvalstoffen van particuliere huishoudens in te zamelen. Dat staat in de Wet milieubeheer. De kosten van de inzameling en verwerking van afvalstoffen betalen we uit de afvalstoffenheffing. Inwoners moeten de afvalstoffenheffing betalen, ook als ze geen afval voor inzameling aanbieden. We mogen zelf de grondslag bepalen voor de berekening van afvalstoffenheffing, maar we moeten deze keuze wel vastleggen.

In deze tabel ziet u hoe we de kosten dekken:

Kostendekkingsplan

Afvalstoffenheffing	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten afval (7.3)	2.914	3.253	3.252
Baten afval (7.3)	440	357	286
Netto kosten taakveld (7.3)	2.474	2.895	2.966
<i>Toe te rekenen lasten</i>	<i>768</i>	<i>838</i>	<i>864</i>
Overhead (0.4)	148	169	179
Verkeer en wegen (2.1)	80	81	81
BTW	541	589	604
Totale lasten	3.242	3.734	3.830
Opbrengst heffingen	3.919	3.734	3.680
Dekkingspercentage	121%	100%	96%

We geven € 150.000 terug aan de gebruikers

De kosten zitten vooral in het daadwerkelijk inzamelen en verwerken van het huishoudelijke afval. Ook het scheiden van afval en het recyclen ervan valt hieronder. Circulus-Berkel BV voert de inzameling en verwerking van afval uit voor Bronckhorst. De invordering van de afvalstoffenheffing doet GBTwente voor ons. We hebben rekening gehouden met de teruggave van € 150.000 volgens de raadsnotie over teruggave van het overschot afvalstoffenheffing 2021 in de raadsvergadering van 22 juni 2022 (behandeling Jaarstukken 2021).

Voor de kosten geldt daarnaast:

- We hebben de kosten verhoogd met de inflatie.
- Afval valt onder deelprogramma 3B Duurzaamheid (2.1.3).

Welke ontwikkelingen zien we?

De afvalinzameling en -verwerking voeren we weer kostendekkend uit

De jaren van achterblijvende inkomsten hebben we achter ons gelaten. De uitdaging blijft om de kosten te verminderen. Zowel vanuit ons doel om de afvalstromen te verkleinen als om de steeds stijgende kosten van Circulus Berkel op te vangen.

Begraafrechten

Deze rechten bestaan uit een vergoeding voor het gebruik van de begraafplaatsen en een vergoeding voor diensten van de gemeente. Dit heffen we volgens de Verordening begraafrechten.

In deze tabel ziet u hoe we de kosten dekken:

Kostendekkingsplan

Begraafplaatsen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten begraafplaatsen en crematoria (7.5)	455	485	527
Baten begraafplaatsen en crematoria (7.5)	387	399	426
Netto kosten taakveld (7.5)	68	86	100
Toe te rekenen lasten	124	147	127
Overhead (0.4)	124	147	127
Totale lasten	192	233	227
Opbrengst heffingen	162	163	163
Dekkingspercentage	84%	70%	72%

Voor deze kosten geldt:

- De kosten zijn voor het beheer, de uit te voeren diensten en het onderhoud van de begraafplaatsen.
- We hebben de kosten en de tarieven verhoogd met de inflatie.
- Begraven en gravenonderhoud vallen onder deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2).

Welke ontwikkelingen zien we?

De kostendekkendheid houden we met 72% in 2023 boven het minimum van 50%

We doen geen onderzoeken naar efficiënter gebruik van begraafplaatsen omdat we dan de emotiebeleving op de begraafplaatsen aantasten. Wanneer de opbrengst van begraven en begraafplaatsonderhoud minimaal 50% van de jaarlijkse kosten dekt, vinden we dat prima.

Rioolheffing

De gemeente zorgt voor het afvoeren van huishoudelijke afvalwater en regenwater en heeft ook de zorgplicht voor het grondwater. In de rioolheffing worden de kosten doorgerekend die verbonden zijn aan het in stand houden van het gemeentelijk rioleringsstelsel. Voor het berekenen van de rioolheffing volgen we het kostendekkingsplan van het 'Watertakenplan Olburgen 2018 - 2022' (WTPO). We hanteren één rioolheffing voor alle watertaken.

In deze tabel ziet u hoe we de kosten dekken:

Kostendekkingsplan

Rioolheffing	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten riolering (7.2)	3.821	3.413	3.496
Baten riolering (7.2)	-	-	-
Netto kosten taakveld (7.2)	3.821	3.413	3.496
<i>Toe te rekenen lasten</i>	976	947	1.000
Overhead (0.4)	274	338	371
Verkeer en wegen (2.1)	23	23	24
BTW	679	585	606
Totale lasten	4.797	4.360	4.496
Opbrengst heffingen woningen	4.335	3.929	4.052
Opbrengst heffingen niet-woningen	452	431	444
Opbrengst heffingen	4.787	4.360	4.496
Dekkingspercentage	100%	100%	100%

We voeren onze taken uit voor afvalwater, hemelwater en grondwater

De kosten zitten vooral in het nakomen van onze gemeentelijke watertaken op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater. Zo passen we wegen en straten zo aan dat het hemelwater bij hevige regenval vertraagd kan afvloeien en geven subsidie aan inwoners voor het afkoppelen van regenwater. Dit voorkomt overbelasting van de riolering.

Voor deze kosten geldt daarnaast:

- We hebben de kosten en de tarieven verhoogd met de inflatie.
- Riolering valt onder deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2).

Welke ontwikkelingen zien we?

We werken met een nieuw 'Watertakenplan'

In 2022 vernieuwden we het 'Watertakenplan'. Dat voeren we in 2023 uit. Wat dit plan betekent voor de rioolheffing volgt een jaar later. Meer over riolering leest u in deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2).

Leges en rechten voor taken en diensten van de gemeente

De leges en tarieven van de diverse rechten brengen we in rekening voor de taken en diensten die we als gemeente uitvoeren. De opbrengsten mogen de kosten niet overstijgen. Voor een aantal tarieven stelt het Rijk een maximum vast, bijvoorbeeld voor de leges voor reisdocumenten en voor de leges voor akten.

We mogen kruissubsidiëring toepassen

De kosten voor de individuele diensten zijn moeilijk te bepalen. Daarom mag een gemeente een kostendekkendheid per dienst of per samenhangende groep van diensten nastreven. We moeten daarin wel een consequente lijn volgen. Zo kunnen we kruissubsidiëring toepassen.

Kruissubsidiëring betekent: we verhogen de tarieven van leges voor sommige diensten om daarmee de tarieven voor andere diensten laag te kunnen houden. Dit mag niet in strijd met de wet zijn.

We dekken de kosten per groep gelijksoortige producten

Dit noemen we de kostendekkendheid. De leges zijn in de tarieventabel van de legesverordening ingedeeld in drie titels:

1. Algemene dienstverlening.
2. Dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning.
3. Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn.

In deze paragraaf ziet u de kostendekkendheid per titel. Bij de belastingvoorstellen laten we voor de legesverordening het kostendekkingsplan per product van de Legesverordening (recht) zien. De kosten en opbrengsten houden we niet bij op het niveau van een recht, maar op het niveau van een grotere activiteit binnen een titel. Niet alle rechten kunnen we dus een waarde geven.

Kostendekkingsplan

Legesverordening	Lasten taakvelden	Overhead	Totale lasten	Heffing	Andere inkomsten	Totale baten	Kosten dekkendheid
Totaal titel 1 Algemene dienstverlening	1.103	625	1.728	358	-	358	21%
Totaal titel 2 Dienstverlening Fysieke leefomgeving	2.622	1.671	4.294	1.393	13	1.406	33%
Totaal titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	-	-	-	-	-	-	0%
Totaal legesverordening	3.726	2.296	6.022	1.751	13	1.764	29%

Uit het bovenstaande overzicht wordt duidelijk dat de kosten niet gedekt worden door de opbrengsten. In 2022 was de dekking 29%, in 2023 ook.

Welke ontwikkelingen zien we?

Met de Omgevingswet veranderen de grondslagen voor de legestarieven in titel 2

Volgens de laatste berichten treedt de Omgevingswet op 1 januari 2023 in werking. Dan gelden binnen titel 2 van de legesverordening ook andere heffingsgrondslagen. In deze programmabegroting zit geen tariefstructuur volgens de Omgevingswet, maar gebruiken we de bestaande titel 2. Die stelt u op 3 november 2022 vast bij de belastingvoorstellen 2023. De nieuwe legesstructuur volgens de Omgevingswet vraagt om beleidskeuzes die we u afzonderlijk voorleggen.

We kijken hoe hoog de belastingdruk is

Onder woonlasten verstaan we: onroerendezaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de '[Atlas van de lokale lasten](#)'. Daarin staan per gemeente de verschillende onderdelen van de woonlasten met een gemiddelde waarde voor die gemeente.

In onderstaande tabel staat wat de woonlasten in onze gemeente zijn. Daarbij komen de jaren 2021 en 2022 uit gepubliceerde begrotingen (COELO-atlas) en 2023 uit deze programmabegroting voor het jaar 2022.

Woonlasten	2021	2022	2023
OZB-lasten voor gezin bij gem. Woz-waarde	342	368	379
Rioolheffing voor gezin bij gem. Woz-waarde	287	265	273
Afvalstoffenheffing voor een gezin	288	293	238
Eventuele heffingskorting voor een gezin	-	-	-
Totaal woonlasten voor gezin	917	926	889
Woonlasten landelijk gemiddelde voor gezin	810	810	810

We volgen beleid voor kwijtschelding van belastingen

Stellen we ons kwijtscheldingsbeleid vast? Dan passen we de landelijke regels toe. Daarbinnen liggen onze eigen beleidskeuzes vast in verordeningen. Mensen die structureel een laag inkomen hebben, hoeven geen verzoek om kwijtschelding in te dienen. GBTwente scheldt deze aanslagen

automatisch kwijt. De aanvragen kwijtschelding die we afwijzen, toetst GBTrente voor ons vervolgens op basis van het minimabeleid.

Welke ontwikkelingen zien we?

Voor financiële problemen bieden de accountmanagers en sociaal consulenten hulp

Belangrijke doelgroep voor kwijtschelding blijven de mensen die vanwege de Toeslagenaffaire of door de coronacrisis in de financiële problemen kwamen of komen. Via onze accountmanagers en sociaal consulenten willen we ondersteuning bieden bij het aanvragen van steunmaatregelen.

Hoeveel geven we uit voor kwijtschelding?

We verlenen kwijtschelding aan de huishoudens die dat nodig hebben. Ieder jaar verlenen we ongeveer 325 keer kwijtschelding. Binnen deelprogramma 1B Toegang en individuele voorzieningen (2.1.1) hebben we € 125.000 beschikbaar voor kwijtschelding volgens de rijksnormen en € 30.000 voor ons (aanvullende) minimabeleid. De kwijtschelding betreft jaarlijks de kosten voor afvalstoffenheffing (€ 65.000) en rioolheffing (€ 90.000).

2.2.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

In deze paragraaf geven we inzicht in onze nieuwe en meest relevante risico's en de ontwikkeling van risicobeheersing. De coronacrisis en de oorlog Rusland-Oekraïne leerden ons dat we de risico's goed in beeld hebben en daar op in kunnen spelen door telkens in mogelijke scenario's te denken zoals het Centraal Planbureau (CPB) dat ook doet.

Goed risicomanagement is onmisbaar

Goed risicomanagement is niet meer weg te denken binnen een gemeentelijke organisatie. We gaan zorgvuldig om met zowel interne als externe factoren die bij gemeenten voor onzekerheid kunnen zorgen. Een risico is een onzekere gebeurtenis met mogelijke gevolgen voor wat we willen bereiken. De huidige economische vooruitzichten die met name voortvloeien uit de oorlog en de coronacrisis geven aan dat het belangrijk is om onze risico's actueel te houden en goed te managen.

We blijven een gezonde en dynamische organisatie

We vinden het belangrijk om onze risico's goed in beeld te hebben en goed te managen. We zorgen dat de totale omvang van de risico's (de benodigde weerstandscapaciteit) in verhouding staat tot onze vermogenspositie. Dit is de basis om te zorgen dat we bereid blijven om nieuwe risico's aan te gaan. Zo blijven we een gezonde en dynamische organisatie.

De belangrijkste risico's hebben we in beeld

De belangrijkste risico's die we beschrijven, kunnen morgen anders zijn. Daarom actualiseren we de bestaande risico's regelmatig en registreren we nieuwe risico's op het moment dat we ze constateren. Risicomanagement is een dynamisch proces. We blijven alert bij het in beeld brengen van de belangrijkste risico's die we bereid zijn om te nemen bij de realisatie van onze (strategische) doelstellingen. We nemen beheersmaatregelen waar we dit nodig achten.

Top 15 van financiële risico's

Op dit moment kennen we 118 risico's die we hebben beoordeeld op de impact (zowel financieel als niet-financieel). Van deze risico's zijn er 107 waarvan de impact een financieel gevolg kent. Het totaal van deze financiële risico's ligt op € 26,8 mln.

We bepalen de kans op financiële risico's op basis van een 'kans klasse-indeling'. Aan deze indeling hangt een kanspercentage. Dit percentage geeft een inschatting weer over de mate waarin het risico zich in een periode van 10 jaar kan openbaren. De impact, ofwel het financiële gevolg, in relatie tot de kans bepaalt de kwantitatieve beoordeling.

De 15 belangrijkste risico's, waar ook de impact niet-financieel kan zijn, vragen gezamenlijk ongeveer 60% van onze weerstandscapaciteit. De samenstelling en de volgorde van de top 15 verandert voortdurend door het actualiseren.

De actuele top 15 noemen we hieronder.

Financiële risico's

Nr	Risico-oorzaak (als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Kans	Financieel gevolg	Invloed
1	Omgeving - Vertraging in het bouwproces nieuw school gebouw VO in Vorden en stijging van de prijzen van bouwmaterialen.	Er niet binnen de budgetten en de geplande termijnen gebouwd kan worden.	Financieel - Het investeringsbudget wordt overschreden.; Niet financieel - Vertraging in de bouw kan leiden tot regionale imagoschade.	80%	€ 2.500.000	20,19%
2	Technisch - Gehackt worden, fysiek toegang tot het systeem verschaffen (inbraak op systeem), gijzelsoftware plaatsen (loggeld eis).	Er doet zich een beveiligingslek voor waar misbruik van gemaakt wordt.	Financieel - Er extra kosten worden gemaakt.; Niet financieel - Een beveiligingslek brengt doorgaans imagoschade met zich mee op landelijk niveau.	25%	€ 2.500.000	6,35%
3	Omgeving - Anticiperen op demografische ontwikkelingen.	Het schrappen van woningbouwplannen door demografische ontwikkelingen.	Financieel - Extra kosten voor de gemeente.	50%	€ 1.000.000	5,06%
4	Extern - Schaarste op de arbeidsmarkt.	Er onvoldoende menskracht beschikbaar is bij gecertificeerde instellingen. Ook bij specialistischer zorg en huishoudelijke hulp zien we dat het steeds moeilijker is om cliënten tijdig te plaatsen in de juiste zorg.	Financieel - Er een begrotingstekort ontstaat.; Niet financieel - Er een beperkte imagoschade ontstaat.	50%	€ 1.000.000	5,04%
5	Omgeving - Een niet sluitende exploitatie van een zwembad.	Eén of meerdere zwembaden moeten sluiten.	Financieel - Er alsnog kosten voor sloop of andere kosten moeten worden gemaakt die voortvloeien uit het recht van eerste aankoop.; Niet financieel -	50%	€ 650.000	3,27%
6	Extern - Renteverhoging op langer termijn.	In de begrotingsuitgangspunten houden we voor het aantrekken van leningen rekening met een financiering tegen 1%. Na een periode van lage rentes zien we nu sterke stijgingen.	Financieel - Begrotingstekort.	50%	€ 500.000	2,54%
7	Extern - Inflatie/ prijsstijgingen.	Doelstellingen niet of niet op tijd worden bereikt.	Financieel - Vertraging en extra kosten voor de gemeente.; Niet financieel - Imagoschade doordat doelstellingen worden vertraagd of niet worden gehaald.	50%	€ 500.000	2,52%
8	Extern - Tekort aan personeel en schaarste.	Doelstellingen niet of niet op tijd worden bereikt.	Financieel - Vertraging en extra kosten voor de gemeente.; Niet financieel - Imagoschade doordat doelstellingen worden vertraagd of niet worden gehaald.	50%	€ 500.000	2,52%

Nr	Risico-oorzaak (als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Kans	Financieel gevolg	Invloed
9	Mens - Handelen van bestuurders; Omgeving - Regionale afspraken	In het bestuurlijke verkeer worden besluiten genomen en afspraken gemaakt die niet passen binnen de beleidskaders of financiële kaders van de raad. Nieuw beleid wordt uitgevoerd zonder dat hier de zekerheid van middelen voor is (In het bijzonder in tijden van schaarste). Het gaat hier met name om regionale afspraken en afspraken gekoppeld aan verbonden partijen.	Financieel - Financieel nadeel voor de gemeente; Niet financieel - Imagoschade tot op regionaal niveau is mogelijk	40%	€ 500.000	2,02%
10	Extern - Oorlog Oekraïne-Rusland en ontstaan vluchtelingenstroom vanuit regio Oekraïne (en Rusland)	Er mentale problemen ontstaan en trauma's worden ervaren waardoor de vraag naar ondersteuning traumaverwerking groter wordt.	Financieel - Druk op GGZ WMO/jeugdhulp neemt toe; onvoldoende compensatie van het rijk; tekort aan personeel.	75%	€ 250.000	1,90%
11	Extern - Het niet behalen van doelstellingen (uitvoeringsprogramma); Rijksuitgaven in het lopende boekjaar laten een verlaging zien van de algemene uitkering. Dit risico doet zich alleen voor in 2022.	Onderuitputting plaatsvindt op de uitgaven in lopend boekjaar bij het Rijk in 2022.	Financieel - Lagere algemene uitkering over 2022.	50%	€ 350.000	1,76%
12	Extern - Het uitbreken van een pandemie, leidt tot een economische recessie waardoor financiële problemen ontstaan.	Faillissement/ surseance/ financiële tegenvallers bij contractpartijen (leveranciers, afnemers).	Financieel - Er financiële tekorten ontstaan.; Niet financieel - Doelstellingen komen in gevaar.	50%	€ 250.000	1,52%
13	Extern - Het uitbreken van een pandemie, ontstaat een economische recessie waarbij mensen financieel voor uitdagingen komen te staan.	Minder inkomsten worden gegenereerd: (on)inbaarheid van gemeentelijke belastingen retributies, OZB, drinkwater, riool, toeristen- & forensenbelasting. Op dit moment zien we dat we gecompenseerd zijn vanuit het Rijk voor de gedeerde opbrengsten toeristen-belasting 2020. Onzeker blijft hoe de inkomsten zich in de toekomst (met corona) ontwikkelen, voornamelijk vanaf 2021.	Financieel - Er financiële tekorten ontstaan.	50%	€ 250.000	1,51%
14	Extern - Het uitbreken van een pandemie, leidt tot een economische recessie met mogelijke faillissementen.	Onder de TOZO vallende verstrekte kredieten niet of niet volledig worden terugbetaald.	Financieel - Er financiële tekorten ontstaan.	20%	€ 708.000	1,43%
15	Extern - Oorlog Oekraïne-Rusland en ontstaan vluchtelingenstroom vanuit regio Oekraïne (en Rusland) en de economische impact	Door kostenstijging van energie, grondstoffen en materialen de productie bij bedrijven achterblijft. Ondernemers komen	Financieel - Toename (bijzondere-) bijstandsuitkeringen door vermindering van werkgelegenheid.	35%	€ 400.000	1,42%

Nr	Risico-oorzaak (als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Kans	Financieel gevolg	Invloed
		in de problemen door het (deels) vervallen marktaandeel (Wit-) Rusland en Oekraïne (economicsche sancties kunnen hier een oorzaak van zijn). Bovendien komt er extra druk en verdringing op de arbeidsmarkt.	Ondercapaciteit personeel.			

Risico-analyse met de belangrijkste veranderingen binnen al onze risico's

Na de laatste actualisatie van onze risico's voor de Jaarstukken 2021 (maart 2022) is er een aantal risico's op kans en financieel gevolg aangepast. We hebben 18 nieuwe risico's opgenomen en 17 risico's vervallen.

We volgen de CPB scenario's

De afgelopen jaren volgden we tijdens de coronacrisis de scenario's van het CPB in ons risicomangement systeem. In de augustusraming van het CPB wordt gesproken over een zeer grote onzekerheid over de economische ontwikkeling. Het verloop van de oorlog in Oekraïne is van grote invloed, maar ook bestaat er nog altijd de dreiging van een nieuwe coronagolf. Bovendien bestaat het risico dat de hoge inflatie niet kan worden ingeperkt of zelfs nog hoger wordt. Gezien deze risico's en het feit dat onze economie zeer matig groeit, valt een recessie zeker niet uit te sluiten. Daarom nemen we hiervoor opnieuw een negatief scenario op binnen ons risicomangementsysteem.

Het CPB voorziet ook wat positieve ontwikkelingen. Een krappe arbeidsmarkt maakt een snelle stijging van de werkloosheid onwaarschijnlijk. Bovendien kunnen beëindiging van de oorlog, daling van de energieprijzen of een hogere consumptie de onzekerheid over de economische ontwikkeling afremmen. Deze mogelijke positieve effecten hebben we vertaald in een positief scenario. Beide scenario's passen we toe op alle oorlogsrisico's en de belangrijkste coronarisico's.

Financiële risico's

We zien de volgende belangrijkste ontwikkelingen:

- Escalatie in de jeugdzorg i.v.m. de pandemie heeft zich voorgedaan maar het maximaal financieel gevolg van dit risico hebben we voor de toekomst verlaagd van € 1.000.000 naar € 100.000.
- We zien dat door schaarste op de arbeidsmarkt er onvoldoende menskracht beschikbaar is bij gecertificeerde instellingen. Ook bij specialistische zorg en huishoudelijke hulp zien we dat het steeds moeilijker is om cliënten tijdig te plaatsen in de juiste zorg. Het maximaal financieel gevolg hebben we daarom verhoogd van € 100.000 naar € 1.000.000.
- We blijven de 20 coronarisico's volgen en ze zo goed als mogelijk beheersen. Dat zijn er minder dan bij de laatste inventarisatie. Een aantal pandemie risico's is naar beneden bijgesteld. We hebben door de impact van corona meer aandacht voor de verankering van risicomangement binnen de organisatie.
- Naar aanleiding van de oorlog in Oekraïne hebben we 12 nieuwe risico's opgesteld en gekwantificeerd. Deze risico's hebben we zoveel mogelijk per programma samengevat.

Nieuwe financiële risico's

We hebben zes nieuwe risico's geformuleerd. Twee risico's op het gebied van inkoop in het sociaal domein, klimaatverandering, rentestijging, inflatie, schaarste en krapte op de arbeidsmarkt.

Vervallen financiële risico's

Een aantal coronarisico's is door voortschrijdend inzicht vervallen, vooral binnen het sociaal domein. Dit komt omdat het Rijk duidelijkheid gaf over de financiering van de extra kosten van de pandemie. Sommige coronarisico's zijn niet meer relevant of nu opgenomen als een nieuw risico i.v.m. de oorlog in Oekraïne.

De risico's m.b.t. PMD, GFT en textiel hebben we gecombineerd in één risico. Twee vervallen risico's hebben betrekking op een verbonden partij en biodiversiteit.

Overige ontwikkelingen

Niet alleen brengen de coronapandemie en de oorlog in Oekraïne nieuwe zorgen en dus ook nieuwe risico's met zich mee. We zien ook dat klimaatverandering ons steeds meer zorgen baart. Het is moeilijk in te schatten welke impact dit heeft voor onze gemeente op langere termijn. Bepaalde risico's (zoals het afbreken van takken bij droogte) openbaren zich, maar tot nu toe heeft dit voor ons nog geen grote financiële gevolgen gehad. We zien dat dit risico vaker op de agenda staat en steeds meer aandacht krijgt.

Niet-financiële risico's

Naast onze financiële risico's zien we ook risico's op het gebied van fraude, veiligheid, gezondheid en juridische aansprakelijkheid. Die risico's kunnen het realiseren van onze doelstellingen in gevaar brengen. En ook slecht zijn voor ons imago en verlies in vertrouwen veroorzaken. Van de actuele risico's zijn er 11 met alleen een niet financiële impact.

Hieronder volgen de belangrijkste risico's waarbij imago gevolgen op landelijk niveau kunnen optreden.

Niet-financiële risico's

Risico-oorzaak (als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Imago klasse
Technisch - Gehackt worden, fysiek toegang tot het systeem verschaffen (inbraak op systeem), gijzelsoftware plaatsen (losgeld eis).	Er doet zich een beveiligingslek voor waar misbruik van gemaakt wordt.	Financieel - Er extra kosten worden gemaakt.; Niet financieel - Een beveiligingslek brengt doorgaans imagoschade met zich mee op landelijk niveau.	5
Technisch - Onbedoeld verstrekken van privacygegevens	Er door ten onrechte verstrekte privacygegevens datalekken kunnen ontstaan.	Financieel - Er claims kunnen worden ingediend of boetes volgen die leiden tot financiële schade.; Niet financieel - Het openbaar worden van datalekken zijn schadelijk voor het imago van de organisatie op landelijk niveau.	5
Extern - Verontreiniging met o.a. kwik door de productie van Crystal Meth.	Milieuschade wordt veroorzaakt en de volksgezondheid in het geding komt.	Financieel - Budgetoverschrijding. De kosten van opruiming mogelijk niet op de veroorzaker, huurder en/of eigenaar kunnen verhalen.; Niet financieel - Kans op landelijke aandacht in de pers.	5
Omgeving - Onvoldoende budget of onvoldoende medewerking van derden, inwoners en ondernemers.	De doelstelling van de routekaart "Energienutraal Bronckhorst 2030" niet wordt gehaald.	Financieel - ; Niet financieel - Er reputatieschade optreedt op landelijk niveau.	5
Mens - Onvrijwillig vertrek wethouder; Mens - Vertrek wethouder	De voorziening voor wachtgeld niet toereikend is.	Financieel - Uitbetalen van (langdurige) wachtgeldverplichtingen; Voorziening moet worden aangevuld uit andere middelen; Niet financieel - Naast een aanvulling van de voorziening uit andere middelen kan dit tot imagoschade leiden	4

We kennen de weerstandscapaciteit en ons weerstandsvermogen

De gemeentelijke weerstandscapaciteit bestaat uit alle middelen die de gemeente beschikbaar heeft om de financiële risico's af te dekken.

We hebben met € 15,2 miljoen voldoende weerstandscapaciteit

Die weerstandscapaciteit bestaat uit twee delen:

1. een structureel deel: dit deel is ieder jaar opnieuw beschikbaar;
2. een incidenteel deel: dit is één keer beschikbaar.

Bepaling weerstandscapaciteit

Omschrijving (bedragen x € 1.000)		Structureel	Incidenteel	Totaal
Vrij aanwendbaar deel Algemene reserve			11.500	11.500
	berekening			
<i>Norm artikel 12 gemeente (Algemene uitkering)</i>	12.034			
<i>Begrote ozb-opbrengst</i>	8.444			
Onbenutte belastingopbrengst	3.590	3.590		3.590
Post onvoorzien begroting		123		123
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit		3.712	11.500	15.212

We nemen beheersmaatregelen

Het nemen van mogelijke beheersmaatregelen heeft onze aandacht, zodat we verantwoorde keuzes maken. Denk hierbij aan het risico om gehackt te worden. Het is belangrijk om constant beheersmaatregelen te bedenken om dit risico zo klein mogelijk te houden. Dit geldt ook voor de coronarisico's. In een aantal gevallen heeft dit geleid tot bijstelling van de kwantificering van risico's naar beneden.

We hebben een weerstandscapaciteit nodig van € 6,7 mln

Op basis van alle hiervoor genoemde risico's, voeren we een risicosimulatie uit. Dat doen we omdat we niet het totale risicobedrag (€ 26,8 mln) hoeven te reserveren. Niet alle risico's vinden gelijktijdig plaats, ook niet in de vooraf beoordeelde mate. Uit de simulatie blijkt dat we een weerstandscapaciteit nodig hebben van € 6,7 mln. Dit kunnen we met 90% zekerheid zeggen, uitgaande van het basisscenario corona van het CPB. De gevraagde capaciteit van deze basisberekening is ten opzichte van de jaarstukken 2021 (laatste ijkmoment in april 2022) heel iets hoger.

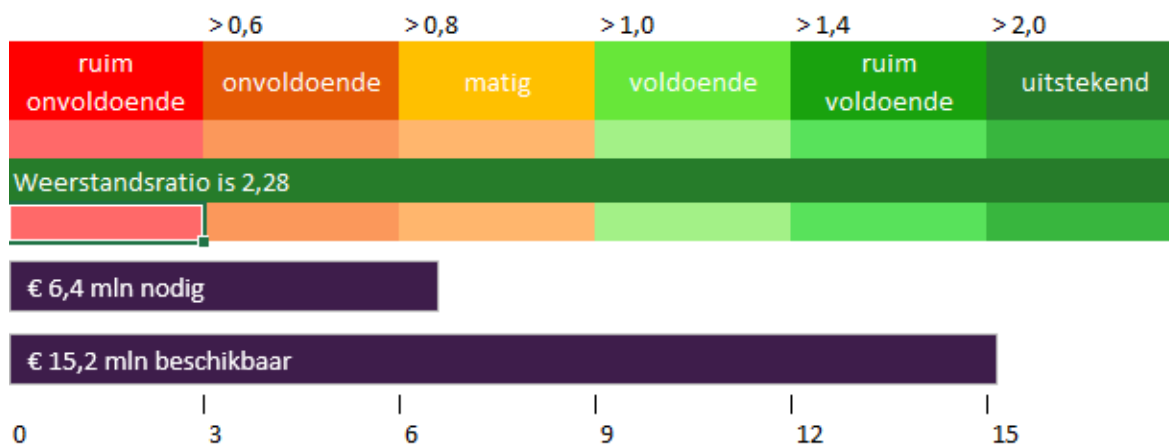
We bepalen ons weerstandsvermogen

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, leggen we een relatie tussen de financieel beoordeelde risico's (dit is het benodigde weerstandscapaciteit) en de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit geeft het weerstandsvermogen weer. Dit is met 2,28 uitstekend. Door de risico's actueel te houden, blijft het weerstandsratio schommelen, maar blijven de fluctuaties beperkt.

Berekening gevraagde weerstandscapaciteit volgens de verwachtingen CPB (augustus 2022)

We toetsen ons weerstandsvermogen

In onderstaande tabel hebben we verschillende ratio's uitgewerkt om het weerstandsvermogen te toetsen (volgens de Financiële verordening Bronckhorst). De provincie gebruikt de kengetallen in haar functie als toezichthouder. Onder de tabel met ratio's leest u wat de vijf landelijke kengetallen inhouden.

Financiële ratio's

Omschrijving	werkelijk 2021	2022	2023	2024	2025	2026
Netto schuldquote	-1,77%	16,90%	17,90%	18,56%	17,29%	35,58%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-14,31%	5,72%	5,01%	5,59%	4,51%	22,03%
Solvabiliteitsratio	60,68%	59,58%	58,14%	57,03%	56,79%	47,84%
Structurele exploitatieruimte	-5,40%	1,40%	3,38%	4,52%	6,22%	1,18%
Grondexploitatie	0,18%	0,35%	0,64%	0,64%	0,63%	0,67%
Belastingcapaciteit	119%	114%	110%	110%	110%	110%
<i>Aanvullende ratio financiële verordening Bronckhorst</i>						
Saldo baten en lasten voor reserves	2,45%	-1,42%	2,30%	4,08%	5,73%	-0,39%

Wat bedoelen we met 'netto schuldquote'?

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van onze schuldenlast ten opzichte van de totale baten. Het laat zien of onze gemeente investeringsruimte heeft of juist niet. Daarnaast zegt het kengetal wat over de flexibiliteit van de begroting. Hoe hoger de schuld is, hoe meer kapitaallasten er zijn (rente en aflossing) waardoor een begroting minder flexibel wordt en dus minder investeringsruimte. De netto schuldquote geeft ons daarmee een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossing op de exploitatie. In de berekening wordt niet zichtbaar waarvoor we de schulden zijn aangegaan. Hier geldt: hoe lager de ratio hoe beter.

Om de vervangingsinvesteringen en de Investeringsagenda uit te voeren, trekken we leningen aan (circa 26 mln in 2026). Hierdoor stijgt de netto schuldquote.

Wat bedoelen we met ‘netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen’?

In de berekening van de netto schuldquote is niet zichtbaar waarvoor Bronckhorst de schulden is aangegaan. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat we geld hebben doorgeleend. Voor Bronckhorst geldt dit vooral voor de duurzaamheidsleningen en de lening aan Alliander voor haar investeringen voor de energietransitie en het klimaatakkoord. Om te weten of we veel geld doorlenen aan derden wordt de schuldquote exclusief de doorgeleende gelden weergegeven. Voor de netto schuldquote geldt ook hier: hoe lager het kengetal hoe beter.

Wat bedoelen we met ‘solvabiliteitsratio’?

De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totaal vermogen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe financieel gezonder de gemeente. Om de Investeringsagenda uit te voeren, gaan we leningen aantrekken en neemt ons bezit toe. Hierdoor stijgt het totale vermogen. Voor de investeringen zetten we onze reserves in. Hierdoor daalt het eigen vermogen. Door de gewijzigde verhouding eigen vermogen en totaal vermogen, neemt de solvabiliteitsratio af.

Wat bedoelen we met ‘structurele exploitatieruimte’?

De structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de (vrije) begrotingsruimte binnen de vastgestelde begroting is. Het kengetal geeft aan of we in staat zijn om tegenvallers langdurig op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid. Schommelt de waarde rond de nul? Dan is de ruimte binnen de begroting vrijwel volledig ingevuld.

Wat bedoelen we met ‘grondexploitatie’?

Het financiële kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse totale gemeentelijke baten. De waarde laat zien dat we geen actieve grondexploitaties hebben.

Wat bedoelen we met ‘belastingcapaciteit’?

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe onze belastingdruk zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. De onroerendezaakbelasting, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing bepalen hoe hoog de woonlasten per gemeente zijn. We vergelijken de woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in een jaar met het landelijk gemiddelde van het vorige jaar en is uitgedrukt in een percentage daarvan. Een uitkomst hoger dan 100% betekent dus hogere woonlasten dan het gemiddelde van Nederland. Meer over woonlasten leest u in de [paragraaf Lokale heffingen \(2.2.1\)](#).

2.2.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Kapitaalgoederen zijn duurzame bezittingen die een gemeente heeft om haar werk te kunnen doen. Denk aan wegen, gebouwen en riolering. Wij onderhouden de kapitaalgoederen op basis van beheerplannen. Het niveau van het onderhoud en de kwaliteit van de kapitaalgoederen zijn bepalend voor het voorzieningenniveau en de jaarlijkse lasten.

In deze paragraaf geven we aan of de begrotingsbudgetten voldoende zijn om het beleid en de bijbehorende taken uit te voeren. Ook geven we een indicatie van het onderhoudsniveau. U leest de risico's voor kapitaalgoederen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (2.2.2).

Onderhoud gebouwen

We onderhouden onze gebouwen volgens de 'Meerjarenonderhoudsplanung (MJOP) 2019-2048'. Deze actualiseren we iedere vier jaar. Dat doen we nu in 2023.

Wij hebben 31 gebouwen:

- Brandweergarages, bibliotheken, gymzalen, sporthallen, peuterspeelzalen, begraafplaatsopstallen, gemeentewerven en overige gebouwen maken onderdeel uit van deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2).
- Woningen behoren tot deelprogramma 2A Passend wonen (2.1.2).
- Vrijgekomen accommodaties, met name voormalige schoolgebouwen, vallen onder de betreffende deelprogramma's.

Stand van zaken onderhoud

We voeren het onderhoud doelmatig uit. De gebouwen hebben een redelijke tot goede staat van onderhoud.

Relevante ontwikkelingen

We verduurzamen onze sporthallen

We verduurzamen de komende jaren de vier gemeentelijke sporthallen. Nieuwe plannen hiervoor beschrijven we in de deelprogramma's 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2) en 3B Duurzaamheid (2.1.3).

Financiën

We voeren het onderhoud binnen de kostenraming uit. De jaarlijkse storting in de egalisatievoorziening onderhoud gemeentelijke gebouwen en sportaccommodaties is op basis van de geïnventariseerde onderhoudsbehoefte in de begroting opgenomen.

Onderhoud wegen

Met ons wegbeheerssysteem volgen we de staat van al onze (verharde) wegen (876 km). Dit systeem geeft richting aan onze meerjarenonderhoudsprogramma. In totaal hebben we 3,5 miljoen m² aan verharding. Dit bestaat uit asfalt (499 km), betonwegen (4 km), klinkers (167 km) en zandwegen (206 km).

Stand van zaken onderhoud

Hiervoor volgen we het onderhoudsprogramma 2020-2025. Nieuwe plannen beschrijven we in deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2).

Relevante ontwikkelingen

Doorgangswegen krijgen voorrang in onderhoudsplanningen

We onderhouden de wegen op basis van het 'Programma Wegenonderhoud 2020-2025'. We bekijken voor iedere situatie welk onderhoud voorrang heeft, maatwerk dus. Veiligheid staat daarbij voorop. Belangrijke doorgangswegen vragen bijvoorbeeld meer onderhoud dan wegen die minder vaak gebruikt worden. Ook verrichten we “klein onderhoud” om vervolgschades en kapitaalvernietiging te voorkomen.

Financiën

We voeren het onderhoud binnen de budgetten uit.

Onderhoud openbaar groen en speelplaatsen

We onderhouden ons openbaar groen

Het 'Groenstructuurplan' vormt het kader voor beleid, aanleg, beheer en onderhoud van het openbaar groen. Het openbaar groen omvat bomen, graslanden (waaronder gazons, bermen, hooiland en bloemenweides), groenvakken, hagen en bos- en landschapselementen. Het groen onderhouden we op verschillende kwaliteitsniveaus. Het bomenbeleidsplan geeft ons richtlijnen voor het behoud, het beheer en het omvormen van het huidige bomenbestand. Het biodiversiteitsplan geeft ons de uitgangspunten voor ander beheer van het groen voor meer biodiversiteit.

We onderhouden passende, aantrekkelijke speelruimte voor kinderen

Jaarlijks inspecteren we de speeltoestellen. Kapotte onderdelen vervangen we onmiddellijk en vrijkomende speeltoestellen van goede kwaliteit gebruiken we om speeltoestellen op andere (blijvende) speelplekken te vervangen.

Stand van zaken onderhoud

- We onderhouden onze groenvoorzieningen in overeenstemming met het 'Groenstructuurplan'. Daarbij onderhouden we 50% in eigen beheer en 50% besteden we uit. Zowel wij als de marktpartij zetten medewerkers in met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- We geven uitvoering aan het sociaal werkgeverschap. Met name in het groenonderhoud is veel passend werk voor deze doelgroep. Bij Bronckhorst werken op dit moment 25 (23 fte) medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt. Hiervan hebben vier medewerkers een beschutte werkplek.
- Bij zowel de voorbereiding als de uitvoering werken we samen met onze inwoners. We hebben met 135 inwoners, buurten en DBO's onderhoudsovereenkomsten gesloten. Zij onderhouden circa 1,5 hectare aan openbaar groen.

Relevante ontwikkelingen

We zien een aantal knelpunten in het beheer en onderhoud van het openbaar groen

Er zijn een aantal knelpunten door natuurlijke veroudering van het groen, klimaatverandering en veranderend gebruik. Daarnaast groeit het bewustzijn en de ambities over biodiversiteit, klimaat en het belang van groen voor een gezonde en prettige leefomgeving. Het areaal breidt uit door de uitbreiding van woon- en werklocaties. Ook brandstofprijzen en tekorten aan grondstoffen en personeel spelen een rol.

Financiën

We voeren het onderhoud uit met de budgetten voor het taakveld 'Openbaar groen en (openlucht)recreatie' binnen deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2).

Onderhoud riool en water

We werken volgens het 'Watertakenplan Olburgen 2018 - 2022' (WTPO) en de 'Verordening rioolheffing Bronckhorst'. In het WTPO hebben we aandacht voor afval-, regen- en grondwater. Speerpunten in het plan zijn samenwerking, afkoppelen, duurzaam en klimaatbestendig. We kennen geen wateren in Bronckhorst, waarvoor wij het onderhoud doen.

Stand van zaken onderhoud

- We laten ieder jaar camera-inspecties uitvoeren van een deel van de riolering. Op basis van deze resultaten actualiseren we het uitvoeringsprogramma.
- Voor de mechanische riolering is op basis van de jaarlijkse keuring volgens de landelijke BRL (basisrichtlijn) een uitvoeringsprogramma opgesteld.
- In het WTPO is bepaald dat voor 2050 30% van het verharde oppervlak, waarvan nu nog het regenwater wordt geloosd op het gemengde riool, afgekoppeld wordt. Het gaat voor meer dan de helft om particulier terrein waarvoor een afkoppelsubsidie beschikbaar is.

Relevante ontwikkelingen

We hebben een nieuw watertakenplan

Onze nieuwe inzichten over klimaatverandering en de gevolgen daarvan op de inrichting van de openbare ruimte en de riolering verwerken we in het 'WTPO 2023-2027'. Hierbij hoort een nieuw kostendekkingsplan (KDP), waarmee we de hoogte van de rioolheffing bepalen vanaf 2024 en verder. De rioolheffing 2023 is gebaseerd op het WTPO 2018-2022.

We treffen maatregelen aan riolering bij onacceptabele situaties

We hebben het afgelopen jaar het Systeemoverzicht Stedelijk Water (SSW) laten opstellen. Het SSW geeft ons inzicht in de huidige en mogelijk toekomstige onacceptabele situaties als gevolg van hevige regenval. Deze onacceptabele situaties pakken we aan waar dat kan. Denk aan het afkoppelen van verharde oppervlakken, het vergroten van riool, etc. Deze werkzaamheden stemmen we zoveel als mogelijk af op andere werkzaamheden in de openbare ruimte voor openbaar groen en wegen (zoals bij Vitale kernen en Bloemenbuurt Zelhem).

We hebben een hemelwaterverordening

We maken een hemelwaterverordening op om aan te geven welke eisen er zijn ten aanzien van de behandeling van hemelwater. Hierdoor weten alle projectontwikkelaars waar ze aan toe zijn in Bronckhorst. De hemelwaterverordening wordt begin 2023 gelijktijdig met het WTPO vastgesteld.

Financiën

Voor 2023 staat voor € 1,9 mln aan investeringen gepland. De dekking komt vanuit de rioolheffing. Het onderhoudsbedrag is opgenomen binnen deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2).

Onderhoud afvalvoorzieningen

We werken volgens het 'Grondstoffenplan 2021-2025'. Voor de inzameling van restafval en grondstoffen staan in iedere kern gemeentelijke ondergrondse verzamelcontainers.

Stand van zaken onderhoud

We vervangen de ondergrondse containers volgens de vervangingsplanning. De kapitaallasten daarvan dekken wij uit de afvalstoffenheffing.

Relevante ontwikkelingen

We investeren in schone milieuparkjes

We vervangen ondergrondse restafval- en textielcontainers volgens de vervangingsplanning.

Financiën

Voor 2023 staat voor € 112.750 aan vervangingsinvesteringen gepland. De dekking komt vanuit de afvalstoffenheffing. Het vervangingsbedrag is toereikend en opgenomen binnen deelprogramma 3B Duurzaamheid (2.1.3).

Onderhoud begraafplaatsen

Sinds 2007 vormt het 'Beheerplan begraafplaatsen Gemeente Bronckhorst' het kader voor het onderhoud van onze begraafplaatsen.

Stand van zaken onderhoud

We onderhouden het groen op de vijf begraafplaatsen op niveau B. De onkruidbeheersing vindt plaats op niveau A. Voor het onderhoud zetten wij ook mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in. Voor zowel begravingen als asbestemmingen is voldoende capaciteit.

Relevante ontwikkelingen

We zorgen dat bij verschillende begraafplaatsen meer natuur en biodiversiteit komt

We continueren het ingezette beleid, beheer en onderhoud. Daarbij kijken we waar we natuur en biodiversiteit kunnen vergroten.

Financiën

We voeren het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen uit met de budgetten voor taakveld 'Begraafplaatsen en crematoria' binnen deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2).

Onderhoud materieel

Voertuigen, machines en gereedschap zijn nodig voor een effectieve en efficiënte uitvoering van het beheer van de openbare ruimte. Voor het vervangen van dit materieel vormen de afschrijvingstermijnen in de 'Financiële verordening Bronckhorst 2017' de basis.

Stand van zaken

Het onderhoud aan het materieel voeren wij volgens de planning uit, zodat het materieel in een goede staat blijft. Voertuigen of machines blijven als dat technisch mogelijk is, langer in gebruik dan de vervangingsplanning aangeeft.

Relevante ontwikkelingen

We vervangen machines en voertuigen

We vervangen een aantal aanhangwagens, materieel voor gladheidbestrijding, een klepelmaaier en een pick up.

Financiën

We doen voor € 140.000 aan vervangingsinvesteringen. De kapitaallasten van deze investeringen zijn opgenomen binnen deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2).

Kengetallen

Volgens het BBV geven we kengetallen over het onderhoud van kapitaalgoederen. De voorgeschreven kengetallen ziet u in het volgende overzicht:

Omschrijving	Stand voorziening 31-12-2022	Benodigde jaarbudget	Jaarlijks gereserveerd bedrag	Omvang bezuinigings- maatregelen	Omvang achterstallig onderhoud
Onderhoud gebouwen	2.731	774	890	n.v.t.	n.v.t.
Wegen	n.v.t.	6.170		n.v.t.	n.v.t.
Openbaar groen	n.v.t.	3.258		n.v.t.	n.v.t.
Riolering	1.180	3.496	887	n.v.t.	n.v.t.
Afval	677	3.252		n.v.t.	n.v.t.
Begraafplaatsen	2.652	527		n.v.t.	n.v.t.
Materieel	n.v.t.	908		n.v.t.	n.v.t.
Totalen	7.240	18.385	1.778		

Bedragen in €

2.2.4. Financiering

Inleiding

In deze paragraaf geven we inzicht in ons financieringsbeleid. Met als belangrijkste aandachtspunten: ontwikkelingen in 2023, het risicobeheer van de financieringsportefeuille, de financieringsbehoefte, de rentelasten en de verdeling van deze rentelasten.

Ontwikkelingen

We hebben een gezonde financiële positie

De financiële positie van Bronckhorst is gezond. Dit wordt zichtbaar in onze financiële kengetallen (paragraaf 2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing) en een sluitende meerjarenbegroting. Ook het lage saldo van opgenomen leningen met daaraan gerelateerde rentelasten heeft daarop een positieve invloed.

We gebruiken de Algemene reserve

De kapitaallasten uit investeringen vangen we onder normale omstandigheden op uit de (jaarlijkse) exploitatie. Voor de geplande investeringen in Onderwijs, Sport, Leefbaarheid en Industrierreinen is er onvoldoende ruimte om de kapitaallasten hieruit te betalen.

Wij zetten de Algemene reserve in om de kapitaallasten (deels) te dekken

De toekomstige investeringen uit de Investeringsagenda vangen we op uit de daarvoor gevormde bestemmingsreserve Kapitaallasten Investeringsagenda. Voor dit doel is € 23,8 mln beschikbaar. In het financiële deel van deze begroting lichten wij de Investeringsagenda (3.3.1) toe.

We zetten de bestemmingsreserve Kapitaallasten Investeringsagenda in

Wanneer de jaarlijkse exploitatieruimte groot genoeg is om de kapitaallasten uit de Investeringsagenda te dekken, dan zetten we die ruimte in. Structurele dekking uit de exploitatie, de jaarlijkse begrotingsruimte, gaat voor dekking uit de bestemmingsreserve. We zijn volop bezig met de voorbereidingen voor de investeringen uit de Investeringsagenda. Een aantal projecten leiden al tot uitvoeringsbesluiten.

We trekken leningen aan

Voor de financiering van de Investeringsagenda en de vervangingsinvesteringen trekken we tot 2026 voor € 25,7 mln externe geldleningen aan. We lenen omdat onze bezittingen voor een groot deel in materiële vaste activa zit (vooral gebouwen). We hebben 'stenen' beschikbaar, geen 'geld'. We willen zo min mogelijk liquide middelen aanhouden. Ook lenen we geld uit aan derden:

- Vanaf 2021 lenen we € 2,4 mln aan Alliander voor haar investeringen voor de energietransitie en het klimaatakkoord.
- We stelden € 7,3 mln beschikbaar aan het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) voor duurzaamheidsleningen. Begin 2023 is nog voor € 3,7 mln aan leningen beschikbaar voor verstrekking van die leningen.

We blijven ruim binnen de financiële risiconormen

De Wet financiering decentrale overheden (Fido) geeft gemeenten en andere decentrale overheden richtlijnen voor hun kredietwaardigheid en positie op de financiële markten. Een gezonde financiering staat hierbij centraal. De wet geeft twee concrete richtlijnen: de renterisiconorm en de kasgeldlimiet. Het doel is om te voorkomen dat de leningportefeuille te gevoelig is voor rentefluctuaties.

Renterisiconorm

Hoeveel lossen we af op leningen? Verandert de rente op leningen? Dat bepaalt het risico op opgenomen leningen. De norm (20% van het begrotingstotaal) is in deze programmabegroting € 18,5 mln. Op basis van de leningportefeuille blijven we met € 17,5 mln ruim onder die norm. Dit komt vooral doordat we relatief weinig schulden hebben en daardoor lage aflossingsverplichtingen. We lopen geen risico op wijzigingen van rentepercentage op de leningen, omdat onze opgenomen leningen een vast rentepercentage hebben voor de hele looptijd.

Kasgeldlimiet

Om een grens te stellen aan het gebruik van kortetermijnfinanciering is de kasgeldlimiet opgenomen. De kasgeldlimiet (8,5% van het begrotingstotaal) is in deze programmabegroting € 7,9 mln. We hebben een geraamd overschot aan middelen van € 8 mln. Dit betekent dat we maximaal voor € 15,9 mln met kortlopende leningen kunnen financieren.

Financieringsbehoefte

In de financiële begroting staat de balansprognose (3.3.2). Hierin zit ook de verwerking van het investeringsplan voor vervangingen, de Investeringsagenda en het gebruik van reserves en voorzieningen. Vanaf 2021 lopen de investeringen voor de Investeringsagenda. Dit zijn investeringen op het gebied van onderwijs, sport, leefbaarheid en herinrichting bedrijventerreinen. Die investeringen leiden tot een financieringsbehoefte van ruim € 25 mln in 2026 die we opvangen met kortlopende financieringsmiddelen (tot € 15,9 mln) en langlopende leningen. In het investeringsplan en de Investeringsagenda houden we rekening met de financieringslasten.

Onze rentebaten en lasten

Het renteschema hieronder geeft inzicht in de rentebaten, rentelasten en de verdeling ervan. Onder het schema lichten we de verschillende onderdelen uit dat schema toe.

Renteschema	Werkelijk 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
De externe rentelasten over de korte en lange financiering	665.515	634.967	574.198
af: De externe rentebaten	41.533	81.758	123.037
<i>Totaal door te rekenen externe rente</i>	<i>623.982</i>	<i>553.209</i>	<i>451.161</i>
af: De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-	-	-
af: De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-	-	-
<i>Saldo aan taakvelden door te rekenen externe rente</i>	<i>623.982</i>	<i>553.209</i>	<i>451.161</i>
bij: Rente over eigen vermogen	-	-	-

Renteschema	Werkelijk 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
bij: Rente over voorzieningen	67.472	71.910	79.565
<i>De aan taakvelden toe te rekenen rente</i>	<i>691.454</i>	<i>625.119</i>	<i>530.726</i>
De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente	649.262	676.263	571.806
Renteresultaat op het taakveld treasury (voordelig)	-42.192	51.144	41.080

bedragen in €

Wat betalen we voor de opgenomen leningen

We betalen voor de lopende leningen € 547.000 aan rentelasten. Het gemiddelde rentepercentage daarvoor is 4,5%. Het verloop van de leningportefeuille, de jaarlijkse rentelast en de restant looptijd leest u in de toelichting op de [balansprognose](#) (3.3.2).

Welke rente ontvangen we op de uitgezette leningen

De baten krijgen we uit de in het verleden afgesloten personeelshypotheeken, de leningen aan verbonden partijen en leningen voor doelen (zoals starters- en duurzaamheidsleningen). De liquide middelen, die we verplicht onderbrengen bij de Rijksoverheid (schatkistbankieren), brengen ons niets op met de huidige rentestand.

We rekenen geen rente door aan de grondexploitatie

Aan de grondexploitatie rekenen we rente door. Het percentage hiervoor wordt bepaald op basis van de verhouding tussen het vreemd vermogen (opgenomen leningen) en het eigen vermogen (reserves). Dit percentage is 1,76%. We rekenen geen rente toe omdat we geen actieve grondexploitaties hebben. Meer hierover leest u in de [paragraaf Grondexploitatie](#) (2.2.7).

We voegen rente toe aan de voorziening afkoopsommen onderhoud graven

De afkoopsommen voor onderhoud van graven (voor 10, 15 of 20 jaar) berekenen we door de (toekomstige) jaarlijks verschuldigde bijdragen uit te drukken in een bedrag op het moment van afkoop. Hiervoor rekenen we met een percentage van 3%. Aan de voorziening, waarin de afkoopsommen worden gestort, voegen we ook 3% rente toe. Dit doen we om de jaarlijkse vrijval (bijdrage aan de exploitatie) gelijk te laten lopen met het dan geldende (berekende) tarief. Aan de voorziening afkoopsommen onderhoud graven voegen we € 80.000 rente toe.

Hoe rekenen we de rente toe aan de taakvelden

Op basis van de investeringen binnen de diverse taakvelden (zoals wegen, onderwijs of afval) rekenen we de rentelasten toe aan die taakvelden. Hiervoor hanteren we een percentage van 1%. De teveel verdeelde rente (renteresultaat) verantwoorden we in de rekening van baten en lasten onder de noemer 'saldo financieringsmiddelen'. Dit is voor 2023 € 41.000. Het bedrag vindt u ook terug in het [overzicht van algemene dekkingsmiddelen](#) (3.1.2).

2.2.5. Bedrijfsvoering

Inleiding

Een goede bedrijfsvoering is belangrijk. Zowel voor onze interne organisatie als voor onze dienstverlening. We deden door de coronacrisis ervaringen op in digitaal werken en werken op andere werkplekken dan het kantoor. We zetten deze koers door en blijven investeren in het digitaal samenwerken. Daarnaast houden we aandacht voor de fysieke ontmoetingen en het contact met onze inwoners en medewerkers. De informatiebeveiliging en privacy blijft een belangrijk aandachtspunt. Nieuw is de Wet open Overheid (WOO). Wat we hiervoor doen beschrijven wij ook in deze paragraaf.

Ontwikkelingen in onze bedrijfsvoering

Klantadvies en Burgerzaken

We rollen zaakgericht werken verder uit

We starten met iArchief, een digitaal archiefsysteem waardoor we het papieren archief langzaam vervangen voor een digitaal archief.

We ontwikkelen onze digitale producten en diensten door

Inwoners hebben de mogelijkheid om 24/7 producten en diensten aan te vragen. Hiermee vergroten we de toegankelijkheid.

Personeel en organisatie

We blijven vaardigheden ontwikkelen voor activiteitgericht werken

Activiteitgericht werken staat voor op de plek werken die het meest effectief is voor de activiteit die je hebt te doen. Dit geeft medewerkers flexibiliteit en de mogelijkheid werk en privé goed in balans te houden. Het vraagt digitale vaardigheden en zelfregie. We geven de mogelijkheid deze vaardigheden te versterken.

We besteden extra aandacht aan positieve gezondheid

We besteden extra aandacht aan de positieve gezondheid van onze medewerkers. Dat doen we door het Preventief Medisch Onderzoek (PMO) opnieuw aan te bieden. Het doel van het PMO is het opsporen van beginnende gezondheidsproblemen bij medewerkers. De verplichting tot het periodiek aanbieden van een PMO staat ook in de Arbowet. Het vorige PMO was in 2018.

We houden aandacht voor leren en ontwikkelen

Dit geldt zowel voor onze organisatie als voor onze werknemers. 'Bronckhorst Leert Door' is de paraplu waaronder we leer- en ontwikkelvragen en aanbod bij elkaar brengen.

We zoeken passende medewerkers om het werk te doen

De arbeidsmarkt staat onder druk. In een relatief dunbevolkte en vergrijzende regio merkten we dat goed. Steeds vaker was het een zoektocht om de juiste kandidaten te vinden voor onze vacatures. We passen onze wervingskanalen aan en geven aandacht aan ons modern werkgeverschap.

We hebben inzicht

Op basis van de motie in 2021 inzake strategische personeelsplanning brengen we in beeld welke middelen nodig zijn om opdrachten en ambities uit te voeren en we zorgen ervoor dat de middelen die we hebben effectief worden ingezet.

Overzicht van medewerkers

We brengen de fte's in beeld en geven een specificatie van tijdelijke en vaste dienstverbanden en de vacatures. In het overzicht staan niet de raadsleden, collegeleden, WSW-medewerkers, Babsen, ingehuurde medewerkers en stagiaires.

Medewerkers	mdw 2021	fte 2021	mdw 2022	fte 2022	mdw 2023	fte 2023
Vast dienstverband	264	236,9	270	241,5	276	247,0
Tijdelijk dienstverband	34	32,0	27	25,8	29	27,3
Totaal werkzaam	298	269	297	267	305	274
Vacatures		13,6		15,9		8,9
Totaal	298	282,5	297	283,2	305	283,2

Informatievoorziening en automatisering

We voeren het uitvoeringsprogramma dienstverlening uit

Het uitvoeringsprogramma 'Onze dienstverlening, ons visitekaartje' (2021-2024) is opgenomen in programma 4 Besturen.

We migreren onze telefoniecentrale

De telefooncentrale is gemigreerd en van provider is gewisseld. We nemen nu ook gezamenlijk deel aan de aanbesteding GT-Mobiel. Deze is gestart en ronden we af in 2024.

We faciliteren activiteitgericht werken

Activiteitgericht werken vraagt om andere apparatuur. We willen medewerkers optimaal ondersteunen. We bieden standaard hybride werkplekken en de ondersteuning hiervan aan.

We starten meer projecten in de ict-samenwerking

We hebben diverse projecten gepland. Deze dragen bij aan de verbetering van de beveiliging, de verhoging van de digitale weerbaarheid en het verder standaardiseren en verbeteren van de dienstverlening.

Planning en control

We voeren een nieuw financieel programma in

Het nieuwe financiële programma zou op 1 januari 2022 'live'. Dat is een jaar later. Vanaf dan komen we via de nieuwe gebruikersvragen tot maatwerk bij het inrichten van rapporten, verstrekken van informatie, het opvragen van informatie, enz.

We geven een verklaring voor de rechtmatigheidsverantwoording af

Met de voorgenomen wetswijziging gaat de rechtmatigheidsverantwoording per 2023 in. We gaan hiermee aan de slag. Meer hierover leest u in het herziene programmaplan 2023-2026 wat we in december 2022 bespreken met uw raad.

Facilitaire zaken

We sluiten de kantoorinrichting aan op activiteitgericht werken

De afgelopen jaren en inzet van een pilotomgeving leidde tot nieuwe inzichten op het gebied van activiteitgericht werken en de manier waarop onze kantooromgeving daarbij aansluit. We gebruiken dit als input voor een toekomstgericht plan voor de rest van het gemeentehuis ('Huis van Verbinding').

We verduurzamen het wagenpark voor het gemeentehuis

We ronden de aanbesteding van de dienstauto's af, waarmee we een duurzaamheidsslag maken bij het gebruik van dienstauto's van het gemeentehuis.

Communicatie

We (door)ontwikkelen een nieuwe website

Eind 2022 lanceren we een nieuwe website die we in 2023 door ontwikkelen. De site (www.bronckhorst.nl) krijgt een nieuw beheersysteem dat bijdraagt aan een nog betere digitale toegankelijkheid.

We maken nog meer gebruik van digitale en visuele communicatie

De wereld om ons heen wordt steeds digitaler en mensen zijn meer visueel ingesteld. We zorgen voor meer beeldcommunicatie, via onder andere filmpjes, infographics en beeldbrieven. Verder ontwikkelen we onze sociale media door vanuit de newsroom. Om te duiden wat in de buitenwereld speelt en hierop optimaal en transparant in te kunnen spelen met passende en inspirerende content. Ook zetten we waar relevant voor onze publieksgroepen vaker digitale nieuwsbrieven in. Met de activiteiten sluiten we met onze communicatie nog meer aan bij waar onze inwoners zijn en hoe zij informatie tot zich (willen) nemen.

We verbeteren onze advisering over communicatie en participatie

We experimenteren met tools en werkwijzen om de participatie met publieksgroepen zo goed en passend mogelijk te organiseren. De opzet is steeds maatwerk, waarbij we veelal de basisstappenplannen van de Omgevingswet als uitgangspunt nemen. Verder adviseren we voor een breed scala aan externe communicatietrajecten. Zoals de (verdere) implementatie van nieuwe wetten (o.a. Omgevingswet, Wet Open Overheid, Wet inburgering), allerhande acties op het gebied van wonen, projecten rond Bronckhorst energieneutraal 2030 en biodiversiteit, nieuwbouw VO school Vorden, tijdelijke opvang asielzoekers/Oekrainers, arbeidsmarktcommunicatie 2.0, nieuwe werkwijze sociaal domein, Vitale kernen etc.

Juridische zaken

We blijven de juridische kennis vergroten in de organisatie

Het is belangrijk dat medewerkers juridisch inzicht hebben en hun juridische kennis vergroten. In 'Bronckhorst Leert Door' is een nieuwe leerlijn juridische kennis ingevoerd, eveneens omtrent overeenkomsten. Hierdoor kunnen (nieuwe) collega's kennismaken van het algemene bestuursrecht en inzage krijgen in wat er allemaal komt kijken bij overeenkomsten.

We volgen veranderende wetgeving

Wet- en regelgeving veranderen voortdurend. Het attenderen van collega's op komende wijzigingen en veranderingen is belangrijk. Bij de invoering van de Omgevingswet, naar verwachting januari 2023, is veel aandacht voor juridische vraagstukken, overgangsrecht en het omgevingsplan. De nieuwe wetgeving Wet open overheid (Woo) is ingevoerd en naar

verwachting zal 1 januari 2023 de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) in werking treden. De invoering van deze nieuwe wet- en regelgeving zal de nodige tijd en aandacht kosten van de organisatie.

We hebben extra aandacht voor informatiebeveiliging en privacy

We werken aan nieuw informatieveiligheidsbeleid en governance op het gebied van privacy. We doen dit waar nodig samen met partners binnen de ict-samenwerking. We willen dat medewerkers zich altijd bewust zijn van het belang van informatiebeveiliging en privacy. We voeren de VNG resolutie 'Digitale Veiligheid: kerntaak voor gemeenten' uit.

We pakken datalekken volgens een vaste procedure op

Bij datalekken zijn persoonsgegevens betrokken. Deze pakken we op via een aparte procedure. We beoordelen of we het lek aan de Autoriteit Persoonsgegevens moeten melden en aan de direct betrokkenen. We evalueren de datalekken en passen waar nodig processen aan.

We voeren verplichte Digid-audits uit

Deze dragen bij aan een betere informatieveiligheid, maar zorgen daarnaast voor een toename aan structurele werkzaamheden om aan de eisen te voldoen. We hebben in Bronckhorst drie Digitale Persoonsidentificatie (Digid) aansluitingen, die de elektronische dienstverlening naar de burgers en de efficiëntie in de bedrijfsprocessen vergroten. Een verplichting hierbij is dat we drie Digid-audits uitvoeren.

We leggen verantwoording af over onze informatieveiligheid

Dat doen we via de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA). De uitkomst komt in een Collegeverklaring informatiebeveiliging en in een verantwoording aan de gemeenteraad bij de jaarstukken. Onder de ENSIA vallen de audits van DigiD, Structuur uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen (Suwi) en de zelfevaluaties van Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT), Basisregistratie Ondergrond (BRO), Basisregistratie Personen (BRP) en Reisdocumenten.

We pakken aanbevelingen uit de WPG audit op

We hebben een externe audit in het kader van de Wet politiegegevens (WPG) uit laten voeren. We gaan de aanbevelingen ter verbetering uitvoeren.

We zijn een Open Overheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden om te zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar en eenvoudig te ontsluiten is. Hoofdonderdelen van de Woo zijn: passieve openbaarmaking, actieve openbaarmaking en het op orde brengen van de informatiehuishouding. Passieve openbaarmaking betekent dat we op verzoek openbaar maken (denk aan de oude Wob-verzoeken) en actief betekent dat we uit onszelf de informatie openbaar maken.

Ook is één van de verplichtingen om in de begroting aandacht te schenken aan de beleidsvoornemens over de uitvoering van de Woo. Deze paragraaf is de invulling van die verplichting.

We starten met de uitvoering van onze ambities

We hebben onze ambities over de actieve openbaarmaking van de Woo vastgesteld. De actieve openbaarmaking verplicht ons om in fases 11 informatiecategorieën openbaar te maken. Het is nog niet duidelijk welke fase wanneer openbaar moet zijn. De Rijksoverheid maakt dit later bekend. We volgen deze landelijke fasering.

We willen eerst de wettelijke basis (11 categorieën) op de juiste wijze doen. Vervolgens willen we waar mogelijk, in de geest van de wet, ons extra inzetten om informatiecategorieën eerder openbaar te maken. Het kabinet heeft via de Algemene uitkering zowel incidenteel als structureel budget gegeven voor de invoering van de Woo. Hier maken we gebruik van.

We zijn een transparante gemeente

We zijn een zo transparant mogelijk gemeente en brengen onze inwoners op een gelijke informatiepositie. De Woo helpt ons daarbij. We starten met een pilot om de informatiecategorie collegestukken openbaar te maken. Dit geeft ons inzicht in de benodigde werkzaamheden om alle verplichte categorieën openbaar te maken. Naast de verplichte agenda's en besluitenlijsten van de collegevergadering gaan we ook de collegevoorstellen actief openbaar maken.

We spannen ons in om, naast de informatiecategorieën, waar mogelijk extra informatie openbaar te maken bij gemeentebrede ontwikkelingen zoals energie, uitbreidingslocaties en privacy.

We informeren de samenleving zo goed mogelijk over bij ons beschikbare informatie. De projectgroep zet zich ook in om medewerkers mee te nemen in de wet en de werkwijzen die bij de uitvoering komen kijken, via trainingen en handleidingen.

2.2.6. Verbonden partijen

Inleiding

We nemen deel in samenwerkingsverbanden waarbij we een bestuurlijke invloed kunnen uitoefenen en waaraan we financieel willen bijdragen. Dit heet 'verbonden partijen' in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). We nemen deel in zes gemeenschappelijke regelingen en in acht bedrijven. We nemen daarnaast deel in stichtingen en verenigingen vanuit onze ambitie.

We nemen deel in gemeenschappelijke regelingen

We nemen deel aan gemeenschappelijke regelingen omdat we verantwoordelijk zijn voor bepaalde taken die we niet zelfstandig kunnen of willen uitvoeren. Soms zijn dit puur uitvoeringstaken (Stadsbank), soms gaat dit samen met beleidsontwikkeling (VNOG) en soms gaat het om regionale taken (Regio Achterhoek). Het bestuur van deze gemeenschappelijke regelingen bestaat uit een afvaardiging van de deelnemers. De besluitvorming vindt plaats op basis van meerderheidsbesluiten. Met deze constructie dragen we in feite een stuk autonomie, waarvoor wel een eigen verantwoordelijkheid geldt, over aan een samenwerkingsverband. Dit maakt een samenwerkingsverband onafhankelijk. We nemen deel in zes gemeenschappelijke regelingen.

GGD Noord en Oost Gelderland

	GGD Noord en Oost Gelderland
Programma	1A Vitale inwoners en samenleving
Vestigingsplaats	Warnsveld
Doelstelling en belang	Uitvoering geven aan de taken die vallen onder de Wet Publieke Gezondheid.
Partijen	22 gemeenten uit de Achterhoek, Midden IJssel, Oost- en Noord Veluwe
Vertegenwoordiging	Algemeen bestuur: wethouder E.W. Blaauw
Risico's	De reserve basisproducten reserveren de deelnemende gemeenten voor 50% zelf, zijnde 2,5% van de omzet van de basisproducten. De reserve plusproducten wordt volledig bij de GGD aangehouden en is 20% van de omzet van plusproducten.
Onderwerpen 2023	De GGD NOG richt zich in de jaren 2019-2023 op de volgende prioriteiten: NOG gezondere jeugd, NOG gezondere leefomgeving, NOG gezonder oud worden en NOG gezondere leefstijl.
Rapportages	Begroting, tussentijdse rapportage en jaarstukken
Bijdrage op basis van	Aantal inwoners

Bedragen in €	Jaarstukken 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Bijdrage van Bronckhorst	587.262	605.090	684.987
Bijdrage per inwoner	16,27	16,75	19,03
Eigen vermogen	2.835.000	2.405.000	2.205.000
Vreemd vermogen	10.226.000	2.790.000	2.485.000
Resultaat	77.000	23.000	-

Stadsbank Oost Nederland

	Stadsbank Oost Nederland (SON)
Programma	1B Toegang en individuele voorzieningen
Vestigingsplaats	Enschede
Doelstelling en belang	Begeleiden van huishoudens en mensen met een problematische schuldsituatie en het stabiliseren van hun financiële situatie.
Partijen	22 gemeenten in Oost-Nederland (Achterhoek en Twente)
Vertegenwoordiging	Dagelijks en Algemeen bestuur: wethouder E.W. Blaauw
Risico's	Afname kredietomzet. Een laag risicoprofiel.
Onderwerpen 2023	Er is ingezet op nieuwe ontwikkelingen voor schuldregelen, lokale aansluiting versterken en aandacht preventie. Een traject dat in 2023 doorloopt.
Rapportages	Begroting en jaarstukken
Bijdrage op basis van	Bijdrage is voor 50% op basis van het aantal huishoudens en 50% op basis van afgenomen producten en diensten. Met de strategiewijziging gaat ook de wijze van financiering veranderen. Dit is nu nog niet bekend.

Bedragen in €	Jaarstukken 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Bijdrage van Bronckhorst	213.709	210.407	216.719
Bijdrage per inwoner	5,92	5,83	6,02
Eigen vermogen	1.088.300	1.088.300	892.100
Vreemd vermogen	14.781.400	14.828.700	14.591.300
Resultaat	-117.200	-79.000	-

Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)

	Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)
Programma	2B Aantrekkelijke leefomgeving
Vestigingsplaats	Apeldoorn
Doelstelling en belang	Voorkomen en bestrijden van rampen en incidenten. Deze taken zijn verankerd in de Wet veiligheidsregio's.
Partijen	22 gemeenten uit de Achterhoek, Midden IJssel, Oost- en Noord Veluwe
Vertegenwoordiging	Algemeen bestuur: burgemeester M. Besselink
Risico's	Toename inzet als gevolg van incidenten en rampen.
Onderwerpen 2023	De VNOG werkt met een 'Toekomstvisie' waarbij accentkeuzes gemaakt zijn in wat voor soort veiligheidsregio de VNOG dient te zijn. De 'Toekomstvisie' beschrijft onderwerpen waarop een impuls plaatsvindt en onderwerpen waarop een besparing plaatsvindt. In 2026 moeten alle 'Opdrachten' zijn uitgevoerd.
Rapportages	Begroting, tussentijdse rapportage en jaarstukken
Bijdrage op basis van	Verdeling volgens systematiek van Algemene uitkering (voor 2021 t/m 2024)

Bedragen in €	Jaarstukken 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Bijdrage van Bronckhorst	2.078.572	2.316.000	2.374.000
Bijdrage per inwoner	57,60	64,12	65,94
Eigen vermogen	15.524.488	8.776.000	12.325.000
Vreemd vermogen	38.213.577	48.954.000	46.620.000
Resultaat	5.255.817	-343.000	-

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (ECAL)	
Programma	2B Aantrekkelijke leefomgeving
Vestigingsplaats	Doetinchem
Doelstelling en belang	Wettelijke archieftaken uitvoeren volgens de Archiefwet en overige erfgoedtaken zoals documentatie, onderzoek en publieksdiensten.
Partijen	Gemeenschappelijke Regeling van acht Achterhoekse gemeenten. De deelnemende gemeenten zijn: Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk.
Vertegenwoordiging	Algemeen bestuur: burgemeester M. Besselink
Risico's	-
Onderwerpen 2023	Reguliere overdracht van archieven. Doorontwikkeling van het e-depot voor digitaal archiefmateriaal.
Rapportages	Begroting en jaarstukken
Bijdrage op basis van	Aantal overgedragen en wettelijk nog over te dragen meters archief, waarvan de prijs per meter voor vier jaar is opgenomen in de meerjarenbegroting ECAL 2023-2026. De begroting van ECAL is door het Algemeen bestuur nog niet formeel vastgesteld vanwege het ontbreken van het quorum in de laatste vergadering van ECAL. Wel is er door de afwezigen aangegeven dat er geen bezwaren zijn.

Bedragen in €	Jaarstukken 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Bijdrage van Bronckhorst	246.556	257.454	272.524
Bijdrage per inwoner	6,83	7,13	7,57
Eigen vermogen	NB	102.965	NB
Vreemd vermogen	NB	594.568	NB
Resultaat	NB	-55.221	NB

Omgevingsdienst Achterhoek

Omgevingsdienst Achterhoek (ODA)	
Programma	3B Duurzaamheid
Vestigingsplaats	Hengelo (Gld.)
Doelstelling en belang	Behandelen van de aanvragen voor vergunningen, toetsen meldingen en toezichts- en handhavingstaken volgens de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht. Daarnaast advies geven (op verzoek) bij de opstelling van beleid en bij specifieke projecten.
Partijen	De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Lochem, Montferland, Oost-Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk, Zutphen en Provincie Gelderland
Vertegenwoordiging	Dagelijks en Algemeen bestuur: wethouder W.J.G. Pelgrom
Risico's	Budgetten voor formatie, contracten en overheadkosten. Toename inzet als gevolg van calamiteiten en ondermijning.
Onderwerpen 2023	Het 'Project Risico en Effectgericht toezicht' binnen de ODA is een continu proces. Daarnaast vinden de voorbereidingen plaats voor de effecten die de nieuwe Omgevingswet met zich mee brengt. Nieuw onderdeel voor de ODA is de uitvoering van de bodemtaken, deze zijn vanuit de provincie overgeheveld naar de gemeenten.
Rapportages	Begroting, tussentijdse rapportage en jaarstukken
Bijdrage op basis van	Afgenomen producten

Bedragen in €	Jaarstukken 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Bijdrage van Bronckhorst	903.200	998.000	1.102.640
Bijdrage per inwoner	25,03	27,63	30,63
Eigen vermogen	354.000	150.000	210.000
Vreemd vermogen	1.718.000	1.060.000	1.050.000
Resultaat	104.000	-	-

Regio Achterhoek

Regio Achterhoek (RA)	
Programma	4A Besturen
Vestigingsplaats	Doetinchem
Doelstelling en belang	Samen werken aan de Uitvoeringsagenda Achterhoek 2020 via projecten en lobby.
Partijen	De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk
Vertegenwoordiging	Algemeen bestuur: burgemeester M. Besselink. Verder zijn er afgevaardigden in de Achterhoekse Raad, Achterhoek Board en in de Thematafels
Risico's	Overdracht stortplaatsen en subsidie-afwikkelingen. De benodigde weerstandscapaciteit is beschikbaar in de Algemene reserve van de Regio.
Onderwerpen 2023	Vanuit zes thematafels wordt er met overheid, ondernemers en maatschappelijke organisaties gewerkt aan de visie Achterhoek 2030: Smart werken en innovatie, de gezondste regio, mobiliteit en bereikbaarheid, wonen en vastgoed, circulaire economie en energietransitie, onderwijs en arbeidsmarkt.
Rapportages	Begroting, bestuursrapportages en jaarstukken
Bijdrage op basis van	Aantal inwoners

Bedragen in €	Jaarstukken 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Bijdrage van Bronckhorst	246.120	247.944	256.939
Bijdrage per inwoner	6,82	6,86	7,14
Eigen vermogen	NB	5.954.000	NB
Vreemd vermogen	NB	22.728.000	NB
Resultaat	NB	-447.000	NB

We nemen deel in bedrijven

We nemen deel in bedrijven als aandeelhouder. We kunnen invloed uitoefenen via de vergadering van aandeelhouders. We hebben aandelen in acht ondernemingen, waarbij we bij twee ook dividend ramen.

Amphion

Amphion schouwburg	
Programma	2B Aantrekkelijke leefomgeving
Vestigingsplaats	Doetinchem
Doelstelling en belang	Beschikbaar hebben van een cultureel centrum (in Doetinchem) ter bevordering van het culturele leven in Oost-Gelderland.
Partijen	De gemeenten Doetinchem, Aalten, Bronckhorst en Oude IJsselstreek
Vertegenwoordiging	In de raad van Commissarissen zitten geen bestuurders van aandeelhoudende gemeenten. Aandeelhoudersvergadering: wethouder E.W. Blaauw
Risico's	Waarde van het pand en bij eventuele liquidatie van het bedrijf verlies van de waarde van de aandelenportefeuille.
Onderwerpen 2023	Doetinchem heeft de individuele organisaties Amphion, Gruitpoort en Muziekschool Oost-gelderland samengebracht onder Amphion cultuurbedrijf. De verschillende organisaties zijn binnen de samenwerking zelfstandige entiteiten. De theaterzaal Amphion, waar we als aandeelhouder aan verbonden zijn, was getroffen door de opgelegde coronamaatregelen. In 2023 is de verwachting dat alle activiteiten weer doorgang kunnen vinden.
Rapportages	Geen

Bedragen in €	Jaarstukken 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Aantal aandelen	42	42	42
Nominale waarde (x € 1)	19.059	19.059	19.059
Ontvangen dividend	-	-	-
Bedrag per inwoner	0,00	0,00	0,00

Achterhoekse Groene Energie Maatschappij

	Coöperatieve Achterhoekse Groene Energie Maatschappij (AGEM)
Programma	3B Duurzaamheid
Vestigingsplaats	Doetinchem
Doelstelling en belang	Opwekking van duurzame energie in de Achterhoek aanjagen (energietransitie) en daarmee ook geld en werkgelegenheid in de Achterhoek houden.
Partijen	Van de coöperatie zijn acht Achterhoekse gemeenten lid en 15 lokale energiecoöperaties. Van de energiecoöperaties komen er vier uit Bronckhorst. De coöperatie is 100% aandeelhouder van AGEM Holding BV. Dat is weer 100% aandeelhouder van AGEM Levering BV, AGEM Ontwikkeling BV en Achterhoekse Energieloket BV. Van AGEM Gemeentelijke Energie BV zijn acht Achterhoekse gemeente aandeelhouder
Vertegenwoordiging	Aandeelhoudersvergadering: wethouder W.J.G. Pelgrom
Risico's	Wanneer het verdienmodel van Agem tot onvoldoende resultaten leidt en Agem stopt, gaat de startinbreng van € 105.353 verloren.
Onderwerpen 2023	Voor het Agem Energieloket moet een nieuw aanwijzingsbesluit voor een Dienst van Algemeen Economisch Belang (DAEB) worden genomen voor 2024 ev. De huidige loopt tot en met 2023.
Rapportages	Begroting, jaarplan en jaarstukken

Bedragen in €	Jaarstukken 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Aantal aandelen	nvt	nvt	nvt
Nominale waarde (x € 1)	-	-	-
Ontvangen dividend	-	-	-
Bedrag per inwoner	0,00	0,00	0,00

Er is geen sprake van aandelen

Coöperatie De Marke

	Coöperatie De Marke
Programma	3B Duurzaamheid
Vestigingsplaats	Zelhem
Doelstelling en belang	Met nieuwe vormen van leren de toekomstige werkers in de sector vertrouwd maken met kringlooplandbouw.
Partijen	Van de coöperatie zijn Vruchtbare Kring Achterhoek (300 boeren) lid, de WUR en gemeenten
Vertegenwoordiging	Aandeelhoudersvergadering: wethouder W.J.G. Pelgrom
Risico's	-
Onderwerpen 2023	Voortgang van innovatiecentrum de Marke. Onderwerpen die daar aan bod komen: stikstof, fosfaat, klimaat, biodiversiteit, bodemkwaliteit, waterkwaliteit, grondgebondenheid, kringlooplandbouw
Rapportages	Geen

Bedragen in €	Jaarstukken 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Aantal aandelen	5	5	5
Nominale waarde (x € 1)	25.000	25.000	25.000
Ontvangen dividend	-	-	-
Bedrag per inwoner	0,00	0,00	0,00

Circulus-Berkel BV

	Circulus BV
Programma	3B Duurzaamheid
Vestigingsplaats	Apeldoorn
Doelstelling en belang	Inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval.
Partijen	De gemeenten Apeldoorn, Epe, Deventer, Brummen, Doesburg, Lochem, Zutphen, Bronckhorst en Voorst
Vertegenwoordiging	Aandeelhoudersvergadering: wethouder A.R. Peppelman Portefeuillehoudersoverleg: wethouder W.J.G. Pelgrom

	Circulus BV
Risico's	De risico's zijn beperkt. Bij tegenvallende resultaten kan het dividend wegvallen.
Onderwerpen 2023	Vermindering hoeveelheid restafval richting doelstelling 30 kg in 2025 binnen de gestelde financiële en kwaliteitskaders. Preventie van afval en een goede kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen zijn daarbij van belang, zo min mogelijk verspillen en waar mogelijk hergebruiken. In 2023 starten de gesprekken over de overname van de ondergrondse containers van Bronckhorst.
Rapportages	Begroting en jaarrekening

Bedragen in €	Jaarstukken 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Aantal aandelen	847	847	773
Nominale waarde (x € 1)	847	847	773
Ontvangen dividend	-	-	-
Bedrag per inwoner	0,00	0,00	0,00

Alliander

	Alliander
Programma	AD Dekkingsmiddelen en overhead
Vestigingsplaats	Arnhem
Doelstelling en belang	Aansluiten van klanten op de energienetwerken en het distribueren van gas en elektriciteit. De taken zijn wettelijk bepaald omdat onze samenleving sterk afhankelijk is van een betrouwbare aanvoer van energie.
Partijen	De provincies Gelderland en Noord-Holland, BV Falcon en de gemeente Amsterdam hebben gezamenlijk 75% van de aandelen in bezit. Het overige deel is in bezit van 55 andere gemeentelijke aandeelhouders.
Vertegenwoordiging	Aandeelhoudersvergadering: wethouder A.R. Peppelman Portefeuillehoudersoverleg: wethouder W.J.G. Pelgrom
Risico's	Bij eventuele liquidatie van het bedrijf verlies van de waarde van de aandelenportefeuille en het dividend in onze begroting. Daarnaast lopen we risico over een in december 2021 verstrekte reverse converteerbare hybride obligatielening aan Alliander.
Onderwerpen 2023	Alliander staat voor grote investeringen. De vraag en aanbod van elektriciteit zijn exponentieel toegenomen. Dit zet een enorme druk op de infrastructuur. Momenteel zijn gesprekken gaande met het Rijk om financieel deel te nemen in regionale leveringsbedrijven. In deze besluitvorming zullen de aandeelhouders worden betrokken.
Rapportages	Begroting, tussentijdse rapportages en jaarstukken

Bedragen in €	Jaarstukken 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Aantal aandelen	539.973	539.973	539.973
Nominale waarde (x € 1)	2.699.865	2.699.865	2.699.865
Ontvangen dividend	370.255	290.000	355.000
Bedrag per inwoner	10,26	8,03	9,86

Bank Nederlandse Gemeenten

	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Programma	AD Dekkingsmiddelen en overhead
Vestigingsplaats	Den Haag
Doelstelling en belang	Behouden van een belangrijk marktaandeel in het Nederlandse publieke en semipublieke domein en rendement voor de aandeelhouders.
Partijen	De Staat is houder van 50% van de aandelen, de andere 50% is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap
Vertegenwoordiging	Aandeelhoudersvergadering: wethouder A.R. Peppelman
Risico's	Verlies van de excellente kredietwaardigheid, scherpe inkooppositie en effectieve bedrijfsvoering. Bij een eventuele liquidatie van het bedrijf, verlies van de waarde van de aandelenportefeuille en dividend.
Onderwerpen 2023	Geen specifieke onderwerpen voor 2023
Rapportages	Begroting, tussentijdse rapportages en jaarstukken

Bedragen in €	Jaarstukken 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Aantal aandelen	72.384	72.384	72.384
Nominale waarde (x € 1)	180.960	180.960	180.960
Ontvangen dividend	131.015	120.000	120.000
Bedrag per inwoner	3,63	3,32	3,33

Vitens

	Vitens
Programma	Dekkingsmiddelen en overhead
Vestigingsplaats	Den Haag
Doelstelling en belang	Gezonde (door veilig en betrouwbaar drinkwater) en duurzame samenleving hebben met zorg voor de bescherming van natuur en milieu.
Partijen	Gemeenten en provincies (in totaal 111 aandeelhouders)
Vertegenwoordiging	Aandeelhoudersvergadering: wethouder A.R. Peppelman Portefeuillehoudersoverleg: wethouder W.J.G. Pelgrom
Risico's	Bij een eventuele liquidatie van het bedrijf verlies van de waarde van de aandelenportefeuille en dividend.
Onderwerpen 2023	Veel innovaties staan op stapel o.a. door klimaatveranderingen en veiligheid (ICT investeringen). Extra investeringen zijn nodig voor de grotere (zakelijke) vraag naar drinkwater en aantal aansluitingen. Ook de vervangingsinvesteringen (m.n. leidingen) zijn groot in de nabije toekomst.
Rapportages	Begroting, tussentijdse rapportages en jaarstukken

Bedragen in €	Jaarstukken 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Aantal aandelen	21.362	21.362	21.362
Nominale waarde (x € 1)	21.362	21.362	21.362
Ontvangen dividend	-	-	-
Bedrag per inwoner	0,00	0,00	0,00

Leisurelands

	Leisurelands
Programma	3A
Vestigingsplaats	Arnhem
Doelstelling en belang	In samenwerking met regiogemeenten vrijetijdseconomie recreatieplassen ondersteunen. Onze deelname beperkt zich tot een aandelenbezit, ontstaan uit een historische situatie.
Partijen	Er zijn 21 gemeenten aandeelhouder. Dit zijn de zeven Achterhoekse gemeenten en zes omliggende gemeenten die samen onderdeel waren van de, inmiddels ontbonden, Recreatieschap Achterhoek en Liemers (RAL) en acht gemeenten gelegen in de rest van Gelderland en Limburg. Van de 196.707 aandelen zijn er 1.310 in bezit van Bronckhorst.
Vertegenwoordiging	Portefeuillehoudersoverleg Vrijetijdseconomie binnen Achterhoek Ambassadeurs: burgemeester M. Besselink
Risico's	Geen
Onderwerpen 2023	Leisurelands staat voor grote investeringen en wil de kosten dekken uit opgebouwde reserves. Er komt een regionale bijeenkomst waarbij stilgestaan wordt bij de rol van de gemeenten als aandeelhouder.
Rapportages	Geen

Bedragen in €	Jaarstukken 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Aantal aandelen	1.310	1.310	1.310
Nominale waarde (x € 1)	1.310	1.310	1.310
Ontvangen dividend	-	-	-
Bedrag per inwoner	0,00	0,00	0,00

We nemen deel in stichtingen en verenigingen

We nemen zowel bestuurlijk als financieel deel in twee stichtingen en verenigingen. De bijdrage kent geen verplichtend karakter, zoals dat bij samenwerkingsverbanden wel zo is. We doen hierin vrijwillig mee vanuit ambitie.

Vereniging Nederlandse Gemeenten

	Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)
Programma	4A Besturen
Vestigingsplaats	Den Haag
Doelstelling en belang	Gemeenten collectief en individueel bijstaan bij de uitvoering van hun bestuurstaken.
Partijen	Alle 344 Nederlandse gemeenten. Daarnaast zijn Curaçao, Bonaire, Saba, St. Eustatius en Aruba lid
Vertegenwoordiging	Stemrecht via de Algemene ledenvergadering, geen vertegenwoordiging in het bestuur van de VNG
Risico's	Geen
Onderwerpen 2023	Uitvoeren Verenigingsstrategie 'Gemeenten 2024', Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering, Lobby richting kabinet op gebied van o.a. gemeentefinanciën. De Rijksoverheid is verantwoordelijk voor het actueel houden van het verdeelstelsel. Momenteel wordt onderzocht hoe het gemeentefonds opnieuw kan worden verdeeld. De invoering van de nieuwe verdeling van het gemeentefonds staat gepland voor 2023.
Rapportages	Begroting en jaarstukken
Bijdrage op basis van	Gewogen inwonerbijdrage en bijdrage voor diensten

Bedragen in €	Jaarstukken 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Bijdrage van Bronckhorst	147.304	158.369	165.337
Bijdrage per inwoner	4,08	4,38	4,59
Eigen vermogen	NB	NB	NB
Vreemd vermogen	NB	NB	NB
Resultaat	-4.744.000	-4.526.000	NB

Euregio

	Euregio
Programma	4A Besturen
Vestigingsplaats	Gronau (Dld)
Doelstelling en belang	Grensoverschrijdende samenwerking bevorderen, ondersteunen en coördineren. Een belangrijke taak is de coördinatie van Europese en grensoverschrijdende subsidies (Interreg-programma).
Partijen	Gemeenten in Nederland (Oost-Gelderland en Twente) en Duitsland (Kreis Borken e.o.)
Vertegenwoordiging	De Euregioraad kent in totaal 84 leden. De leden worden benoemd op basis van een politiek-regionale verdeelsleutel. Daarbij wordt binnen het Duitse en Nederlandse gebied rekening gehouden met de bevolkingscijfers. De in de Euregioraad vertegenwoordigde partijen vormen grensoverschrijdende fracties.
Risico's	Geen
Onderwerpen 2023	Grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en arbeidsmarkt, duurzame ruimtelijke ontwikkeling en maatschappelijke ontwikkeling.
Rapportages	Begroting en jaarstukken
Bijdrage op basis van	Aantal inwoners

Bedragen in €	Jaarstukken 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Bijdrage van Bronckhorst	16.255	20.406	20.406
Bijdrage per inwoner	0,45	0,56	0,57
Eigen vermogen	NB	NB	NB
Vreemd vermogen	NB	NB	NB
Resultaat	85.415	NB	NB

Uitgaven voor verbonden partijen

Voor het provinciale toezicht nemen we de onderstaande informatie op over onze samenwerkingspartners.

Werkelijke bijdragen samenwerkingsverbanden	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Gemeentelijke Gezondheidsdienst NOG	587	605	685	687	695	697
Stadsbank Oost-Nederland	214	210	217	220	224	228
Veiligheidsregio NOG	2.079	2.316	2.374	2.374	2.374	2.374
Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers	247	257	273	273	273	273
Omgevingsdienst Achterhoek	903	998	1.103	1.103	1.103	1.103
Regio Achterhoek	246	248	257	257	257	257
Totale uitgaven samenwerkingsverbanden	4.275	4.635	4.908	4.913	4.925	4.931

2.2.7. Grondbeleid

Bronckhorst voert een faciliterend grondbeleid. Dit betekent dat we alleen grond of vastgoed aankopen als daarvoor een specifiek beleidsdoel is. En als maatschappelijke organisaties of marktpartijen dit niet kunnen realiseren. In deze paragraaf benoemen we waar we een taak voor Bronckhorst zien en waar niet.

Wij willen de beleidsdoelen voor wonen en het vestigen van bedrijven bereiken

Binnen ons faciliterende grondbeleid willen we de ruimtelijke plannen realiseren die in de Woonvisie 2019-2025 en het Regionaal Programma Werklocaties Achterhoek 2019-2023 (RPWA) staan. We werken hierbij samen met private initiatiefnemers en maatschappelijke partners, zoals woningbouwcorporaties..

We vernieuwen ons omgevingsbeleid

We stellen een omgevingsvisie op, als onderdeel van de nieuwe Omgevingswet. Ambitie is om bij het omgevingsbeleid ons meer te richten op uitvoering. Ons grondbeleid kan ons hierbij helpen. Daarvoor leggen we uw raad een geactualiseerde 'Nota Grondbeleid 2023-2026' ter vaststelling voor. En stelt uw raad de 'Nota investeringen kwaliteit leefomgeving' (voorheen Nota bovenwijkse voorzieningen) vast. Dit met bijbehorende projectenlijst en in lijn met de vernieuwing van ons omgevingsbeleid voor de invoering van de Omgevingswet.

We kijken welke grondtransacties nodig zijn

- We ontwikkelen vijf uitbreidingslocaties voor woningbouw. We willen woningbouw in alle kernen en het bijbehorende buitengebied. Behalve uitbreiding is er nog steeds ruimte voor inbreiding. Inbreidingsinitiatieven zullen op eigen merites beoordeeld worden.
- We stoten vrijgekomen maatschappelijk vastgoed af en we zorgen ervoor dat deze gebouwen of percelen opnieuw gebruikt worden (waaronder de locaties van de Vordering, het Hoge en Nieuwstad in Vorden).
- We blazen bedrijventerreinen nieuw leven in. Bij het revitaliseren van bedrijventerreinen onderzoeken we vooral de mogelijkheid om dienst- en/of bedrijfswoningen aan de terreinen te onttrekken.
- We leveren de laatste drie bedrijfskavels op de bedrijventerreinen op.
- We ondersteunen de revitaliseringsopgave op het Industriepark in Zelhem door oude bedrijfsgebouwen aan te kopen en om te zetten naar bruikbare nieuwe bouwkavels.
- We voeren het RPW uit door de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen te stimuleren en te realiseren op percelen in ons eigendom. Waar nodig ondersteunen we ontwikkelingen met nieuwe grondtransacties.

Lopende grondexploitaties

In Bronckhorst hebben we geen lopende grondexploitaties meer. Wel verwachten we nog inkomsten uit bouwgrondverkoop van de bedrijventerreinen, namelijk € 379.000 in 2023. Van de verkoop van vrijkomend maatschappelijk vastgoed zoals schoolgebouwen en multifunctionele accommodaties gaan de opbrengsten naar de nieuwbouw van de VO-school en de multifunctionele accommodatie in Keijenborg. Daarom nemen we die opbrengsten hier niet op. Voor de rest kennen we alleen gebiedsprocessen. Die herinrichting van leefgebieden beschrijven we in deelprogramma 3A Economie (2.1.3).

Budgetten

We verwachten dat we op de verschillende bedrijventerreinen de laatste kavels verkopen. Daarvan bedraagt het nettoresultaat € 130.000 (in 2023). De verkopen van vrijgekomen objecten levert tot 2024, na aftrek van de boekwaarden en gelabelde bijdragen voor de nieuwbouwplannen in Vorden en Keijenborg, een nettoresultaat van € 0,9 mln op.

2.2.8. Klimaatbegroting

Inleiding

De klimaatbegroting brengt in beeld welke invloed beleidskeuzes hebben op het veranderende klimaat. Beleidskeuzes doen zich op veel beleidsvelden van de deelprogramma's voor. Op deze plek kijken we gemeentebreed naar de beleidskeuzes vanuit de optiek van klimaat.

We zetten ons in om in 2030 energieneutraal te zijn

Samen met inwoners, ondernemers en belangenorganisaties gaan we voor een veilige en schone woon- en werkomgeving. Een omgeving waar iedereen zich thuis voelt en mee kan doen. Het gaat om een grote transitie. We hanteren daarbij een viertal uitgangspunten:

- duurzame maatregelen moeten voor iedereen haalbaar en betaalbaar zijn;
- we stellen hoge eisen aan lokaal eigenaarschap en participatie;
- we zetten maximaal in op energiebesparing;
- voor de resterende energievraag zetten we alle mogelijke duurzame bronnen in: uit de bodem, het water, biomassa, wind en de zon.

We gaan aan de slag met de nieuwe routekaart

De vastgestelde 'Verrijkte Routekaart Energieneutraal Bronckhorst 2030' is de richting om hiermee aan de slag te gaan. De routekaart geeft contouren aan voor mogelijke maatregelen. In de routekaart staat welke keuzemogelijkheden en beperkingen er zijn.

In de verrijkte routekaart staan tussendoelen:

Doel 2022: 15% duurzame energieopwekking en 10% besparing energieverbruik

Doel 2026: 45% duurzame energieopwekking en 25% besparing energieverbruik

Doel 2030: 100% duurzame (lokale) energieopwekking en 45% besparing energieverbruik

De maatregelen die we nemen op een rij

- Uitgaande van 45% minder energieverbruik in 2030 willen we het energieverbruik terugbrengen met minimaal 5%.
- De duurzame opwek willen we met minimaal 10% vermeerderen. Dit is een verdrievoudiging ten opzichte van 2019.
- De gemeente geeft het duurzame voorbeeld door zelf stappen te zetten naar een energieneutraal Bronckhorst. We hebben een gemeentehuis en gemeentewerf die geen aardgas verbruiken en enkele gemeentelijke gebouwen hebben al zonnepanelen op het dak liggen.

We hebben aandacht voor het klimaat in de deelprogramma's

Bronckhorst wil in 2030 een energieneutrale gemeente zijn. Dat betekent er alleen duurzame energie wordt gebruikt (geen uitstoot van CO₂) bij alle activiteiten in de gemeente. Dit beleid is gemaakt in 2019. Sindsdien werken we hard aan de realisatie van dit doel. De doelstellingen

betreffen de hele gemeente, dus onze inwoners maar ook de bedrijven en instellingen. De doelstelling gaat uit van 45% minder energieverbruik ten opzichte van 2015 en het duurzaam opwekken van het resterend energiegebruik. De opwekking doen we binnen de gemeente.

We hebben een energiedashboard

In deelprogramma 3B Duurzaamheid is genoemd met welke projecten en activiteiten we willen zorgen dat de CO₂-uitstoot vermindert. We hebben een energiedashboard ontwikkeld dat laat zien waar Bronckhorst staat op weg naar 'energieneutraal in 2030'. Het biedt op een eenvoudige manier direct inzicht in verschillende aspecten. Denk aan: duurzame opwek, energieverbruik en energiebesparing en mobiliteit. In het energiedashboard is te zien dat het aandeel duurzame opwek wel iets stijgt en het energieverbruik licht daalt, maar het behalen van de doelstelling is nog ver weg.

We hebben aandacht voor het klimaat in de deelprogramma's

Veel klimaatonderwerpen komen aan bod binnen deelprogramma 3B Duurzaamheid (2.1.3). Hieronder laten we zien dat bij veel meer deelprogramma's klimaat een rol speelt. Vanaf deze plek willen we de rode draad hierin ontwikkelen, vasthouden en de klimaatbegroting verder ontwikkelen.

Deel-programma	Ontwikkeling	Bedrag	Gewenst effect
2B	Bloemenbuurt Zelhem verduurzamen	550	10% aardgas en 15% elektriciteit
2B	Biodiversiteit	80	Vermindering hittestress en opvang regenwater
2B	VO Vorden, duurzaam bouwen	10.700	Energieneutraal gebouw
2B	IHP, duurzaamheidsmaatregelen	2.500	10% aardgas en 15% elektriciteit
2B	Mobiliteit 2030	onbekend	Vermindering fossiele brandstof
2B	Aanleg van fietsstroken bij 60 km wegen	onbekend	Vermindering fossiele brandstof
3A	Industriepark Zelhem	1.400	10% aardgas en 15% elektriciteit

Wat is de organisatiedoelstelling voor energiebeleid?

De algemene doelstelling van ons energiemanagementsysteem is om te komen tot een continue verbetering van de energie-efficiëntie en minder CO₂-uitstoot van de organisatie. De grootste CO₂-vermindering bereiken we door de energie die niet wordt verbruikt.

Wat we wél gebruiken, wekken we duurzaam op

De doelstelling is om in 2030 zoveel mogelijk energie te besparen en evenveel energie op te wekken als dat er door onze gemeentelijke organisatie wordt verbruikt. Energie die we niet kunnen besparen, wekken we duurzaam op.

Dat betekent:

- we verminderen het energieverbruik met 45% ten opzichte van 2015;
- energie die we niet kunnen besparen, wekken we 100% duurzaam op.

We meten onze CO₂-uitstoot

De CO₂-footprint heeft 2018 als referentiejaar. De CO₂-footprint laat de totale hoeveelheid uitgestoten broeikasgassen zien. Dit heten de Green House Gas-emissies (GHG-emissies). Onze GHG-emissie bedroeg in 2018 549,7 ton CO₂. In 2021 was de CO₂ uitstoot 183,5 ton. Dit is een afname van 66,6 procent ten opzichte van het referentiejaar.

Wat doen we?

We leveren (direct en indirect) producten en diensten aan onze inwoners, maar we zijn op zichzelf een 'gewone' organisatie. De omvang van onze organisatie is zodanig dat we moeten voldoen aan de Europese Energie Richtlijn (EED). We vinden dat we ook een voorbeeldfunctie hebben naar onze burgers en bedrijven. Daarom behaalden we in 2021 niveau 3 op de CO₂-prestatieladder. Dit betekent o.a. dat we communiceren over onze CO₂-footprint volgens de landelijk norm en beschikken we over kwantitatieve reductiedoelstellingen. Dit is een mooie stap om onze ambitie, om in 2030 energieneutraal te zijn, waar te maken. Hiermee brachten we het energieverbruik in kaart en houden we kwantitatief bij welke CO₂-besparende maatregelen ervoor zorgen dat de CO₂-uitstoot jaarlijks daalt. Dit houdt in dat we inzicht hebben in onze eigen energiestromen, zoals het gas-, elektra en brandstofverbruik, maar ook in de zakelijk gereden kilometers. We besloten in 2022 om ons niet meer te laten certificeren voor de CO₂-prestatieladder, maar wel de cijfers te monitoren. Dit rapporteren we in het jaarverslag.

We halen 70 procent reductie in 2023

De emissies zijn vastgesteld voor 2021. In ons plan van aanpak met alle reductiemaatregelen staat welke maatregelen we in de komende jaren uitvoeren. In 2023 willen we naar 165 ton. Dit is een afname van 70 procent ten opzichte van het referentiejaar. We monitoren dit jaarlijks.

Indicatoren

Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Realisatie 2020	Doel 2021	Doel 2022	Doel 2023
Niveau op CO ₂ prestatieladder	EED energie-audit	ntb	2019	niveau 3	niveau 3	niveau 3	niveau 3

3. FINANCIËLE BEGROTING

3.1. Overzichten baten en lasten 2023-2026

3.1.1. Baten en lasten 2023 per programma

Baten en lasten 2023

	Baten	Lasten	Saldo
Programma			
Programma 1 Zorg en ondersteuning	6.313	37.075	-30.762
1A Vitale inwoners en samenleving	6	3.400	-3.394
1B Toegang en individuele voorzieningen	6.307	33.675	-27.368
Programma 2 Wonen en leefomgeving	9.261	27.971	-18.711
2A Passend wonen	3.088	2.120	968
2B Aantrekkelijke leefomgeving	6.172	25.851	-19.678
Programma 3 Bedrijvigheid en ontwikkeling	4.451	6.058	-1.607
3A Economie	421	1.297	-876
3B Duurzaamheid	4.030	4.762	-732
Programma 4 Bestuur	355	3.473	-3.119
4A Besturen	355	3.473	-3.119
Totaal programma's	20.379	74.578	-54.199
Algemene dekkingsmiddelen			
- Lokale heffingen	8.569	551	8.018
- Algemene uitkering	62.330	-	62.330
- Dividenden	475	4	471
- Saldo financieringsfunctie	695	654	41
- Overige algemene dekkingsmiddelen	20	3.300	-3.280
Totaal algemene dekkingsmiddelen	72.089	4.509	67.580
Overhead	230	11.355	-11.124
Heffing VPB	-	-	-
Onvoorzien	-	123	-123
Saldo van baten en lasten	92.698	90.564	2.134
Toevoeging aan reserves	-	-	-
Onttrekking aan reserves	822	-	822
Geraamd resultaat 2023	93.520	90.564	2.956

+ = overschot; - = tekort

De wijzigingen in onze reserves (Algemene reserve en bestemmingsreserves) geven we hieronder per reserve weer:

Gebruik van (bestemmings)reserves

Omschrijving	Onttrekking	Toevoeging
Programmabegroting:		
Algemene reserve	-	
Bestemmingsreserve Investeringsagenda kapitaallasten	72	
Bestemmingsreserve Investeringsagenda bijdragen ineens	400	
Bestemmingsreserve derving Nuondividend	172	
Bestemmingsreserve gemeentehuis	177	
Totaal	822	-
<i>Per saldo onttrekking</i>	822	

We hebben drie bijzondere (bestemmings)reserves

In het overzicht van het gebruik van de reserves noemen we de bestemmingsreserve Investeringsagenda kapitaallasten en Investeringsagenda bijdragen ineens. Daarvan geven we jaarlijks op een vaste plek (De Investeringsagenda) een beeld van de opgaves die we hiervoor in het lopende jaar hebben. Voor alle opgaves geven we de voorkeur aan dekking van de kosten binnen de jaarlijkse budgetten. Wat we tenslotte toch nodig hebben van reserves, leggen we u in afzonderlijke raadsvoorstellen ter instemming voor. Daarnaast hebben we de bestemmingsreserve Zorg en ondersteuning voor drie onvoorspelbaarheden binnen het sociaal domein (gebruik Jeugdhulp, Wmo en Participatie). Wat we hiervoor nodig hebben van reserves, verwerken we in tussenrapportages en de jaarstukken. In de jaarstukken geven we een totaaloverzicht van de genomen besluiten in dat jaar.

3.1.2. We weten wat onze dekkingsmiddelen zijn

Een overzicht van onze dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen

Overzicht	Rekening 2021	Begroting 2022 (na wijziging)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Onvoorziene uitgaven (A)			123	123	123	123
<i>Lokale heffingen</i>						
Onroerendezaakbelastingen woningen	5.257	5.668	5.838	5.838	5.838	5.838
Onroerendezaakbelastingen eigenaren niet-woningen	1.589	1.570	1.617	1.617	1.617	1.617
Onroerendezaakbelastingen gebruikers niet-woningen	927	960	988	988	988	988
Forensenbelasting	68	65	67	67	67	67
Reclamebelasting	140	125	125	125	125	125
Toeristenbelasting	375	260	340	340	340	340
Lokale heffingen (B)	8.357	8.648	8.976	8.976	8.976	8.976
Algemene uitkering	58.052	57.534	62.330	63.341	64.590	59.246
Algemene uitkering (C)	58.052	57.534	62.330	63.341	64.590	59.246
<i>Dividend / winstuitkering</i>						
BNG	131	165	120	120	120	120
Vitens	-	-	-	-	-	-
Alliander	370	394	355	355	355	355
Dividend (D)	501	559	475	475	475	475
Overige algemene dekkingsmiddelen (E)	160	1.217	3.280	1.396	1.396	2.196
Saldo financieringsfunctie (F)	-42	101	41	92	132	195
Totaal dekkingsmiddelen (A t/m F)	67.028	68.058	75.225	74.403	75.692	71.211

We leggen uit hoe we aan onze dekkingsmiddelen komen

We gebruiken de financiële middelen voor onze maatschappelijke doelen en voor onze verantwoordelijkheden richting onze inwoners. We lichten ze hieronder toe.

Onvoorziene uitgaven

De begroting kent een post voor onvoorziene uitgaven. In de [Financiële verordening Bronckhorst](#) is dit budget één-op-één gesteld met het aantal inwoners. We gebruiken dit (€ 3,50 per inwoner) om eenmalige kosten te dekken die voldoen aan de drie 'O-criteria': onvoorzien, onvermijdbaar en onuitstelbaar. Hulpmiddel is voor ons de Risico-impactanalyse. Daarmee volgen we nu de mogelijke effecten en risico's van corona en oorlog, belangrijke aandachtspunten voor de komende jaren waar het gaat om onvoorziene uitgaven.

Lokale heffingen

Deze baten betalen onze inwoners. Begraafrechten, riool- en afvalstoffenheffing staan er niet bij, de opbrengsten hiervan zijn bedoeld voor 100% kostendekkendheid voor die diensten. De toeristenbelasting en de reclamebelasting zetten we in voor toeristische uitgaven (toeristenbelasting) en subsidie aan ondernemersverenigingen (reclamebelasting) binnen deelprogramma [3A Economie](#) (2.1.3). Over de lokale heffingen leest u meer in de [paragraaf Lokale heffingen](#) (2.2.1).

Algemene uitkering

De Algemene uitkering uit het Gemeentefonds is de belangrijkste inkomstenbron voor gemeenten. Voor de Algemene uitkering geldt volledige bestedingsvrijheid, eventuele labelingen van budgetten hierbinnen maken we zelf. De cijfers in deze programmabegroting geven de stand van de Algemene uitkering na de Meicirculaire 2022. Met het risico dat dit scenario toch geen waarheid wordt, houden we rekening in de risicoparagraaf (2.2.2).

In het onderstaande overzicht ziet u de ontwikkeling van de Algemene uitkering. Dit nemen we als gegeven mee in de begrotingsopstelling 2023-2026.

Ontwikkeling Algemene uitkering totaal	2023	2024	2025	2026
Programmabegroting 2022-2025	52.588.282	52.044.569	52.006.849	53.076.248
Effecten Septembercirculaire 2021	958.343	951.344	1.069.399	1.069.399
Effecten Decembercirculaire 2021	204.130	205.488	205.488	205.488
Effecten Maartbrief 2022	2.320.000	3.585.000	4.170.000	1.430.000
Verwerkt in Perspectiefnota 2023-2026	56.070.755	56.786.401	57.451.736	55.781.135
Effecten Meicirculaire 2022	6.259.003	6.554.849	7.138.527	3.465.059
Omvang in Programmabegroting 2022	62.329.758	63.341.250	64.590.263	59.246.194

+ = vergroting financiële ruimte; - = verkleining financiële ruimte

Het effect van de Algemene uitkering op de begrotingsruimte is als volgt:

Ontwikkeling vrije ruimte in circulaire Algemene uitkering	2023	2024	2025	2026
Effecten Septembercirculaire 2021	958	951	1.069	1.069
Effecten Decembercirculaire 2021	204	205	205	205
Effecten Maartbrief 2022	2.320	3.585	4.170	1.430
Effecten Meicirculaire 2022 (bovenop Maartbrief)	4.913	5.314	5.995	3.391
Ontwikkeling mei 2020 - mei 2021	8.395	10.056	11.440	6.096

+ = vergroting financiële ruimte; - = verkleining financiële ruimte

Van het bedrag 'onder aan de streep' gebruiken we een groot gedeelte voor de bestaande kosten (verhoging of verlaging). Daarover hebben we u geïnformeerd in juli 2022. Het resultaat vormt begrotingsruimte of - tekort en dat vermelden we bij de financiële positie, een paar aanpassingen in bestaande budgetten (3.3.1).

Dividend / winstuitkering

We nemen deel in acht bedrijven. Van twee bedrijven (Alliander en BNG) ontvangen we dividend. Meer hierover staat in de paragraaf Verbonden partijen (2.2.6).

Overige algemene dekkingsmiddelen

Onder deze noemer hebben we twee stelposten staan. We weten dat de besteding komt, maar niet binnen welk taakveld dat zal zijn. Het gaat om de volgende budgetreserveringen:

- het flexibele formatiebudget (€ 1,3 mln). Dit bestaat uit inhuur en nog niet aan taakvelden toegerekende vacatures;
- de reserveringen voor nieuw beleid vanuit de Perspectiefnota (€ 368.000) en de bijdrage vanuit de Algemene uitkering vanwege Jeugdzorg (€ 1,9 mln). Over de reserveringen bij de Algemene uitkering informeren we u altijd in de actieve informatievoorziening over die uitkering.

Saldo financieringsfunctie

Over de rente-effecten van ons financieringsbeleid leest u meer in de paragraaf Financiering (2.2.4).

Ons beleid voor dekkingsmiddelen

Portefeuillehouder   Antoon Peppelman
Ambtelijk trekker   Ellen Hanzens

Maatschappelijke doel

- We gebruiken de financiële middelen voor onze maatschappelijke doelen en voor onze verantwoordelijkheden richting onze inwoners
- We zijn een financieel gezonde gemeente
- We hebben herkenbare tarieven en belastingen; transparant en passend

Indicatoren

Lokale indicatoren

We hebben geen lokale indicatoren vastgesteld.

Landelijk vastgestelde indicatoren

Landelijk vastgestelde indicatoren	Bron	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Gelderland 2021
Gemiddelde WOZ waarde woning (x € 1.000)	CBS 2021	272	291	304	281

Landelijk vastgestelde indicatoren	Bron	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Gelderland 2021
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden (in euro's)	COELO 2022	757	761	877	740
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in euro's)	COELO 2022	828	793	917	800

Gegevens overgenomen van www.waarstaatjegemeente.nl stand d.d. 14-09-2022

Risico's

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (niet financieel)
Extern - Het uitbreken van een pandemie en daardoor hoge uitgaven van het Rijk.	Het rijk in de toekomst gaat bezuinigen. Door doorwerking hiervan op het gemeentefonds (systeem samen de trap op en samen de trap af) ontvangen wij dan ook een lagere uitkering uit het gemeentefonds.	Financieel - Onze gemeente moet gaan bezuinigen.	50%	€ 1.000.000	5,12%	-
Extern - Herijking Gemeentefonds.	Lagere inkomsten uit gemeentefonds dan geraamd. Herijking gemeentefonds vindt nu op zijn vroegst in 2023 plaats.	Financieel - Financiële tekorten, bijstelling van de begroting waardoor er kans bestaat dat activiteiten worden geschrapt en dat de doelstellingen niet worden gehaald.; Niet financieel - Het niet halen van doelstellingen kan leiden tot landelijke reputatieschade.	70%	€ 450.000	3,21%	5

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (niet financieel)
Extern - Het niet behalen van doelstellingen (uitvoeringsprogramma); Rijksuitgaven in het lopende boekjaar laten een verlaging zien van de algemene uitkering. Dit risico doet zich nu pas weer voor vanaf 2022, daar de accessen voor 2020 en 2021 bevroren zijn. Dit is een Coronamaatregel van het Rijk om onzekerheid bij de gemeenten te verkleinen.	Onderuitputting plaatsvindt op de uitgaven in lopend boekjaar bij het Rijk vanaf 2022.	Financieel - Lagere algemene uitkering.	50%	€ 350.000	1,78%	-
Mens - Sociaal Domein, onzekerheid over het voortbestaan van de extra middelen voor jeugd vanaf 2023.	Verwachte extra bijdrage jeugd over 2023 tot en met 2025 (BZK/IPO voorstel van 1 juli) is verwerkt in deze MJB conform richtlijnen provincie voor 75 %. Vaststelling vindt echter pas later plaats met kans op gedeeltelijke terugbetaling algemene uitkering.	Financieel - Tekorten op het Sociaal Domein.	30%	€ 500.000	1,53%	-
Extern - Het uitbreken van een pandemie, heeft het Rijk toegezegd de kosten van Corona te vergoeden. Onduidelijk is veelal welke kosten, op welke wijze en wanneer vergoed worden.	Het rijk de extra kosten, veroorzaakt door Corona, niet (of maar deels) compenseert. Op dit moment zien we dat we gecompenseerd zijn voor de kosten die tot nu toe gemaakt zijn. Onzeker blijft hoe dit vanaf 2022 en verder ontwikkelt. Op dit moment zien we dat we gecompenseerd zijn voor de kosten die tot nu toe gemaakt zijn. Onzeker blijft hoe dit vanaf 2021 en verder plaatsvindt.	Financieel - Er financiële tekorten ontstaan.	50%	€ 250.000	1,28%	-
Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (niet financieel)
Extern - Het uitbreken van een pandemie, ontstaat	Minder inkomsten worden gegenereerd: (on)inbaarheid	Financieel - Er financiële tekorten ontstaan.	50%	€ 250.000	1,53%	-

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (niet financieel)
een economische recessie waarbij mensen financieel voor uitdagingen komen te staan.	van gemeentelijke belastingen retributies, OZB, drinkwater, riool, toeristen- & forensenbelasting. Op dit moment zien we dat we gecompenseerd zijn vanuit het Rijk voor de gedeerde opbrengsten toeristen-belasting 2020. Onzeker blijft hoe de inkomsten zich in de toekomst (met corona) ontwikkelen, voornamelijk vanaf 2021.					
Mens - Het onvoldoende vermogen van de medewerkers te signaleren en/of het tot hun taak rekenen de leidinggevende te informeren.	Keuzes van het management gebaseerd op onjuiste (management) informatie.	Financieel - Inzet van middelen op de verkeerde zaken.	50%	€ 100.000	<1,00%	-

Meer informatie over de risico's vindt u in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (2.2.2).

Ons beleid voor overhead (Jos cijfers over financiële indicatoren!)

Portefeuillehouder Marianne Besselink
Ambtelijk trekker Miriam Jansen

Maatschappelijk doel

- Goed werkgeverschap
- Creatief werken binnen de wettelijke mogelijkheden
- Financieel gezonde gemeente zijn
- Raad faciliteren in kaderstellende en controlerende rol

Indicatoren*Lokale indicatoren*

We hebben geen lokale indicatoren vastgesteld.

Landelijk vastgestelde indicatoren

Landelijk vastgestelde indicatoren	Bron	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	Begroting 2023	7,04	7,57	7,84	7,84	
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	Begroting 2023	7,21	7,28	7,46	7,40	
Apparaatskosten (kosten per inwoner)	Begroting 2023	700	706	733	713	766
Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	Begroting 2023	11,0%	10,1%	9,6%	1,07%	0,99%
Overhead (% van totale lasten)	Begroting 2023	11,1%	10,5%	11,4%	12,0%	12,3%

Risico's

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (niet financieel)
Technisch - Gehackt worden, fysiek toegang tot het systeem verschaffen (inbraak op systeem), gijzelsoftware plaatsen (losgeld eis).	Er doet zich een beveiligingslek voor waar misbruik van gemaakt wordt.	Financieel - Er extra kosten worden gemaakt.; Niet financieel - Een beveiligingslek brengt doorgaans imagoschade met zich mee op landelijk niveau.	25%	€ 2.500.000	6,35%	5
Extern - Het uitbreken van een pandemie, leidt tot een economische recessie waardoor financiële problemen ontstaan.	Faillissement/ surseance/ financiële tegenvallers bij contractpartijen (leveranciers, afnemers).	Financieel - Er financiële tekorten ontstaan.; Niet financieel - Doelstellingen komen in gevaar.	50%	€ 250.000	1,53%	4
Mens - Misleiding/ fraude door de ambtenaar en/of Integriteitkwesitie; Organisatie - Personeel past niet meer binnen formatie na reorganisatie; Organisatie -	Werknemer(s) worden ontslagen.	Financieel - Wachtgeldverplichting; Niet financieel - Onvrijwillig ontslag kan leiden tot plaatselijke of regionale imagoschade	50%	€ 250.000	1,28%	4

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (niet financieel)
Gebrekkige dossiervorming						
Technisch - Onbedoeld verstrekken van privacygegevens	Er door ten onrechte verstrekte privacygegevens datalekken kunnen ontstaan.	Financieel - Er claims kunnen worden ingediend of boetes volgen die leiden tot financiële schade.; Niet financieel - Het openbaar worden van datalekken zijn schadelijk voor het imago van de organisatie op landelijk niveau.	20%	€ 500.000	1,02%	5

Meer informatie over de risico's vindt u in de [paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing \(2.2.2\)](#).

Wat mag het kosten

Financiële ontwikkelingen

De financiële ontwikkelingen staan in het [overzicht algemene dekkingsmiddelen](#). Een toelichting op die financiële ontwikkelingen geven we in de [taakveldenbegroting](#). Ook geven we daar een grafische weergave van de verschillende kosten tussen raming 2022 na wijziging en raming 2023.

Berekening overheadpercentage

In het overzicht hieronder tonen we de totale uitgaven voor de overhead voor de organisatie. Dit besteden we voor sturing en ondersteuning van het primaire proces (taken zoals groenonderhoud of Jeugdzorg). Het totaalbedrag is ook te vinden in het [overzicht van baten en lasten in de Financiële begroting \(3.1.1\)](#).

Overzicht baten en lasten overhead

Omschrijving	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten			
Niet in te delen lasten	-	264	314
Personeelskosten / personeelskosten derden	6.276	6.386	6.141
Energiekosten	81	42	44
Belastingen	2	9	9
Leveringen en diensten	3.380	3.878	3.890
Dotatie voorziening onderhoud	228	231	238
Kapitaallasten	732	754	719
<i>Subtotaal lasten</i>	<i>10.699</i>	<i>11.564</i>	<i>11.355</i>
Doorbelastingen	-	-	-
Totaal lasten	10.699	11.564	11.355
Baten			
Vergoedingen voor personeel	105	45	40
Huren	157	177	177
Leveringen en diensten	50	-	-
Verkoop duurzame goederen	-	-	-

Omschrijving	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Bijdrage instanties	86	14	14
Totaal baten	398	236	230

Saldo Overhead (taakveld 0.4)	10.301	11.329	11.124
Overheadpercentage	10,5%	12,0%	12,3%

- = kosten; + = baten

De wet geeft een kengetal voor vergelijkingen van programma's of taakvelden

In de voorgeschreven kengetallen wordt de overhead uitgedrukt in een percentage van de totale lasten van de programma's. De kosten van overhead moeten we apart administreren en zitten niet in de totale lasten van de (deel)programma's zoals getoond in het programmaplan. Voor een beeld van de totale lasten inclusief overhead van een programma tellen we dus het voornoemd percentage bij de totale lasten van de (deel)programma's op.

We gebruiken een ander kengetal voor bijdragen binnen kostprijzen

Voor de berekening van kostprijzen werken we met een ander percentage, namelijk de verhouding totale overhead ten opzichte van de totale loonkosten. Dit percentage is 73% (2022: 72%). Dit percentage geeft een beter beeld van toe te rekenen kosten, want het is gerelateerd aan de eigen primaire werkzaamheden (loonkosten).

We rekenen geen overhead naar incidentele taken

We berekenen geen loonkosten en daarom ook geen overhead toe aan grondexploitaties, investeringen en projecten. We zien die taken als incidenteel van aard.

Nieuw beleid

Deel progr.	Omschrijving, bedragen in €	2023	2024	2025	2026
Nieuw beleid volgens perspectiefnota					
	Dekkingsmiddelen Maartbrief 2022	2.320	3.585	4.170	1.430
	Totaal nieuw beleid volgens perspectiefnota	2.320	3.585	4.170	1.430
Aanvulling Programmabegroting 2023					
	Toename Algemene uitkering (boven Maartbrief 2022)	2.387	4.702	5.631	2.246
	Uitgangspunten	-343	-748	-721	-808
	Aanvulling in Programmabegroting 2023-2026	2.043	3.955	4.910	1.438
	Totaal structureel	4.363	7.540	9.080	2.868
	Totaal incidenteel	-	-	-	-
	Saldo	4.363	7.540	9.080	2.868

+ = extra inzet van middelen; - = minder inzet van middelen

Investeringsplan

Omschrijving	Investering	Jaar	Termijn	2023	2024	2025	2026
Kassa systeem hal	30.000	2024	10	-	225	3.450	3.405
Audio Visuele middelen	150.000	2025	5	-	-	1.125	32.250
Keukeninrichting	70.000	2025	10	-	-	525	8.050
Overhead	250.000			-	225	5.100	43.705

Bedragen in €

Dekking projectkosten uit reserves

Omschrijving, bedragen in €	AR/BR*	2023	2024	2025	2026
Kapitaallasten Investeringsagenda	BR	72	343	339	407
Kapitaallasten Investeringsagenda bijdragen ineens	BR	400	400	400	-

Omschrijving, bedragen in €	AR/BR*	2023	2024	2025	2026
Derving Nuondividend	BR	172	115	57	-
Huisvesting (gemeentehuis)	BR	150	150	150	150
Vrijval Iza gelden (20 jr)	BR	12	12	12	12
Huisvesting gemeentewerf Hengelo	BR	15	15	15	15
		822	1.035	974	585

+ = gebruik van reserve; - = bedrag naar reserve

* AR= Algemene reserve, BR = Bestemmingsreserve

Bij het gebruik van bestemmingsreserves, zoals huisvesting, gaat het om jaarlijks terugkomende onttrekkingen. De eenmalige bijdragen dekken we vanuit de Algemene reserve (dekking kapitaallasten Investeringsagenda of bijdragen Investeringsagenda ineens).

3.1.3. Baten en lasten 2023-2026 per programma

		Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Programma					
<u>Zorg en ondersteuning</u>	baten	6.313	6.279	6.513	6.515
	lasten	37.075	37.067	37.032	37.019
	saldo	-30.762	-30.789	-30.519	-30.504
<u>Wonen en leefomgeving</u>	baten	9.261	7.491	7.514	7.527
	lasten	27.971	27.545	27.526	27.106
	saldo	-18.711	-20.054	-20.012	-19.580
<u>Bedrijvigheid en ontwikkeling</u>	baten	4.451	4.661	4.567	4.559
	lasten	6.058	6.108	6.030	6.090
	saldo	-1.607	-1.447	-1.463	-1.531
<u>Bestuur</u>	baten	355	355	355	355
	lasten	3.473	3.493	3.486	3.485
	saldo	-3.119	-3.138	-3.131	-3.131
Totaal programma's		-54.199	-55.428	-55.125	-54.744
Algemene dekkingsmiddelen					
- Lokale heffingen	baten	8.569	8.569	8.569	8.569
	lasten	551	551	551	551
	saldo	8.018	8.018	8.018	8.018
- Algemene uitkering	baten	62.330	63.341	64.590	59.246
	lasten	-	-	-	-
	saldo	62.330	63.341	64.590	59.246
- Dividenden	baten	475	475	475	475
	lasten	4	4	4	4
	saldo	471	471	471	471
- Saldo financieringsfunctie	baten	695	704	677	651
	lasten	654	612	545	456
	saldo	41	92	132	195
- Overige algemene dekkingsmiddelen	baten	20	20	20	20
	lasten	3.300	1.416	1.416	2.216
	saldo	-3.280	-1.396	-1.396	-2.196
Totaal algemene dekkingsmiddelen		67.580	70.526	71.815	65.734
Overhead					
	baten	230	230	230	230
	lasten	11.355	11.446	11.437	11.439
	saldo	-11.124	-11.216	-11.207	-11.209
Heffing VPB	saldo	-	-	-	-
Onvoorzien					
	baten	-	-	-	-
	lasten	123	123	123	123
	saldo	-123	-123	-123	-123
Saldo van baten en lasten (A)		2.134	3.760	5.361	-342
Toevoeging aan reserves					
		-	-	-	-
Onttrekking aan de reserves					
		822	1.035	974	585
Saldo onttrekkingen / toevoegingen aan reserves (B)		822	1.035	974	585
Geraamd resultaat (A + B)					
Begrotingstekort		-	-	-	-
Begrotingsoverschot		2.956	4.795	6.335	243

3.1.4. Overzicht incidentele baten en lasten 2023-2026 per programma

Baten en lasten zien we als incidenteel wanneer ze de begroting niet meer dan drie jaar achtereenvolgend beïnvloeden, waarvan de einddatum vastligt en die niet strikt noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de gemeentelijke taken. We volgen hiermee het Gelders provinciaal toezichtskader 'Kwestie van evenwicht' en de verschenen provinciale handleiding 2021 'Verduidelijking structurele en incidentele baten en lasten'. Voor de provincie hoeven we in het overzicht niet zichtbaar te maken hoe we de incidentele lasten opvangen (in de exploitatie of uit de reserve).

Van de incidenteel opgenomen baten en lasten geven we het volgende overzicht:

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
<i>Wonen en leefomgeving</i>				
Winstneming grondenexploitatie	-57			
Ontwikkeling woningbouwlocaties, ontwikkelingskosten	515			
Ontwikkeling woningbouwlocaties, doorbelasting	-515			
Grondverkoop woningbouw Toldijk	-200			
Grondverkoop woningbouw Wichmond	-300			
Grondverkoop woningbouw Vorden	-500			
Grondverkoop woningbouw Vorden, kosten	93			
Grondverkoop woningbouw Steenderen	-100			
Grondverkoop woningbouw Velswijk, kosten	93			
Sport, stimulering en ondersteuning	400	400	400	
Programma 2 Wonen en leefomgeving	-572	400	400	-
<i>Algemene dekkingsmiddelen</i>				
Stelpost Jeugdzorg, incidenteel (Rijksgeld)	1.897			800
BR IA bijdragen ineens, sport	-400	-400	-400	-
Derving Nuondividend	-172	-115	-57	-
Algemene dekkingsmiddelen	1.325	-515	-457	800
Saldo incidentele middelen	753	-115	-57	800

+ = inzet van incidentele middelen; - = bijdrage van derden aan incidentele middelen

De bijdragen voor woningbouwlocaties en grondverkopen daarvoor volgen uit de vastgestelde woonvisie (€ 572.000) en dekken we vanuit de begrotingsruimte. De uitgaven voor sport (€ 400.000) komen uit de bestemmingsreserve bijdragen ineens Investeringsagenda (€ 400.000) en gebruiken we om de bestuurskracht van de sportverenigingen te versterken. De overige incidentele baten (stelpost Jeugd en Nuon-dividend volgen lopende besluiten van het Rijk in 2022 (Jeugd) en uw raad in 2009 (Nuon-dividend)).

3.1.5. Overzicht berekening aandeel EMU-saldo

Om als Nederlandse overheid te voldoen aan Europese begrotingsregels moet het begrotingstekort (EMU-saldo) van Nederland beneden de grenswaarde blijven van 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Het EMU-saldo van de decentrale overheden telt hierin mee voor 0,4%. Het Rijk heeft geen onderverdeling vastgesteld naar gemeenten, provincies en waterschappen. Het voldoen aan de grenswaarde van 0,4% is een inspanningsverplichting. Een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort leidt niet tot een sanctie.

In 2023 en 2026 overschrijden we de norm. In die jaren investeren we in de materiële vaste activa. We starten met de bouw van de VO-school in Vorden (2023), de uitvoering van het

onderwijshuisvestingsplan (IHP) en de grote investeringen in sportaccommodaties, leefbaarheid en reconstructies bedrijventerreinen (2026).

Berekening EMU-saldo			2023	2024	2025	2026
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	+	2.134	3.760	5.361	-342
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	+	2.889	3.207	3.211	3.185
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	+	1.885	1.708	1.613	1.557
4	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-	18.732	2.540	2.024	18.853
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	+	272	293	316	329
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	+				
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	-				
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	+				
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	-	1.009	1.311	1.132	504
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	-	155	5	5	117
11	Verkoop effecten:					
11a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)		nee	nee	nee	nee
11b	Zo ja wat is bij verkoop de te verwachten boekwinst op de exploitatie?	-				
Berekening EMU - saldo			-12.716	5.113	7.339	-14.744

+ = ruimte binnen norm; - = overschrijding van norm

3.2. Begroting baten en lasten 2023 op kostensoorten

3.2.1. We volgen welke kosten we maken

Voor de jaarlijkse budgetten gebruiken we vaste uitgangspunten voor de stijging van de lonen en prijzen aan de uitgaven- en inkomstenkant en de hoogte van de rentepercentages. In [bijlage 4.3](#) bij deze programmabegroting ziet u een overzicht van de gehanteerde uitgangspunten.

Hieronder tonen we de ontwikkeling van de baten en lasten van de programma's en taakvelden op kostensoorten. In de [toelichting](#) (3.2.2) richten we ons op de laatstetwee kolommen.

Rekening van baten en lasten

Kostensoorten	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2022 jaarschijf 2023	Begroting 2023
Baten				
Algemene uitkering	58.052	57.534	53.688	62.330
Overige inkomensoverdrachten	10.733	7.100	6.048	6.027
Belastingen	13.143	13.008	13.008	13.472
Overige opbr., huren en pachten, leges	8.913	9.208	8.526	8.403
Dividend, winstuitkering	501	559	475	475
Verkoop grond en overige duurzame goederen	1.443	4.682	20	1.239
Totaal baten	92.786	92.091	81.766	91.946
Lasten				
Personeelskosten	25.142	24.987	24.281	25.645
Afschrijvingen	2.924	3.707	3.385	2.889
Inkomensoverdrachten	40.274	36.574	34.754	36.178
Kosten derden	18.685	25.759	17.417	22.601
Dotaties voorzieningen	1.906	2.022	1.890	1.885
Aankoop grond en overige duurzame goederen	246	2.902	-	-
Totaal lasten	89.177	95.951	81.727	89.199
Rente				
Rente baten	42	131	86	123
Rente lasten	735	706	689	674
Saldo rente lasten	693	575	603	551
Activering mutaties grondexploitaties	644	293	-	62
Saldo van baten en lasten	2.271	-4.729	-564	2.134
Toevoegingen en onttrekkingen reserves				
Toevoeging reserves	459	1.000	-	-
Onttrekking reserves	7.612	6.088	878	822
Geraamd resultaat	9.424	359	313	2.956

+ = begrotingsoverschot; - = begrotingstekort

3.2.2. Wat geven we anders uit dan verwacht voor 2023

In de toelichting op kostensoorten vergelijken we de ramingen 2023 met de ramingen die we in het programmabegroting van 11 november 2021 voor de jaarschijf 2023 hebben opgenomen.

Algemene uitkering

De Algemene uitkering is gebaseerd op de Meicirculaire 2022. En is hoger dan we verwacht hadden bij de Perspectiefnota 2023 (op basis van de Maartbrief 2022). Over de ontwikkeling van de Algemene uitkering leest u meer in het [overzicht algemene dekkingsmiddelen](#) (3.1.2) en de [financiële positie](#) (3.3.1).

Algemene uitkering	Jaarschijf 2023 uit MJB 2022-2025	Begroting 2023
Algemene uitkering gemeentefonds	53.688	62.330
Totaal Algemene uitkering	53.688	62.330

Overige inkomensoverdrachten

We laten hier de rijksvergoedingen van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zien voor de uitvoering van de inkomensregelingen en de eigen bijdragen. De provinciale subsidie voor Wmo-vervoer is afgebouwd. Hiertegenover staat de verhoging van de eigen bijdragen door de invoering van een drempelbijdrage Wmo-vervoer en VEP-pas.

Overige inkomensoverdrachten	Jaarschijf 2023 uit MJB 2022-2025	Begroting 2023
Bijdragen Rijk	5.172	5.210
Verhaal	407	407
Eigen bijdragen	208	356
Overige bijdragen overheidsinstanties	261	54
Totaal overige inkomensoverdrachten	6.048	6.027

Belastingen

De opbrengsten van de verschillende belastingen, met uitzondering van de reclamebelasting, zijn geïndexeerd met 3%. De toeristenbelasting is in overeenstemming gebracht met de verwachte opbrengst op basis van het aantal overnachtingen per jaar. Over de ontwikkeling van de belastingen leest u meer in de [paragraaf Lokale heffingen](#) (2.2.1).

Belastingen	Jaarschijf 2023 uit MJB 2022-2025	Begroting 2023
Onroerende zaakbelastingen:		
- woningen	5.668	5.838
- niet woningen, eigenaren	1.570	1.617
- niet woningen, gebruikers	960	988
Toeristenbelasting	260	340
Forensenbelasting	65	67
Reclamebelasting	125	125
Rioolheffing:		
- woningen	3.929	4.052
- niet woningen	431	444
Totaal belastingen	13.008	13.472

Huren en pachten, leges en overige opbrengsten

Voor de diensten voor afval willen we dat de tarieven kostendekkend zijn, voor (bouw)vergunningen meer kostendekkend en voor de andere diensten berekenen we de prijsstijging door. De detacheringsofbrengsten Wsw-ers stellen we bij nu de doorontwikkeling

van de uitvoering van de Wsw nog geen feit is. De stijging van de overige (overige) opbrengsten volgen uit bijdragen voor de woonplannen voor woningbouwlocaties (Hummelo en Steenderen).

Huren en pachten, leges en overige opbrengsten	Jaarschijf 2023 uit MJB 2022-2025	Begroting 2023
Pachten	28	28
Huren:		
- woningen	26	27
- overige gebouwen	762	744
- gronden	10	11
Leges:		
- bestemmingsplannen, bouw, sloop en vrijstellingen	1.341	1.381
- rijbewijzen en reisdocumenten	243	251
- overige leges	122	126
Overige opbrengsten:		
- afvalstoffenheffing	3.792	3.680
- opbrengst grondstoffen (naast afvalstoffenheffing)	313	286
- lijkbezorgingsrechten	583	589
- overig	446	741
- detacheringen wsw-ers	815	500
- detacheringen overig	45	40
Totaal overige opbrengsten en leges	8.526	8.403

Dividend, winstuitkering

We krijgen van twee bedrijven dividend. Meer informatie leest u in de [paragraaf Verbonden partijen](#) (2.2.6).

Dividend, winstuitkering	Jaarschijf 2023 uit MJB 2022-2025	Begroting 2023
Bank Nederlandse Gemeenten	120	120
Alliander	355	355
Totaal dividend	475	475

Personeelskosten

De vergoedingen aan raadsleden en buitengewone ambtenaren burgerlijke stand staan onder de kostenpost vergoedingen. Het begrip personeelskosten is van toepassing voor het college, de griffie en het overige ambtelijk personeel. We houden rekening met een Cao-loonstijging van 3,6%. Meer informatie leest u in de [paragraaf Bedrijfsvoering](#) (2.2.5).

Personeelskosten	Jaarschijf 2023 uit MJB 2022-2025	Begroting 2023
Vergoeding raads- en commissieleden	385	398
College	462	574
Griffie	270	294
Ambtenaren burgerlijke stand	8	9
Gemeentelijke organisatie	20.669	21.798
Wsw	2.487	2.573
Totaal personeelskosten	24.281	25.645

Afschrijvingen

De afschrijvingen volgen gerealiseerde investeringen. Op de investeringen schrijven we af op basis van de verwachte gebruiksduur. De kosten van het investeringsplan 2023-2026 volgen we via het investeringsplan. In de [beleidsbegroting](#) (2.1) staan in de diverse programma's de afzonderlijke vervangingsinvesteringen van het investeringsplan genoemd.

Afschrijvingen	Jaarschijf 2023 uit MJB 2022-2025	Begroting 2023
Programma 1 Zorg en ondersteuning	2	2
Programma 2 Wonen en leefomgeving	2.461	2.093
Programma 3 Bedrijvigheid en ontwikkeling	234	217
Overhead	688	577
Totaal afschrijvingen	3.385	2.889

Inkomensoverdrachten

Bij de afgifte van rijbewijzen en reisdocumenten heffen we leges waarvan een deel bestemd is voor het Rijk. De afdracht aan het Rijk staat hieronder. De uitkeringen in geld (Participatiewet) dalen op basis van de ontwikkelingen. Daarentegen stijgen de uitkeringen in natura door aanpassingen van tarieven (reële prijzen en vernieuwde Cao Verzorgingshuizen en Thuiszorg) en het niet halen van de ambities van het 'Beleidskader Sociaal Domein 2019'. Tegenover de sociale uitkeringen en verstrekkingen staan bijdragen van het Rijk en vergoedingen en verhaal op cliënten. Naast inkomensoverdrachten aan individuen geven we ook bijdragen aan overheidsinstellingen. De kosten voor de Omgevingsdienst Achterhoek (ODA) zien we als 'afname van diensten' en staan daarom verderop opgenomen onder de kosten derden, (programma 3) Bedrijvigheid en ontwikkeling (€ 1,1 mln).

Inkomensoverdrachten	Jaarschijf 2023 uit MJB 2022-2025	Begroting 2023
Afdracht leges	104	104
Sociale uitkeringen in geld	7.267	6.755
Sociale uitkeringen in natura	15.834	17.326

Subsidies:

- raadsfracties	7	7
- overige marktpartijen	8	8
- dierenopvang	51	52
- peuterspeelzalen	89	66
- VVV	120	124
- Yunio	480	501
- bibliotheken	647	647
- overige subsidies	2.419	2.518

Bijdragen gemeenschappelijke regelingen:

- Regio Achterhoek	248	257
- VNOG	2.316	2.374
- GGD	611	685
- Laborijn	1.400	1.645
- ECAL	257	273
- overige bijdragen	41	10

Gemeentelijke bijdragen:

- VNG	158	165
- Circulus-Berkel B.V.	2.541	2.505
- overige gemeentelijke bijdragen	-	-
- kwijtschelding gemeentelijke belastingen	155	155
Totaal inkomensoverdrachten	34.754	36.178

Kosten derden

De ramingen voor de kosten van derden zijn fors verhoogd als gevolg van de stijgende kosten voor energie en materiaal. Om veilig, flexibel en hybride te kunnen werken, stijgen de kosten van informatiebeveiliging. Die laatste stijging is terug te zien in de kosten voor overhead. Onder de algemene dekkingsmiddelen hebben we staposten verwerkt voor hogere investeringskosten

(kapitaallasten) als gevolg van de stijgende energie- en materiaalkosten en de ontvangen incidentele bijdrage voor Jeugdzorg (Algemene uitkering).

Kosten derden	Jaarschijf 2023 uit MJB 2022-2025	Begroting 2023
Zorg en ondersteuning	2.026	2.026
Wonen en leefomgeving	7.534	9.404
Wonen en leefomgeving (riolering)	946	1.311
Bedrijvigheid en ontwikkeling	1.433	1.673
Bedrijvigheid en ontwikkeling (afval)	350	361
Besturen	656	699
Algemene dekkingsmiddelen	605	2.758
Overhead	3.745	4.246
Onvoorzien	123	123
Totaal kosten derden	17.417	22.601

Dotaties voorzieningen

Om de kosten van onderhoud van gemeentelijke gebouwen en sporthallen gelijkmatig in de exploitatie op te kunnen nemen, gebruiken we onderhoudsvoorzieningen. In de tariefstelling voor rioolheffing en de afvalstoffenheffing houden we rekening met toekomstige vervangingsinvesteringen. De dotatie (het 'spaarbedrag') voegen we toe aan de betreffende voorziening en vanuit de voorziening dekken we vervolgens de kosten van de vervangingsinvesteringen.

Dotaties voorzieningen	Jaarschijf 2023 uit MJB 2022-2025	Begroting 2023
Pensioen- en wachtgeldverplichtingen	107	107
Sportaccommodaties	324	334
Gemeentelijke gebouwen	541	557
Vervangingsinvesteringen riolering	918	887
Totaal dotaties gebouwen	1.890	1.885

Rente

We betalen over de bestaande leningportefeuille gemiddeld 4,5% rente over de opgenomen leningen. Over het verloop van de leningen leest u meer in de [balans](#) (paragraaf 3.3.2).

Rentebaten	Jaarschijf 2023 uit MJB 2022-2025	Begroting 2023
Rente baten	74	119
Personeelshypotheek	12	4
Rente baten	86	123

Rentelasten	Jaarschijf 2023 uit MJB 2022-2025	Begroting 2023
Leningportefeuille	547	548
Rekening-courant, kortlopende leningen en kosten	39	20
Beheerkosten SvN	26	26
Toevoeging rente voorziening afkoop onderhoud graven	76	80
Rente lasten	689	674

Toevoegingen en onttrekkingen reserves

Een specificatie van de toevoegingen en onttrekkingen geven we in het [overzicht van baten en lasten 2023 per programma](#) (3.1.1).

3.3. Onze financiële positie voor 2023-2026

3.3.1. De financiële ontwikkelingen leggen we uit

Wat is vandaag ons begrotingsbeeld

In onderstaand overzicht ziet u de bijstelling van de begrotingsruimte.

Begrotingsruimte

Ontwikkeling financiële positie	2023	2024	2025	2026
Beeld bij Perspectiefnota 2023-2026	1.349	910	1.480	-1.427
1e tussenrapportage 2022	-436	-70	-55	231
Indexering prijzen	200	194	194	194
Indexering salarissen	-815	-795	-795	-795
Extra Algemene uitkering (bedrag boven Maartbrief 2022)	2.387	4.702	5.631	2.246
Investeringslasten	449	46	90	21
Bijdragen samenwerkingsverbanden	-177	-192	-210	-228
Aanpassingen programmabegroting 2023-2026	2.043	3.955	4.910	1.438
Begrotingsruimte Programmabegroting 2023	2.956	4.795	6.335	243

+ = begrotingsoverschot; - = begrotingstekort

In de eerste regel staat het financieel beeld dat we schetsten in de Perspectiefnota 2023-2026. Uw laatste actuele informatie van de financiële positie staat in de actieve informatievoorziening over de Meicirculaire 2022 (juli 2022). Bij de doorrekeningen van bestaande budgetten (indexeren en verloop in kapitaallasten) gebruiken we vastgestelde uitgangspunten (bijlage 4.3).

We hebben drie financiële bijzonderheden in deze programmabegroting verwerkt

Uit het voorgaande overzicht 'Begrotingsruimte' blijkt dat de begroting voor 2023 sluitend is, ook in meerjarenperspectief. In dit beeld zitten de volgende uitwerkingen:

1. We gebruiken de extra rijksmiddelen voor Jeugdzorg voor programma 1 Zorg en ondersteuning, zowel in 2023 als in de jaren erna. De besluitvorming voor de periode na 2025 moet landelijk nog starten, maar we verwachten dat het nieuwe kabinet de uitspraak van de arbitragecommissie blijvend volgt.
2. De ontwikkelingen na de Perspectiefnota komen voornamelijk vanuit de Meicirculaire 2022 en de 1^e tussenrapportage 2022.
3. We houden geen rekening met de effecten van de herverdeling van het Gemeentefonds op onze rijksinkomsten of de nog te nemen besluiten voor de Investeringsagenda.

We handhaven ons goede begrotingsbeleid

We vinden begrotingsruimte belangrijk omdat we voor het sociaal domein nog steeds tekorten voorzien en uiteindelijk ook een vermindering van de Algemene uitkering verwachten. Dit vraagt om goed begrotingsbeleid en financieel beheer omdat we tegenvallers niet langer uit Algemene reserve kunnen dekken zonder daarbij aanpassingen te doen in investeringsambities.

We hebben een sluitende begroting 2023

We hadden al een sluitende meerjarenbegroting 2023-2026 met de voorstellen in de Perspectiefnota. Met de extra middelen vanuit de Meicirculaire 2022 en de extra rijksbijdrage voor Jeugdzorg kregen we veel meer begrotingsruimte. Ruimte waarvoor we uw raad voorstellen doen bij de aanbidding van ons collegeprogramma, vertaald naar een programmaplan voor 2023-2026, in december 2022.

De effecten voor de begrotingsruimte door de 2^e tussenrapportage 2022 en de Septemercirculaire 2022 volgen later

In de cijfers hebben we niet de 2^e tussenrapportage 2022 en de Septemercirculaire 2022 verwerkt. Besluitvorming daarover vindt nog plaats (tussenrapportage) of informatie moet nog komen (circulaire).

Een paar aanpassingen in budgetten

Jaarlijkse budgetten wijzigen beperkt

Een belangrijke factor voor de financiële positie vormt altijd de ontwikkeling van de Algemene uitkering. De Meicirculaire 2022 gaf verhoging van het rijksbudget te zien voor Bronckhorst. Zo wordt bijvoorbeeld voor Jeugdzorg veel meer ontvangen dan in het verleden (€ 1,9 mln). We veronderstellen geen stijging aan de kostenkant, omdat we zelf al reële cijfers hanteerden (die meer geld vroegen dan we kregen). Zo volgt vanuit de Algemene uitkering de noodzakelijke ruimte voor een structureel sluitende begroting en voor het realiseren van ons collegeprogramma wat uw raad in december 2022 bespreekt.

In onderstaand overzicht staan de wijzigingen in budgetten na de Perspectiefnota 2023-2026:

Autonome aanpassingen 2023-2026	2023	2024	2025	2026
Indexering uitgaven	-141	-125	-125	-125
Indexering inkomsten	341	318	318	318
Salarissen	-815	-795	-795	-795
Actualisatie indexatie	-615	-601	-601	-601
<i>Extra ruimte Algemene uitkering Meicirculaire 2022</i>	<i>5.819</i>	<i>9.399</i>	<i>10.916</i>	<i>4.790</i>
Vrije middelen Algemene uitkering voor indexatie	-1.112	-1.112	-1.114	-1.114
Vrije middelen Algemene uitkering Maartbrief in Perspectiefnota	-2.320	-3.585	-4.171	-1.430
Vrije middelen Algemene uitkering boven Maartbrief	2.387	4.702	5.631	2.246
Investeringsplan	505	31	22	4
Investeringsagenda	-56	15	68	17
Investeringslasten	449	46	90	21
Samenwerkingsverbanden	-177	-192	-210	-228
Overig	-177	-192	-210	-228
Autonome aanpassingen	2.043	3.955	4.910	1.438

positief = minder uitgaven; negatief = meer uitgaven

Voor de effecten van indexering en salarissen gebruiken we de rijkscompensatie en de reservering in de perspectiefnota

Jaarlijks houdt het Rijk rekening met een loon- en prijscomponent bij de bepaling van de Algemene uitkering. Hiermee dekken we uiteindelijk de kosten van indexering en loonstijgingen. Het overige deel komt vanuit de begrotingsruimte. Vanwege de onvoorspelbare hoge inflatie hadden we ook zelf bedragen gereserveerd in de perspectiefnota voor gestegen energie- en materiaalkosten (€ 1,2 mln). We verwachtten toen dat het Rijk € 1,1 mln zou compenseren (zie Perspectiefnota 2023-2026 blz.7 en hieronder bij ruimte Algemene uitkering).

We verwachten vanuit de Meicirculaire een stijgende Algemene uitkering

Voor nu geeft de Algemene uitkering extra begrotingsruimte van € 5,8 mln wat we inzetten voor de compensatie van de loon- en prijsstijging (€ 1,1 mln) en beleidsvoorstellen die we uw raad in december 2022 doen (Actieve informatievoorziening juli 2022).

Met de kennis die we nu hebben, denken we dat de plattelandsgemeenten, zoals Bronckhorst, vanaf 2026 gaan inleveren. Hoeveel weten we niet exact. We nemen de effecten van circulaire pas mee in planningsdocumenten, wanneer de effecten door het Rijk ook financieel vertaald zijn. Tot die tijd nemen we dit mee als een risico.

De vervangingsinvesteringen vragen meer voorbereidingstijd

In deze programmabegroting ziet u ook dat de latere start van vervangingsinvesteringen uit 2021 en 2022 tot een andere 'last' leiden, deels als gevolg van gebrek aan (levering van) materiaal en menskracht. De actualisatie volgt de uitkomsten van de Jaarstukken 2021 (Perspectiefnota 2023-2026 blz.7)

We schuiven de horizon voor de Investeringsagenda op met een jaar

Voor de Investeringsagenda zijn de voorstellen uitgewerkt, het merendeel van het kredietbedrag heeft een concrete bestemming. Besluitvorming met een eerdere of latere besteding zal ertoe leiden dan het geraamde voordeel na 2023 anders zal worden.

Vervangingsinvesteringen

Voor de begroting maken de lasten van het investeringsplan 2023-2025 deel uit van de geautoriseerde budgetten per programma. De investeringen van de Investeringsagenda hebben *niet* die directe goedkeuring voor uitvoering. Voor ieder voorstel van de Investeringsagenda ontvangt u van ons een afzonderlijk raadsvoorstel waarin de uitwerking van die opgave staat en de totale financiering daarvan. In de programmabegroting en in de jaarstukken maken we in de financiële begroting wel duidelijk hoe de Investeringsagenda zich ontwikkelt.

We noemen de vervangingsinvesteringen en de geraamde projecten gedetailleerd bij de programma's (2.1) en Algemene dekkingsmiddelen en overhead (3.1.2) bij het onderdeel "Wat mag het kosten".

De investeringen zijn als volgt over de programma's verdeeld:

Geplande investeringen (exclusief Investeringsagenda)

Programmanaam	Investering	2023	2024	2025
Zorg en ondersteuning	-	-	-	-
Wonen en leefomgeving	27.044	116	597	743
Bedrijvigheid en ontwikkeling	185	1	13	18
Bestuur	-	-	-	-
Middelen en overhead	250	-	-	5
Totaal kapitaallasten investeringen	27.479	116	611	766

+ = *stijging budget*; - = *daling budget*

Reserves

De Algemene reserve zetten we in voor investeringen die bijdragen aan onze doelen. We zetten € 23,8 mln hiervan in voor de Investeringsagenda. Voor de inhoudelijke toelichting op de omvang van de Algemene reserve verwijzen we naar de toelichting op de balanspositie (3.3.2). De projecten met een bijdrage uit de Algemene reserve voldoen aan de bestedingscriteria volgens de nota Reserves en voorzieningen Bronckhorst.

Hieronder leest u hoeveel kosten we dekken met een bijdrage vanuit de Algemene reserve of bestemmingsreserves en hoe ze over de programma's zijn verdeeld:

Geplande projecten

Programmanaam	2023	2024	2025	2026
Zorg en ondersteuning	-	-	-	-
Wonen en leefomgeving	-	-	-	-
Bedrijvigheid en ontwikkeling	-	-	-	-

Programmanaam	2023	2024	2025	2026
Bestuur	-	-	-	-
Middelen en overhead	822	1.035	974	585
Totaal projecten	822	1.035	974	585

+ = gebruik van reserve; - = bedrag naar reserve

De reserves gebruiken we voor de Investeringsagenda (verdeeld over de verschillende programma's) en de huisvestingskosten (middelen en overhead). Voor de dekking van de kapitaallasten van de Investeringsagenda gebruiken we de gelijknamige bestemmingsreserve. De ontwikkelingen binnen de Investeringsagenda vindt u verderop in dit hoofdstuk bij 'De Investeringsagenda'. De Algemene reserve loopt uiteindelijk af naar de solvabiliteitsgrens van 30% van het totale vermogen. In het programmaplan van december 2022 herijken we mogelijkheden voor de Investeringsagenda.

We hebben de risico's in beeld

De financiële positie van Bronckhorst is gezond. Natuurlijk kijken we jaarlijks of maatregelen nodig zijn om de dynamische wereld van de Algemene uitkering of nieuwe uitvoeringseisen te kunnen invullen. Risicomanagement heeft onze blijvende aandacht. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (2.2.2) hebt u hierover meer kunnen lezen.

In het begrotingsbeeld voor 2023-2026 zitten twee belangrijke aannames:

- Dat de kosten voor de Jeugdzorg de daling volgen zoals geschetst door het Rijk in de Meicirculaire 2022. Het Rijk gebruikt daarvoor de demografische informatie over de jeugd in Bronckhorst.
- De Investeringsagenda verloopt voor de komende jaren via jaarlijkse kapitaallasten (met investeringen in eigen bezittingen) en bevat daarvoor vanaf 2026 alle lasten.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing staan dus de belangrijkste risico's genoemd, maar we richten ons nu vooral op de ontwikkelingen binnen het sociaal domein (deelprogramma 1B Toegang en individuele voorzieningen) en de toekomstige opgaven (Investeringsagenda).

De Investeringsagenda

Bij de Programmabegroting 2021-2024 hebt u de bestemmingsreserve Kapitaallasten Investeringsagenda vastgelegd. Voor de Investeringsagenda hebben we afspraken over de solvabiliteit, het meenemen van de raad bij concrete uitvoeringsvoorstellen, het volgen van de werkelijke bestedingen en de inzet van begrotingsruimte en de bestemmingsreserve. Hieronder lichten we toe hoe we die afspraken hebben ingevuld voor deze programmabegroting.

De Investeringsagenda is ingevuld met concrete voorstellen

Bij elke programmabegroting en bij elke jaarrekening geven we een actueel overzicht van de Investeringsagenda. Op deze manier is te zien wat de totale geraamde investeringen zijn en over welk deel al besloten is. In sommige gevallen wordt de investeringen onder risico en rekening van een derde gedaan, in dat geval geven we een eenmalige bijdrage. Denk bijvoorbeeld aan de toekomstige multifunctionele accommodatie in Keijenborg.

In de agenda staan bedragen voor vier beleidsvelden onderwijs, sport, leefbaarheid en bedrijventerreinen. De investeringen uit de Investeringsagenda hebben niet directe goedkeuring voor uitvoering. Voor ieder voorstel ontvangt uw raad van ons een afzonderlijk raadsvoorstel waarin de uitwerking van de opgave staat en de totale financiering daarvan.

Hieronder staan de bestedingen tot nu toe.

Investeringsagenda x € 1.000	Ruimte Investeringsag 2022	Besluiten 2021 (t/m 1-8-2021)	Resterende ruimte
VO Vorden		10.700	
Nog te investeren			2.500
<i>Investeren in Onderwijs (2B)</i>	13.200	10.700	2.500
Multifunctioneel sportcomplex Bronckhorst Midden (Keijenborg)		1.400	
Nog te investeren			6.600
<i>Investeren in Sport (2B)</i>	8.000	1.400	6.600
Oltmansstraat Steenderen		1.195	
Vermindering Oltmansstraat Steenderen		-495	
Marktplaats Steenderen		875	
Bloemenbuurt Zelhem		550	
Fietstroken Drempt en Laag Keppel		250	
Heiligenbeeldenmuseum Kranenburg		15	
Stimuleringsregeling verduurzamen maatschappelijke organisaties		1.000	
Nog te investeren			6.610
<i>Investeren in Leefbaarheid (2B)</i>	10.000	3.390	6.610
Gebiedsontwikkeling bedrijventerrein Zelhem		388	
Nog te investeren			1.012
<i>Investeren in Bedrijventerreinen (3A)</i>	1.400	388	1.012
Totaal	32.600	15.878	16.722

Onderwijs

We hebben het IHP onderwijs vastgesteld. Vanuit dit IHP prioriteren wij de toekomstige investeringen voor onderwijs. We komen met voorstellen rond de basisscholen te Zelhem.

Sport

De bijdrage van € 1,4 mln voor Multifunctioneel sportcomplex Bronckhorst midden (Keijenborg) is in 2023 verwerkt. In de Sportagenda gemeente Bronckhorst 2021-2025 is een budget opgenomen van € 1 mln voor het (innovatief) toekomstbestendig maken van de sportinfrastructuur. Waarbij voor ons grip, draagvlak, toekomstbestendigheid en een heldere financiële positie onderdeel uitmaken van het afwegingskader. Dit voorstel wordt eind 2022 in behandeling genomen door uw raad. Met de opstelling van deze begroting is hier nog geen rekening mee gehouden.

Leefbaarheid

De Oltmansstraat in Steenderen is begin 2023 gerealiseerd. De kosten waren lager dan de oorspronkelijke raming. We hebben voor dit project € 0,7 mln geïnvesteerd. Uw raad besloot in januari 2022 het restant te gebruiken voor de aanpassingen op het marktplein daar. Het gaat hierbij om een project van € 1,2 mln, waarvoor we € 0,9 mln dekken uit de Investeringsagenda. Fase 2 uitvoering aan Marktplein van Steenderen staat gepland voor 2023. Dit zorgt ervoor dat Steenderen een groen en aantrekkelijk dorp wordt, waar mensen kunnen genieten van de IJsselroute en de waterelementen.

De rode fietsstroken Drempt en Laag Keppel legden we begin 2022 aan, het ging hier om een investering van € 250.000. Voor het toekomstbestendig exploiteren van het Heiligenbeeldenmuseum (Kranenburg) stelden we een bijdrage van € 15.000 beschikbaar in 2022.

Herinrichting bedrijventerreinen

De uitvoering van de plannen rond revitalisering bedrijventerrein Zelhem starten in 2023 en lopen door tot 2024. Vanuit de Investeringsagenda is de bijdrage hier € 388.000.

We rapporteren over de bestedingen binnen de Investeringsagenda

Het is gebruikelijk om investeringen te activeren. De jaarlijkse kapitaallasten uit de Investeringsagenda vangen we op binnen de reguliere exploitatie (voor 40%) en met de daarvoor gevormde bestemmingsreserve Kapitaallasten Investeringsagenda (60%). Doordat we bij de geplande investeringen te maken hebben met een aantal variabelen, zullen we telkens aan uw raad de gewijzigde situatie voorleggen.

Kapitaallasten Investeringsagenda (x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	investering & rente over gehele looptijd
Investeren in Onderwijs	80	428	424	420	16.983
Investeren in Sport	750	-	38	325	5.825
Investeren in Leefbaarheid	-	-	60	520	9.326
Investeren in Bedrijventerreinen	-	-	11	91	1.631
Totale kapitaalslasten	830	428	533	1.356	33.765
Dekking uit begrotingsruimte	37	100	135	401	673
Reserve Investeringsagenda bijdrage ineens	665	-	-	-	1.600
Dekking BR kapitaalslasten investeringsagenda	128	328	398	955	18.983

Belangrijk om te weten

Investeringen leiden tot toekomstige kapitaallasten. We volgen daarbij de levensduur van een investering. Voor bijvoorbeeld een gebouw is dit 40 jaar. We gebruiken een bestemmingsreserve Kapitaallasten investeringsagenda om zo begrotingsruimte vrij te maken in de jaarlijkse exploitatie. We streven naar een structureel sluitende begroting. Bij de programmabegroting geven wij telkens het beeld voor de komende vier jaren.

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft aan in hoe sterk de eigen vermogenspositie is van een gemeente. De eigen vermogenspositie verandert elk jaar door het jaarlijkse resultaat en de tussentijdse raadsvoorstellen voor eenmalige bijdragen voor (nieuw) beleid. Ons eigen vermogen is momenteel € 48 mln en lichten we toe in de balans (3.3.2).

Door de toekomstige investeringen voor een deel te financieren uit eigen vermogen zal onze solvabiliteit langzaam dalen. Uw raad heeft vastgelegd om minimaal op een solvabiliteit van 30% uit te komen. Bij de Programmabegroting 2023-2026 hebben we een solvabiliteit van 60% (goed), dit biedt ruimte om toekomstige investeringen mogelijk te maken. De solvabiliteit is te volgen in de Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing (2.2.2).

Risico's

Door corona en de Oekraïne crisis zijn de prijzen van grond en brandstof gestegen. We nemen dergelijke risico's op in onze risicoparagraaf. Als beheersmaatregel is bij de Perspectiefnota 2023-2026 structureel € 250.000 aan kapitaallasten opgenomen om de verwachte hogere investeringen op te vangen. Principe hierbij is dat hogere investeringen leiden tot hogere kapitaallasten.

3.3.2. De balans in het kort

Balansprognose

De geprognosticeerde balansposities, aan het einde van een kalenderjaar, staan in het volgende overzicht:

Activa	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Vaste activa						
Materiële vaste activa	57.130	56.090	71.033	71.015	69.686	85.342
Financiële vaste activa	11.949	11.945	11.945	11.945	11.945	11.945
Viottende activa						
Grondexploitaties (voorraden)	1.292	593	593	593	593	593
Rekening-courantverhouding met het Rijk	18.705	11.369	-	-	-	-
Vorderingen op openbare lichamen	5.233	4.250	4.250	4.250	4.250	4.250
Overige vorderingen	3.013	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500
Liquide middelen	268	250	250	250	250	250
Overlopende activa	1.759	1.250	1.250	1.250	1.250	1.250
Totaal	99.349	89.248	92.821	92.803	91.474	107.130
Passiva	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Eigen vermogen						
Algemene reserve	28.595	23.444	23.444	23.444	23.444	23.444
Bestemmingsreserves	31.687	31.351	30.524	29.484	28.505	27.804
Voorzieningen	11.721	12.156	13.012	13.527	14.112	15.267
Vaste schulden						
Leningportefeuille	13.851	12.797	11.765	10.858	8.532	6.261
Op te nemen leningen	-	-	4.777	6.391	7.982	25.655
Viottende passiva						
Overige schulden	8.831	6.500	6.500	6.500	6.500	6.500
Overlopende passiva						
Verplichtingen	1.808	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Voorschotbedragen specifiek bestedingsdoel	2.856	1.000	800	600	400	200
Totaal	99.349	89.248	92.821	92.803	91.474	107.130

Toelichting activa

Vaste activa

Onder de materiële vaste activa zetten we de investeringen met een economisch nut en de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. De financiële vaste activa zijn kapitaalverstrekkingen en uitgeleende gelden aan verbonden partijen en overige leningen, waaronder duurzaamheidsleningen en de personeelshypotheken.

Investerings hebben een economisch nut wanneer ze verhandelbaar zijn, kunnen bijdragen aan het realiseren van opbrengsten of verkoopbaar zijn. De investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut zijn alle materiële investeringen, die niet vallen onder investeringen met een economisch nut. Sinds 2017 activeren we ook deze investeringen. Voorbeelden hiervan zijn onze wegen, bruggen en openbaar groen.

Ontwikkeling vaste activa

Voor de bepaling en weergave van onze vaste activa in deze programmabegroting nemen we de geraamde investeringen vanuit de beschikbare kredieten tot en met 2022, het investeringsplan

2023-2026 en de investeringen voor de Investeringsagenda mee. De geraamde investeringen en de kapitaallasten daarvan staan in de programma's (2.1) en de financiële begroting (3.1.2) genoemd. De kapitaallasten van die investeringen verwerken we in de ramingen van de programma's. Vervangingsinvesteringen in riolering en afval komen ten laste van de hiervoor gevormde voorziening. Op basis van de Investeringsagenda, het vervangingsplan en de beschikbare kredieten tot en met 2022 investeren we de komende jaren in totaal € 42 mln. Bij de financiële activa hebben we de aflossingen van leningen verwerkt.

Vlottende activa

Onder de vlottende activa zetten we onze bezittingen die 'vlot' (binnen een jaar) weer weg zijn of in geld omgezet kunnen worden. Daarmee staan vlottende activa eigenlijk recht tegenover de vaste activa die langer dan een jaar in ons bezit zijn.

Vorraden kavels

De beschikbare kavels worden verkocht. De gepresenteerde waarde heeft betrekking op de restwaarde van de Gebiedsontwikkeling Zelhem. Hier tegenover staat een voorziening.

Rekening-courantverhouding met het Rijk

De rekening-courantverhouding geeft het financieringsoverschot weer. Die moeten we beleggen als schatkistbankieren bij het Rijk. Door de investeringen, de uitvoering van de Investeringsagenda en het gebruik van de Algemene reserve, bestemmingsreserves en voorzieningen loopt dat financieringsoverschot terug en verwachten we te gaan lenen vanaf 2023 (aantrekken financieringsmiddelen).

Vorderingen op openbare lichamen, overige vorderingen, liquide middelen en overlopende activa

Voor deze balans nemen we voor deze posten een stelpost op. De cijfers leiden we af uit de laatst bekende Jaarstukken (2021).

Toelichting passiva

Eigen vermogen

Reserves

Soorten	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene reserve	23.444	23.444	23.444	23.444	23.444
Bestemmingsreserves	31.351	30.524	29.484	28.505	27.804
Totaal	54.795	53.968	52.928	51.949	51.248

Ontwikkeling reserves in 2023

Specificatie	Saldo begin jaar	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde jaar
Algemene reserve	23.444			23.444
Algemene reserve	23.444	-	-	23.444
Duurzaam ruimtegebruik bedrijventerreinen	112			112
Minima	40		5	35
Bovenwijkse voorzieningen	2.508			2.508
Investeringsagenda kapitaallasten	20.795		72	20.723
Investeringsagenda bijdragen ineens	1.200		400	800
Openeinde-regelingen Zorg en ondersteuning	1.700			1.700
Derving Nuon dividend	344		172	172
Gemeentehuis	4.653		177	4.475
Bestemmingsreserves	31.351	-	827	30.524
Totaal reserves	54.794	-	827	53.968

Algemene reserve

De Algemene reserve hebben we voor het opvangen van onverwacht tegenvallers. Daarnaast kijken we, binnen de verslaggevingsregels, naar passende mogelijkheden om de reserve in te zetten om structureel een meerwaarde te creëren voor Bronckhorst. Meer hierover leest u in de paragraaf Financiering (2.2.4) en bij de financiële positie (3.3.1).

Bestemmingsreserves

Dit is het deel van het eigen vermogen waarvoor we een bestedingsdoel hebben vastgesteld, het heeft een bepaalde bestemming. Deze reserves zijn niet zo vrij besteedbaar als de Algemene reserve, maar de bestemming kan altijd worden aangepast.

Duurzaam ruimtegebruik bedrijventerreinen

Tot en met 2017 gebruikten we de reserve voor het 'Uitvoeringsplan Herstructurering, Revitalisering en Transformatie bestemming bedrijventerreinen Bronckhorst'. De nog beschikbare middelen zetten we nu in voor de herinrichting van de industrieterreinen, één van onze opgaven in de Investeringsagenda (3.3.1).

Minima

De reserve is bedoeld voor het verstrekken van eenmalige bijdragen aan inwoners voor het opvangen van onverwachte kosten, waarvoor ze geen beroep kunnen doen op bestaande regelingen (bijstand). We geven een bijdrage van maximaal € 5.000 per betreffende inwoner.

Bovenwijkse voorzieningen

Bij ruimtelijke ontwikkelingen die ruimtebeslag tot gevolg hebben, vragen we een bijdrage van de aanvrager op basis van de Nota 'Bovenwijkse voorzieningen'. De vergoedingen storten we in de reserve. In februari 2017 zijn de prioriteiten in de nota vastgelegd op basis waarvan we nu de bestedingen doen. Dit zijn parkeren Bronckhorst, dorpsranden en landschap en het vastgoedtransitiefonds. We kijken hoe deze reserve kan bijdragen aan de geformuleerde investeringsopgaven.

Investeringsagenda kapitaallasten / Investeringsagenda bijdragen ineens

In de Programmabegroting 2021-2024 is de vorming van de bestemmingsreserve Kapitaallasten Investeringsagenda vastgelegd. Bij het vaststellen van de Sportagenda in 2021 werd deze reserve ook ingezet voor bijdragen ineens. Om de reserve inzichtelijk te houden en beter te kunnen monitoren, is de bestemmingsreserve gesplitst in een reserve voor dekking van kapitaallasten en een reserve voor bijdragen ineens. Het gebruik en de inzet van de twee reserves beschrijven we bij de financiële positie (3.3.1) en we nemen dit op in de Nota 'Reserves en voorzieningen'. Met deze bestemmingsreserves kunnen we de toekomstige opgaven van Bronckhorst (deels) financieren en blijft onze Algemene reserve nog robuust genoeg.

Openeinde-regelingen Zorg en ondersteuning

Bij het vaststellen van de Programmabegroting 2022-2025 is de bestemmingsreserve 'Openeinde-regeling Zorg en ondersteuning' gevormd. De aanleiding was en is de nog steeds moeilijk te voorspellen zorgkosten. De bestemmingsreserve gebruiken we om uitschieters in de zorgkosten van de openeinde regelingen voor de Wmo, Jeugdzorg en arbeidsparticipatie, negatief dan wel positief, op te vangen (egaliseren).

Derving Nuon dividend

Een deel van de boekwinst op de Nuon-aandelen is afgezonderd in deze bestemmingsreserve. De reserve valt jaarlijks gedeeltelijk vrij ten gunste van de exploitatie om het gemis aan dividendbaten op te vangen. De laatste bijdrage is in 2025.

Gemeentehuis

Voor de (gedeeltelijke) dekking van de kapitaallasten van het gemeentehuis en de gemeentewerf hebben we uit de opbrengst van de verkoop van de voormalige gemeentehuizen en de werkplaats in Hengelo deze reserve gevormd. Jaarlijks komt een gedeelte vrij ten gunste van de exploitatie. Daarnaast is 2/3e deel van de 'IZA-middelen' in deze bestemmingsreserve gestort voor de dekking van kapitaallasten van de aangebrachte (extra) personeelsvoorzieningen.

Voorzieningen

In Bronckhorst kennen we drie soorten voorzieningen. Voorzieningen hebben we voor verplichtingen en voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is.

Soorten	2022	2023	2024	2025	2026
Egalisatievoorzieningen	2.731	2.847	2.650	2.573	3.024
Risicovoorzieningen	4.666	4.609	4.572	4.524	4.575
Voorziening middelen derden	4.759	5.555	6.305	7.015	7.668
Totaal	12.156	13.012	13.527	14.112	15.267

Ontwikkeling voorzieningen in 2023

Specificatie	Saldo begin jaar	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde jaar
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	1.393	557	275	1.674
Onderhoud sportaccommodaties	1.338	334	499	1.173
Egalisatievoorzieningen	2.731	890	774	2.847
Gebiedsontwikkeling Industriepark Zelhem	500			500
Wethouders wachtgeld/pensioen vóór herindeling	1.465		99	1.365
Pensioen wethouders	2.701	107	65	2.744
Risicovoorzieningen	4.666	107	164	4.609
Re-integratietrajecten	102			102
Rioolheffing, vervangingsinvesteringen	1.180	887		2.067
Afvalstoffenheffing, vervangingsinvesteringen	220			220
Afvalstoffenheffing, egalisatie grondstoffen	457		150	307
Afkoop onderhoud graven	2.652	400	272	2.781
Reparatie 3e jaar WW	20			20
Verplichtingen voormalig personeel Delta	129		70	59
Voorziening middelen derden	4.759	1.288	492	5.555
Totaal voorzieningen	12.156	2.285	1.430	13.012

Egalisatievoorzieningen

Met een egalisatievoorziening vormen we een buffer voor kosten van bedrijfsuitoefening, die pas in de toekomst tot een piek in de uitgaven leiden.

Onderhoud gemeentelijke gebouwen en sportaccommodaties

Zo hebben we voor de jaarlijkse exploitatielasten van het onderhoud voor de gemeentelijke gebouwen en sportaccommodaties een voorziening. Stortingen berekenen we op basis van het onderhoudsplan en die zijn het gemiddelde van wat er voor de gekozen onderhoudsplanperiode nodig is aan budget. Alle onderhoudskosten dekken we uit de voorziening. Meer hierover is te lezen in de [Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen \(2.2.3\)](#).

Risicovoorzieningen

Bij risicovoorzieningen gaat het om min of meer onzekere verplichtingen die te zijner tijd tot schulden kunnen worden. We kennen vier risicovoorzieningen.

Gebiedsontwikkeling Industriepark Zelhem

Op de Gebiedsontwikkeling Industriepark Zelhem is bij het vaststellen van de grondexploitatiebegroting een verlies gecalculeerd. Hiervoor hebben we een voorziening getroffen. Meer hierover hebt u gelezen bij Voorraden (grondexploitaties).

Wethouders wachtgeld/pensioen vóór herindeling

Dit betreft de uit te keren pensioenen en wachtgeldten aan wethouders van de voormalige gemeenten. De omvang van de voorziening bepalen we periodiek op basis van actuariële berekeningen.

Pensioen wethouders

Bij de opbouw van pensioenen voor wethouders van Bronckhorst storten we jaarlijks een bedrag, overeenkomend met de toename van de opgebouwde rechten, in de voorziening. De uitbetaling van de pensioenen komt ten laste van de voorziening.

Voorziening middelen derden

Bij deze middelen van derden (geen overheidslichamen) ligt de bestemming vast. De derde heeft het bedrag voor een doel verstrekt en het moet dan ook besteed worden daarvoor. We kennen vier voorzieningen voor middelen van derden.

Re-integratietrajecten

Op het salaris van ons personeel houden we de premie in voor 'Werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten' (WGA) en storten deze in de voorziening. Uit de voorziening bekostigen we re-integratietrajecten.

Rioolheffing

In de tariefberekening voor rioolheffing houden we rekening met een dotatie aan de voorziening voor vervangingsinvesteringen. Deze 'gespaarde' middelen gebruiken we om de vervangingsinvesteringen af te boeken. Meer hierover is te lezen in de Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen (2.2.3).

Afvalstoffenheffing

Uit het resultaat op de afvalstoffen heffing 2021 is een tweetal voorzieningen gevormd, vervangingsinvesteringen en egalisatie grondstoffen. De voorziening voor vervangingsinvesteringen gebruiken we voor de vervanging van ondergrondse containers. Met de voorziening egalisatie grondstoffen willen we eventuele tekorten op de afvalstoffenheffing opvangen en de afvalstoffenheffing verlagen, in 2023 met € 150.000.

Afkoop onderhoud graven

Het onderhoud van graven kan worden afgekocht. De afkoopsommen storten we in deze voorziening. Jaarlijks valt een deel van de afkoopsom vrij, wat we als dekking van de onderhoudskosten ten gunste van de exploitatie brengen. Meer hierover is te lezen in de Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen (2.2.3).

Reparatie 3^e jaar WW

De opbouw en de maximale duur van de WW-uitkering zijn per 1 januari 2016 verkort door wijzigingen in de Wet werk en zekerheid. In de Cao Gemeenten 2016-2017 is afgesproken om deze versoberingen van de WW te repareren. Om de reparatie-uitkering te bekostigen, wordt vanaf 1 januari 2018 een kostendekkende werknemerspremie geheven waarmee gemeenten zelf het derde jaar WW kunnen financieren. De geïnde premie storten we in deze voorziening gestort. Eventuele uitkeringen worden hieruit bekostigd.

Verplichtingen voormalig personeel Delta

In 2021 is de gemeenschappelijke regeling Werkvoorzieningsschap Delta geliquideerd. Voor resterende personele verplichtingen hebben we een voorziening getroffen. Wij dragen ook voor de andere gemeenten de zorg voor de financiële afwikkeling.

Vaste schulden

Onder de post vaste schuld vallen opgenomen leningen met een looptijd van één jaar of langer dan een jaar. Van het verloop, de jaarlijkse rentelast en de resterende looptijd van onze leningenportefeuille kunnen we het onderstaande beeld geven.

Verloop leningen

Ontwikkeling	2023	2024	2025	2026
Schuldrest per 1 januari	12.797	11.765	10.858	8.532
Reguliere aflossingen	1.032	907	2.326	2.271
Vervroegde aflossingen				
Schuldrest per 31 december	11.765	10.858	8.532	6.261
Rentelast boekjaar	547	501	431	337
Gemiddeld rentepercentage	4,5%	4,5%	4,4%	4,5%

Looptijd schuldrestant per 31 december

- looptijd < 5 jaar	3.914	4.503	2.594	740
- looptijd tussen 5 en 10 jaar	1.080	-	-	-
- looptijd langer dan 10 jaar	6.771	6.354	5.938	5.521

Op de aangetrokken geldleningen (bestaande leningenportefeuille) betalen we gemiddeld 4,5% rente.

Vlottende passiva / Overlopende passiva

Onder deze posten vallen leningen en verplichtingen met een looptijd van minder dan één jaar. Voor de balans hebben we de vlottende passiva en overlopende passiva als stelpost opgenomen. De cijfers hebben we afgeleid uit de Jaarstukken.

Jaarlijks terugkerende verplichtingen

De jaarlijks terugkerende, arbeidskosten gerelateerde, verplichtingen van een vergelijkbaar volume (niet opgenomen vakantiedagen, wachtgelden, e.d.) nemen we mee in de exploitatie. Voor pensioenen en wachtgelden van (voormalige) wethouders hebben we voorzieningen gevormd. De omvang van deze voorzieningen toetsen we regelmatig en we passen de omvang zo nodig aan.

4. BIJLAGEN

4.1. Kerngegevens

Maatstaven	1-1-2022	1-1-2022	1-1-2023	
	Schatting	Werkelijk	Schatting	
Sociale structuur				
<i>Aantal inwoners</i>	36.120	36.077	36.000	
van 0 t/m 17 jaar	5.850	5.954	5.850	
van 18 t/m 64 jaar	20.380	20.325	NB	
van 65 t/m 74 jaar	5.540	5.454	NB	
van 75 t/m 84 jaar	3.265	3.259	NB	
van 85 jaar en ouder	1.085	1.085	NB	
vanaf 18 jaar en ouder	-	-	30.150	
<i>Aantal periodieke bijstandsgerechtigden:</i>				
Pw (Participatiewet incl. bbz (voorheen Wwb)	270	252	247	
Periodieke uitkeringen ingevolge de IOAW	25	22	18	
Periodieke uitkeringen ingevolge de IOAZ	3	4	2	
<i>Aantal leerlingen</i>				
Leerlingen Voortgezet Onderwijs	330	330	264	
Fysieke structuur				
<i>Oppervlakte gemeente</i>	28.642	28.642	28.642	ha
Land	28.348	28.348	28.348	ha
Binnenwater	294	294	294	ha
<i>Lengte van wegen</i>				
Asfaltwegen	498,00	499,00	499,00	km
Betonwegen (buitengebied)	6,50	6,80	6,80	km
Klinkerwegen	166,00	166,00	166,00	km
Zandwegen	182,00	181,00	181,00	km
<i>Verharde wegen (asfalt- beton en klinkerwegen):</i>				
In de kom	157	157,00	157	km
Buiten de kom	513,5	514,00	514	km
<i>Groenbeheer binnen de bebouwde kom</i>				
Bomen	13.500	13.311	13.311	st
Bermen	121.398	119.815	119.815	m2
Gazons	518.800	517.620	517.620	m2
Bosplantsoen	255.569	257.620	257.620	m2
Hagen	13.933	14.118	14.118	m1
Plantsoen	99.603	100.877	100.877	m2
<i>Aantal woningen (BAG code en -gebruiksdoel)</i>				
01 woonfunctie	16.286	16.315	16.345	
11 bijeenkomstfunctie	199	199	202	
31 gezondheidszorgfunctie	541	556	558	
41 industrie functie	1.769	1.760	1.761	
51 kantoorfunctie	237	237	236	
61 logiesfunctie	449	453	453	
71 onderwijsfunctie	35	35	35	
76 sportfunctie	49	48	48	
81 winkelfunctie	351	351	349	
91 overige gebruiksfunctie	691	697	699	

4.2. Samenstelling bestuursorganen

Gemeenteraad

Zetelverdeling	Zetels	%
GBB	8	32%
CDA	6	24%
VVD	4	16%
PvdA	2	8%
GL	2	8%
D66	2	8%
CU-SGP	1	4%
Totaal	25	100%

De saamenstelling van de raad leest u op de gemeentelijke website.

College van burgemeester en wethouders

Marianne Besselink - burgemeester

Demografische ontwikkeling

- Openbare orde en veiligheid
- Handhaving
- Communicatie algemeen
- Recreatie, toerisme en evenementen
- Burgerzaken
- Bedrijfsvoering (P&O, I&A, facilitaire zaken)

Evert Blaauw - wethouder GBB (1e loco)

Dienstbare overheid, verbindend werken

- Zorg (Jeugd, Wmo, volksgezondheid)
- Sport, vrijwilligerswerk, bibliotheek, kunst en Cultuur
- Armoede bestrijding
- Bronckhorst inclusief
- Investeringsagenda leefbaarheid
- Doelgroepenvervoer
- Dienstbare overheid

Gebiedswethouder Midden en West

Wilko Pelgrom - wethouder CDA (2e loco)

- Landschappelijke kwaliteit en landbouw
- Energietransitie
- Klimaat
- Openbare ruimte (wegen en groen, riolering en water)
- Mobiliteit, verkeer en vervoer
- Accommodatiebeleid, Onderwijs (gebouwen), gemeentelijk vastgoed
- Grondstoffenbeleid
- Dienstverlening
- Omgevingsprogramma Energietransitie en klimaatadaptatie
- Omgevingsprogramma Landschappelijke kwaliteit en erfgoed
- Cultuurhistorie en monumenten
- Dienstbare overheid

Gebiedswethouder Bronckhorst Noord

Emmeke Gosselink - wethouder GBB (3e loco)

- Vitale kernen
  - Wonen
  - Verduurzamen woningvoorraad
  - Ruimtelijke ordening
  - Grondzaken
  - Omgevingsprogramma Wonen
  - Implementatie omgevingswet
  - Regionale samenwerking
  - Dienstbare overheid
- Gebiedswethouder voor Bronckhorst Oost

Antoon Peppelman - wethouder PvdA (4e loco)

- Economie, ondernemerschap
  - Bedrijventerreinen
  - Arbeid en participatie, minimabeleid
  - Onderwijs (niet zijnde gebouwen)
  - Financiën, subsidies
  - Algemene juridische en bestuurstaken
  - Omgevingsprogramma Werklocaties
  - Dienstbare overheid
- Gebiedswethouder voor Bronckhorst Zuid

Bart Drewes - directeur/gemeentesecretaris

4.3. Begrotingsuitgangspunten

Omschrijving uitgangspunt	
Lasten (algemeen)	
Prijsstijging (inflatie)	3% (pbbp* in Meicirculaire 2022)
Dotaties onderhoudsvoorzieningen	3% (pbbp* in Meicirculaire 2022)
Subsidies	Algemene subsidieverordening indexering met 3%. Voor gesloten budgetovereenkomsten gelden de indexatiebepalingen in de overeenkomsten
Gemeenschappelijke regelingen	Beginstand volgens Programmabegroting 2023-2026
Salarissen	Indexering met 3,6% voor Cao-stijging en stijging sociale lasten (loonvoet sector overheid). Daarnaast doorrekening van periodieke verhogingen
Kapitaallasten	Bestaande gegevens in Programmabegroting 2022-2025, aangevuld met het vervangingsinvesteringsplan van de Perspectiefnota 2023-2026
Baten (algemeen)	
Belastingen onroerende zaken (OZB)	3% (pbbp* in Meicirculaire 2022)
Overige belastingen	3% (pbbp* in Meicirculaire 2022)
Rechten	Tarieven zijn kostendekkend, op begraafplaatsen na
Leges	3% (pbbp* in Meicirculaire 2022 tot maximaal kostendekkend en rekening houdend met wettelijke voorschriften voor reisdocumenten en rijbewijzen
Overige opbrengsten	3% (pbbp* in Meicirculaire 2022). Voor gesloten overeenkomsten gelden de indexatiebepalingen in de overeenkomsten
Overige uitgangspunten	
Stelpost onvoorzien	€ 3,50 per inwoner
Prijspeil meerjarenperspectief	Constante prijzen (prijspeil jaarschijf 2023)
Algemene uitkering gemeentefonds	Meicirculaire 2022
Eenheden algemene uitkering	Vanuit feitelijke aantallen eenheden op 1-1-2022 prognose voor de stand op 01-01-2023
Kostenverdeling	Afdelingsplannen 2022
Deel van de Algemene reserve voor bufferfunctie (risicovermogen)	€ 11.500.000
Rente extern	
Bestaande opgenomen leningen	Basis is bestaande leningportefeuille
Nieuw op te nemen leningen	1,00%
Bestaande verstrekte leningen	Basis is bestaande leningportefeuille
<i>Rekening courant</i>	
- krediet	1maands Euriborrente plus 0,21%, medio 2022
- tegoed	1maands Euriborrente min 0,25%, medio 2022
Kortlopende uitzettingen / schatkistbankieren	Eonia
Leverancierskrediet	0% en betaling binnen 14 dagen
Rente intern	
<i>Rentetoevoeging reserves</i>	
- bestemmingsreserve afkoop onderhoud graven	3,00%
<i>Renteverdeling</i>	
- investeringen grondexploitatie	1,76%
- investeringen overig	1,50%

*prijsontwikkeling van het bruto binnenlands product

4.4. Overzicht baten en lasten per taakveld

Inleiding

Per programma laten we in overzichten zien welke taakvelden binnen een deelprogramma vallen met daarbij de baten en lasten voor 2023. De overzichten (vanuit de financiële administratie) zijn informatief bedoeld. De inhoud van de taakvelden is volgens het BBV zodat de vergelijkbaarheid met de overige gemeenten beter wordt.

1A Vitale inwoners en samenleving

1A VITALE INWONERS EN SAMENLEVING	Lasten	Baten	Saldo
6-1 Samenkracht en burgerparticipatie	2.043	6	-2.037
7-1 Volksgezondheid	1.357	-	-1.357
Totaal	3.400	-6	-3.394

1B Toegang en individuele voorzieningen

V_1B TOEGANG EN INDIVIDUELE VOORZIENINGEN	Lasten	Baten	Saldo
6-2 Wijkteams	1.467	5	-1.461
6-3 Inkomensregelingen	6.247	5.398	-850
6-4 Begeleide participatie	4.950	500	-4.450
6-5 Arbeidsparticipatie	1.539	-	-1.539
6-6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.334	11	-1.322
6-71 Maatwerk dienstverlening 18+	9.893	393	-9.500
6-71a Huishoudelijke hulp (WMO)			
6-71b Begeleiding (WMO)			
6-71c Dagbesteding (WMO)			
6-71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)			
6-72 Maatwerk dienstverlening 18-	7.082	-	-7.082
6-72a Jeugdhulp begeleiding			
6-72b Jeugdhulp behandeling			
6-72c Jeugdhulp dagbesteding			
6-72d Jeugdhulp zonder verblijf overig			
6-73a Pleegzorg			
6-73b Gezinsgericht			
6-73c Jeugdhulp met verblijf overig			
6-74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf			
6-74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf			
6-74c Gesloten plaatsing			
6-81 Geëscaleerde zorg 18+	116	-	-116
6-81a Beschermd wonen (WMO)			
6-81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)			
6-82 Geëscaleerde zorg 18-	1.048	-	-1.048
6-82a Jeugdbescherming			
6-82b Jeugdreclassering			
Totaal	33.675	6.307	-27.368

2A Passend wonen

2A PASSEND WONEN	Lasten	Baten	Saldo
8-2 Grondexploitaties (niet-bedr.terreinen)	213	183	-30
8-3 Wonen en bouwen	1.908	2.905	997
Totaal	2.120	3.088	968

2B Aantrekkelijke leefomgeving

2B AANTREKKELIJKE LEEFOMGEVING	Lasten	Baten	Saldo
0-3 Beheer overige gebouwen en gronden	433	122	-311
1-1 Crisisbeheersing en brandweer	2.827	-	-2.827
1-2 Openbare orde en veiligheid	736	-	-736
2-1 Verkeer en vervoer	6.170	129	-6.041
2-2 Parkeren	34	-	-34
2-5 Openbaar vervoer	26	-	-26
4-1 Openbaar basisonderwijs	9	-	-9
4-2 Onderwijshuisvesting	1.376	37	-1.340
4-3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.652	158	-1.495
5-1 Sportbeleid en activering	780	-	-780
5-2 Sportaccommodaties	1.264	392	-873
5-3 Cultuur-presentatie, productie, particip	195	-	-195
5-4 Musea	18	-	-18
5-5 Cultureel erfgoed	432	-	-432
5-6 Media	752	72	-680
5-7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	3.258	66	-3.192
7-2 Riolering	3.496	4.496	1.000
7-5 Begraafplaatsen en crematoria	527	589	62
8-1 Ruimtelijke ordening	1.866	113	-1.753
Totaal	27.971	9.261	-18.711

3A Economie

3A ECONOMIE	Lasten	Baten	Saldo
3-1 Economische ontwikkeling	587	-	-587
3-2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	108	-	-108
3-3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	66	-	-66
3-4 Economische promotie	536	421	-115
Totaal	1.297	421	-876

3B Duurzaamheid

3B DUURZAAMHEID	Lasten	Baten	Saldo
7-3 Afval	3.252	3.966	714
7-4 Milieubeheer	1.510	64	-1.446
Totaal	4.762	-4.030	-732

4A Besturen

4A BESTUREN	Lasten	Baten	Saldo
0-1 Bestuur	2.154	-	-2.154
0-2 Burgerzaken	1.319	355	-964
Totaal	3.473	355	-3.119

Algemene dekkingsmiddelen

AD_AU Algemene uitkering	Lasten	Baten	Saldo
0-7 Algemene uitkering ov.uitk.Gemeentefonds	-	62.330	62.330
Totaal	-	62.330	62.330

AD_DIV Dividenden	Lasten	Baten	Saldo
0-5D Treasury, dividenden	4	475	471
Totaal	4	475	471

AD_LOKHEF Lokale heffingen	Lasten	Baten	Saldo
0-61 OZB woningen	426	5.838	5.412
0-62 OZB niet-woningen	95	2.606	2.510
0-64 Belastingen overig	29	125	96
Totaal	551	8.569	8.018

AD_OV Overige algemene dekkingsmiddelen	Lasten	Baten	Saldo
0-8 Overige baten en lasten	3.423	20	-3.403
Totaal	3.423	20	-3.403

AD_RENTE Saldo financieringsfunctie rente	Lasten	Baten	Saldo
0-5R Treasury, rente	654	695	41
Totaal	654	695	41

Overhead

MR_R Stortingen en onttrekkingen reserves	Lasten	Baten	Saldo
0-10 Mutaties reserves	-	822	-822
Totaal	-	822	-822

Afkortingenlijst

Afkorting	Betekenis
BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
BBP	Bruto Binnenlands Product
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BRO	Basisregistratie Ondergrond
BRP	Basisregistratie Personen
Cao	Collectieve arbeidsovereenkomst
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPB	Centraal Planbureau
DBO	Dorpsbelangenorganisatie
EED	Europese Energie Richtlijn
EMU	Economische en Monetaire Unie
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit
fte	Fulltime-equivalent
GBTwente	Gemeentelijk Belastingkantoor Twente
GFT	Groente-, fruit- en tuinafval
GHG	Green House Gas
I&A	Info- & Automatisering
ict	Informatie- en Communicatietechnologie
IHP	Integraal Huisvestingsplan
IZA	Instituut Ziektekostenvoorziening voor Ambtenaren
KDP	Kostendekkingsplan
MJOP	Meerjarenonderhoudsplanning
ncnp	No cure, no pay
ODA	Omgevingsdienst Achterhoek
ozb	Onroerendezaakbelastingen
P&O	Personeel & Organisatie
PMD	Plastic, Metaal en Drankkartons
PMO	Preventief Medisch Onderzoek
RPW	Regionaal Programma Werklocaties
SSW	Systeemoverzicht Stedelijk Water
SVn	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting
VEP	Voor Elkaar Pas
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNOG	Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland
VO	Voortgezet Onderwijs
WGA	Werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten
Wmebv	Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
Wob	Wet openbaarheid van bestuur
WOO	Wet open Overheid
WOZ	Wet waardering onroerende zaken
WPG	Wet politiegegevens
WSW	Wet sociale werkvoorziening
WTPO	Watertakenplan Olburgen
WW	Werkloosheidswet